

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ- HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Geografie

Studijní program: Učitelství pro 2. stupeň základní školy

Studijní obor Zeměpis – Německý jazyk
(kombinace)

ROZMÍSTĚNÍ KVĚTINOVÉ VÝZDOBY V JIČÍNĚ A JEHO VLIV NA OBYVATELE

LAYOUT OF FLORAL DECORATION OF THE TOWN JICIN AND ITS INFLUENCE TO THE RESIDENTS

Diplomová práce: 10-FP-KGE-17

Autor:

Lenka ŠPAČKOVÁ

Podpis:

Adresa:

Jičínská 193

507 32, Kopidlno

Vedoucí práce: RNDr. Jaroslav Vávra, Ph.D.

Konzultant: Jan Satrapa, Ing. Jana Mušková, RNDr. Vladimíra Smolíková

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
102	2	15	3	39	25

V Liberci dne: 21.4.2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra geografie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant): Lenka ŠPAČKOVÁ
adresa: Jičínská 193, Kopidlno 50732
studijní obor (kombinace): německý jazyk- zeměpis
Název DP: **ROZMÍSTĚNÍ KVĚTINOVÉ VÝZDOBY V JIČÍNĚ A JEHO Vliv NA OBYVATELE**
Název DP v angličtině: LAYOUT OF FLORAL DECORATION OF THE TOWN JICIN AND ITS INFLUENCE TO THE RESIDENTS
Vedoucí práce: RNDr. Jaroslav Vávra, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: červen 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20.4.2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): _____

Datum: _____

Podpis: _____

Název DP: ROZMÍSTĚNÍ KVĚTINOVÉ VÝZDOBY V JIČÍNĚ A JEHO VLIV NA OBYVATELE

Vedoucí práce: RNDr. Jaroslav Vávra, Ph.D.

Cíl: Cílem diplomové práce je zjistit vliv a působení rostliny na člověka v prostoru města. Prozkoumat zákonitosti rozmístění veřejné zeleně v intravilánech a posoudit vhodnost řešení této problematiky v Jičíně. Závěrem práce bude potvrzení, či vyvrácení vlivu okrasné zeleně na výběr místa k bydlení.

Požadavky:

1. Zmapovat současný stav veřejné a okrasné zeleně v Jičíně
2. Zjistit, kde je vhodné květiny vysadit a jaký druh (jaké květiny jsou preferovány a proč, jedná se o stálou či sezonní výzdobu..)
3. Posoudit vhodnost rozmístění zeleně v intravilánu a její působení na obyvatele města
4. Pomocí dotazníkového šetření potvrdit, či vyvrátit vliv přítomnosti okrasné zeleně na urbanizaci Jičína (Ovlivní přítomnost okrasné zeleně výběr místa k bydlení?)

Metody:

1. Rešeršní práce s odbornými zdroji informací a literaturou
2. Řízený rozhovor s pracovníky technických služeb v Jičíně
3. Terénní průzkum současného stavu zeleně v Jičíně
4. Dotazníkové šetření- působení okrasné zeleně na obyvatele města

Literatura:

BRANIŠ, M.: Příroda ve městě. Praha: Brio, 1999. ISBN 80-86113-11-6

PUCHÝŘ, B.: Sadovnická technika. díl 1., část 2, Znázornění sadovnických a krajinářských úprav. Praha : SPN, 1967.

WAGNER, B.: Sadovnická tvorba 2. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990. ISBN 80-209-0112-4

WAGNER, B.: Sadovnická tvorba 3. Praha: SPN, 1996. ISBN 80-209-0112-4

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultanty.

V Liberci dne: 21.4.2010

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce RNDr. Jaroslavu Vávrovi, Ph.D. za kvalitní vedení, zájem, trefné připomínky a čas, který mi věnoval. Dále bych ráda vyjádřila svůj dík vedoucím pracovnícům Odboru životního prostředí v Jičíně, Ing. Janě Muškové a RNDr. Vladimíře Smolíkové, za jejich ochotu a zasvěcení do problematiky městské veřejné zeleně, a dále panu Janu Satrapovi, zaměstnanci technických služeb Jičín a zároveň vedoucímu oddělení veřejné zeleně, který mi pomáhal především s problematikou výsadby a údržby veřejné zeleně v Jičíně.

Velký dík patří také mé rodině, která mě morálně i finančně podporovala během celého studia.

Rozmístění květinové výzdoby v Jičíně a jeho vliv na obyvatele

Anotace

Předmětem diplomové práce je průzkum současného stavu okrasné zeleně v Jičíně a zákonitostí jejího rozmístění v prostoru města. Na základě studia odborné literatury je posouzena vhodnost řešení této problematiky v Jičíně, součástí hodnocení jsou i návrhy možných úprav. Práce se dále zabývá působením okrasné zeleně na obyvatele a návštěvníky města. V závěru práce byl pak na základě dotazníkového šetření zjištěn vliv přítomnosti okrasné zeleně na výběr místa k bydlení.

Klíčová slova:

Jičín, intravilán, městská zeleň, okrasná zeleň, formy zeleně, letnička, trvalka

Layout of floral decoration of the town Jicin and its influence to the residents

Summary

The subject of this diploma thesis is a survey of the current state of ornamental greenery and its patterns of its spatial distribution in the city of Jicin. On the basis of studying literature this issue is further assessed and possible adjustments are suggested consequently. The diploma thesis also deals with the affection of ornamental greenery on city residents and visitors. An influence of the occurrence of greenery on choosing a place for living is further discovered by means of a questionnaire.

Key words:

Jicin, urban area, urban vegetation, ornamental plants, forms of the floral decoration, yearling plants, ever bearer

Das Layout des Blumenschmucks in Jicin und sein Einfluss auf die Einwohner

Zusammenfassung

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit dem aktuellen Stand der dekorativen Grünanlagen in Jicin und mit der Verteilung dieser Grünanlagen in der Stadt. Aufgrund des Studiums der Fachliteratur wird eine Angemessenheit der Lösung dieser Problematik in Jicin beurteilt und die Bewertung beinhaltet auch Vorschläge der möglichen Anpassungen. Diese Arbeit befasst sich noch mit der Auswirkung der dekorativen Grünanlagen auf die Bewohner und Besucher der Stadt. Mit Hilfe der Umfragedaten wurde dann am Ende der Arbeit ermittelt, welchen Einfluss die Anwesenheit der dekorativen Grünflächen auf die Auswahl des Ortes zu leben hat.

Schlüsselwörter:

Jicin, Innenbereich, Stadtgrün, dekorative Grünanlagen, Formen der Grünanlagen, Einjahrpflanze, ausdauernde Pflanze

Obsah

Seznam použitých zkratk	1
1 Úvod	2
2 Význam zeleně ve městě	3
2.1 Společenský význam	3
2.2 Hygienický význam	4
2.2.1 Vliv zeleně na vnímání světla a tmy	4
2.2.2 Vliv zeleně na tepelný režim	5
2.2.3 Vliv zeleně na proudění vzduchu	5
2.2.4 Vliv zeleně na čistotu vzduchu	6
2.2.5 Zeleň jako hluková izolace	6
2.3 Hospodářský význam	6
2.4 Psychologický význam	7
2.5 Pedagogický význam	7
2.6 Estetický význam	8
3 Sadovnické úpravy v intravilánu měst a obcí	9
3.1 Množství zeleně a její rozmístění	9
3.2 Kompoziční zásady	10
3.2.1 Prvky krajinářské architektury	10
4 Formy zeleně	16
4.1 Stálá zeleň	17
4.1.1 Veřejná zeleň	17
4.1.2 Soukromá zeleň	30
4.2 Mobilní zeleň	34
4.2.1 Význam a rozmístění mobilní zeleně	34
4.2.2 Kontejnery a květináče	35
5 Město Jičín	38
5.1 Založení města	38
5.2 Jičín v době Albrechta z Valdštejna	39
5.3 Novodobé dějiny	40
5.4 Současná podoba města	41
6 Rozmístění okrasné zeleně a květinové výzdoby	43

6.1 Zákonitosti rozmístění zeleně v Jičíně.....	43
6.2 Hodnocení rozmístění veřejné zeleně	44
7 Formy zeleně v Jičíně	46
7.1 Stálá zeleň.....	46
7.1.1 Veřejná zeleň	46
7.1.2 Soukromá zeleň.....	73
7.2 Mobilní zeleň	75
7.2.1 Druhy nádob	77
8 Vliv a působení městské zeleně na člověka.....	79
8.1 Působení rostliny na člověka v prostoru města.....	79
8.2 Vliv okrasné zeleně na výběr místa k bydlení	81
9 Závěr	82
10 Použitá literatura a zdroje dat	84
11 Seznam obrázků a příloh.....	86
12 Přílohy.....	88

Seznam použitých zkratek

AEG- Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft

AGS- Agrostroj

aj.- a jiné

apod.- a podobně

atd.- a tak dále

cca.- přibližně (circa)

č.- číslo

ČR- Česká republika

Ing.- inženýr/ka

JZD- jednotné zemědělské družstvo

Kol.- kolektiv

MŠ- mateřská škola

např.- například

Ph.D.- doktor/ka

obr.- obrázek

RNDr.- doktor/ka přírodních věd

spol. s.r.o.- společnost s ručením omezeným

STK- stanice technické kontroly

TUL- Technická univerzita v Liberci

tzv.- tak zvaný (á, é, í)

ZŠ- základní škola

1 Úvod

V dnešním světě moderních technologií a neustále rostoucí zástavby nebývá přírodním prvkům ve městě přisuzován příliš velký význam. Veřejná zeleň má však pro městské obyvatelstvo zvláštní kouzlo a působení rostlin na člověka je tak neustále diskutovaným tématem. Pod pojmem městská zeleň si lze představit téměř jakoukoli zelenou plochu ve městě. Tato práce se však zaměřuje především na okrasnou zeleň, tedy květinovou výzdobu města.

Pro konkrétní zasvěcení do této problematiky bylo zvoleno město Jičín. Jičín vyniká především rozsáhlými plochami zeleně, která je okrasná svým listem, jako například starobylá lipová alej, nebo Libosad. Objevují se zde však i květinové záhony, které svými barvami a ornamentálními kompozicemi přitahují obdivné pohledy obyvatel i návštěvníků města. Díky velké rozmanitosti městské vegetace, která zahrnuje snad všechny formy zeleně včetně rostlin v mobilních kontejnerech, byl vybrán právě Jičín.

Hlavním cílem této diplomové práce je zmapovat a zhodnotit současný stav okrasné zeleně v Jičíně a prozkoumat, zda je veřejná zeleň rozložena ve městě dle určitých zákonitostí, popřípadě zjistit, jak se liší výsadba v intravilánu a extravilánu. Dílčím cílem je posouzení vhodnosti rozmístění zeleně a zjištění vlivu okrasných rostlin na obyvatele a návštěvníky města. V závěru práce bude na základě dotazníkového šetření potvrzen či vyvrácen vliv přítomnosti okrasné zeleně ve městě na výběr místa k bydlení.

2 Význam zeleně ve městě

Flóra v blízkosti lidských sídel je velice dynamická a proměnlivá. Objevují se zde původní i nově přivezené druhy rostlin, které si mnohdy vzájemně konkurují. Čím více člověk zasáhl do původní krajiny, tím více cizích druhů lze najít. Jejich přítomnost pak může vážně ohrozit stávající systém vegetace (Reichholf, 1999). Městská zeleň je však nezbytnou součástí životního prostředí dnešní společnosti, a tak by nás její funkčnost měla zajímat. U větších sídel je mnohdy jediným zástupcem přírody. V nepřehledné zmrzlé kamene, asfaltu a betonu jistě každé oko se zalíbením ustrne na malém kousku přírody, na závěsném květináči, na okrasném záhoně. Zeleň má od pradávna významný vliv na lidskou náladu, na to, jak člověk vnímání své okolí, a také jak ho hodnotí. V minulosti byl vliv přírody dokonce tak silný, že přímo ovlivňoval lidskou existenci. V současnosti je již správně do cílevědomého plánování rekonstrukcí měst, či celkové nové výstavby zahrnuto i odpovídající uspořádání zeleně. Příkladem může být i Valdštejnovo náměstí v Jičíně, jehož vydláždění nedávno prošlo celkovou rekonstrukcí. Již v původních plánech se objevuje nástin rozmístění zeleně, které bude plně korespondovat s novým vzhledem náměstí.

Správně rozmístěné zelené plochy v obytných lokalitách mají přímo i nepřímo významný vliv na člověka. Pomáhají navozovat vnitřní klid a obnovovat fyzické i duševní síly. Význam zeleně však není pouze společenský či estetický, ale také hygienický, rekreační, hospodářský nebo dokonce pedagogický.

2.1 Společenský význam

Městská krajina je výsledkem zásahů člověka do přírody a jejího následného začlenění do architektury města. Zeleň pomáhá dotvářet celkový ráz urbanistické krajiny. Díky své rozmanitosti forem a barev pomáhá zjemňovat linie domů a prosvětlovat jinak šedé ulice velkoměst. Tato funkce je velmi významná zejména pro území sídlištních celků. V současnosti je na tuto problematiku kladen velký důraz. Architektonická tvorba se zelení počítá jako s velmi důležitým prvkem. Doplňuje a spoluvytváří stavby, eliminuje nedostatky nebo naopak zvýrazňuje přednosti. Samotná zeleň dotváří ráz krajiny a umožňuje zakomponovat stavby, sídliště i města do příjemně působícího celku.

Při budování obytných celků se tak architekti snaží zamezit narušování životního prostředí a skloubit technické stavby s estetickou přírodní složkou (Ach, 1965). Ne vždy je ale výsledek perfektní. Člověk má v tomto smyslu ještě mnoho co dohánět. Bude zřejmě trvat ještě spoustu let, než lidstvo dospěje k závěru, že život bez zeleně nemá smysl a vede pouze ke stavům deprese a bezmoci.

2.2 Hygienický význam

Zeleň přímo ovlivňuje klimatické činitele a snižuje negativní důsledky urbanizovaného prostředí. Zeleň příznivě působí na jakost vzduchu, zelené rostliny při fotosyntéze spotřebovávají velké množství oxidu uhličitého a vracejí do ovzduší kyslík, částečně zbavují vzduch škodlivých plynů, prachu a různých pachů. Vyšší koncentrace škodlivin však působí na rostliny zhoubně a dochází k jejich odumírání. Mnoho druhů rostlin vylučuje do ovzduší látky, které snižují množství mikroorganismů v ovzduší, a můžeme říci, že působí jako filtr. Patří sem většina jehličnanů (smrky, borovice, tůje apod.) a z listnatých dřevin jsou to ořešáky, hrušně, lípy, hlohy a další. Tato schopnost je často spojena i s odpuzováním hmyzu což také zpřijemňuje pobyt v zeleni.

Prvky přírody dále ovlivňují vnímání světla a tmy, tepelný režim v krajině, pohyb a vlhkost vzduchu, regenerují nervové buňky člověka a tlumí hluk zvyšující běžnou pracovní únavu (Ach, 1965/ Ambrož, 1958).

2.2.1 *Vliv zeleně na vnímání světla a tmy*

Příroda si svou barevnou a formální rozmanitostí pohrává s lidskými smysly a významně ovlivňuje vnímání světelných poměrů. Bývá zvykem, že i když chceme dosáhnout kulturní krajiny s co možná největším procentem přírodních prvků, nesázíme mladé stromy v blízkosti oken panelových domů, aby pozdější vzrůst nebránil kvalitnímu výhledu, uzavřené prostory orientujeme na osluněnou stranu s výhledem na nižší zeleň, která dostatečně odráží světlo do místnosti (Ach, 1965). Světlo odražené od světlejší vegetace totiž může v mnohém zlepšit světelné poměry.

Působení přímého slunečního záření je v centrech větších měst značně omezené. Vysoká zástavba brání průniku světla a v ulicích dochází k rychlému úbytku světla (Greiner, Hoffmann, 1954). Proto bychom se měli zamyslet alespoň nad volbou materiálů, kterými jsou budovy obloženy. Pokud zvolíme lesklé materiály, které dobře odráží světlo, nedojde k tak masivnímu potlačení slunečního záření.

2.2.2. Vliv zeleně na tepelný režim

Dopadající světlo a jeho absorpce zásadně ovlivňují teplotu v přízemních vrstvách krajiny. Bylo zjištěno, že stromy a ostatní zeleň odráží oproti kamenným stavbám až 3-5x více záření dopadajícího na zem (Ambrož, 1958). Nedochází proto k tak silnému ohřívání půdy, která je rázem chladnější, než okolní „kamenná“ krajina. Ve větších prostorech bývá teplota v průměru až o 3,5 °C nižší než na volném prostranství (Hurych, 1984). V noci pak rostliny zabraňují rychlému vyzařování a ztrátám tepla.

Dále vegetace ovlivňuje koloběh vody, zpomaluje a umožňuje dokonalejší vsakování do půdy, účinkem transpirace zvyšuje vzdušnou vlhkost vzduchu, což při pobytu v zeleni působí příjemně. V přízemních vrstvách je samozřejmě vlhkost nejvyšší, protože se nacházíme v těsné blízkosti nasycené vegetace a půdy. „Relativní vlhkost je v odpolední době nad dobře udržovaným trávníkem zpravidla větší o 20 % než ve výši 150cm nad zemí.“ (Ach, 1965). Transpirace (vypařování vody do ovzduší) vrcholí v nejteplejších letních dnech, kdy žhavé slunce rozpaluje veškerou okolní krajinu. Jeden vzrostlý strom tak oproti kamenným velikánům dokáže vypařit ohromné množství vody, díky kterému se člověk poblíž městské zeleně cítí mnohem svěžeji než na rozpálené ulici. Výpar je také přímo závislý na listové ploše zeleně, proto listnaté stromy vypařují větší množství vody než jehličnaté a okrasné květiny na záhonech mají samozřejmě vyšší výpar než skalníky na kruhových objezdech. Vegetace tedy dokáže přirozeně regulovat vlhkost a vnímání tepla ve městě.

2.2.3 Vliv zeleně na proudění vzduchu

Značný vliv má zeleň na proudění vzduchu. Rostliny jsou polopropustné, a tak snižují rychlost případně mění směr proudění větru. Hustá vegetace značně zmírňuje důsledky prudkých větrů či vichřic a ve své podstatě tvoří jakýsi ochranný pás, který snižuje rychlost větru až o 50 %. Lesní porost (Libosad) dokáže v průběhu dne a noci měnit směr větru, a to jeho ochlazováním a oteplováním. Ve dne míří chladnější vzduch z porostu na volná prostranství, kde dochází k jeho ohřátí. Tento ohřátý vzduch poté rychle stoupá vzhůru a na korunami stromů znovu klesá. V noci proudí vzduch opačným směrem. Chladný městský vzduch proudí do vegetace, kde se otepluje. Ohřátý vzduch poté vystupuje nad koruny stromů a míří zpět na volné prostranství. Tam opět dochází k ochlazení (Ach, 1965).

2.2.4 Vliv zeleně na čistotu vzduchu

Jedním z problémů života ve městě je neustále stoupající prašnost. Tuhé částice vzniklé obrušováním silnic, zvětráváním staveb a vypouštěné člověkem do ovzduší poletují ve vzduchu a lehce se dostávají do naší dýchací soustavy. Stromy a ostatní zeleň mají tu schopnost, že dokážou tyto částice zachycovat a snižovat tak významně prašnost vzduchu. Je dobré vědět, že vegetace umí této schopnosti využít nejen na jaře a v létě, ale i v zimním „bezlistém“ období. Prach je totiž zachycován nejen listy, ale i kůrou stromů a keřů. V prašném prostředí města se může lehce stát, že rostliny brzy trpí pod silnými nánosy prachu a jejich zachycovací schopnost se snižuje. Naštěstí ji dokážou velmi rychle obnovit s každým deštěm, který z nich smyje veškeré nečistoty. V sušších obdobích si můžeme pomoci umělými postřiky, které budou rostlinám dodávat potřebnou vláhu. Rostliny nám slouží jako přirozený filtr, bez kterého bychom byli brzy zahlceni prachovými a plynnými částicemi. Ty se totiž vážou na vodu a snadno se dostávají do našich plic, kde se obalí hustým hlenem. Zde se sepne obranná funkce, která je následně pudí ven ve formě vykašlávání (Ach, 1965).

2.2.5 Zeleň jako hluková izolace

Dnešní doba je plná změn a inovací. Změny týkající se města jsou většinou spojeny i s velkým množstvím hluku. Při přestavbách domů či rekonstrukci obytných zón nastupuje těžká technika, jejíž provoz je nejen nákladný, ale především hlučný. Pronikavý zvuk drásá nejen naše nervy, ale ničí i náš sluch. Rostlinný pokryv nás však chrání nejen před znečištěným ovzduším, ale i před městským hlukem. Stromořadí o velikosti lipové aleje v Jičíně tvoří protihlukovou clonu, která dokáže téměř dokonale utlumit pronikavý zvuk moderních strojů. Nejvýznamněji hluk samozřejmě utlumí výsadba poblíž jeho zdroje. Ten se však mnohdy nedá jednoznačně určit.

2.3 Hospodářský význam

V sídelních útvarech je hospodářský význam malý až někdy zanedbatelný, naopak údržba zeleně bývá často nákladná. Význam izolační, protipožární nebo stínící však zanedbatelný není (Ach, 1965). I městská zeleň poskytuje prostředí pro ptactvo, hmyz a zvěř. Například jičínská lipová alej slouží jako působiště vzácného brouka páchníka

hnědého, jehož larvy prodělávají v dutinách starších listnatých stromů 3-4letý vývojový cyklus.

Kulturně historické památky přírodního charakteru však v dnešní ekonomice nemají dostatečnou váhu. Podceňováním vegetace dochází k rozsáhlým devastacím a degeneraci životního prostředí. Naštěstí zde mají slovo i ochránářské organizace, které zabraňují mnohým zkázám. Kdoví, zda by jičínská alej byla ještě dnes symbolem města, kdyby ji páchník hnědý nechránil svou existencí.

2.4 Psychologický význam

Díky přetechnizované době má psychologický význam zeleně stále větší váhu. Nervová soustava obyvatelstva je značně zatížená a lidé jsou přímo ohroženi na zdraví. Velmi příjemně působí šumění listů nebo vody, střídání světla stínu, barevnost prostředí, zpěv ptactva apod. Je dokázáno, že i pouhá optická kulisa zeleně zmírňuje vnímání narušeného prostředí. Vhodně řešené a vybavené plochy zeleně tak poskytují příležitost nejen pro pasivní, ale i pro aktivní odpočinek.

Zeleň působí pozitivně na všechny naše smysly. Zrakem vnímáme rozmanité tvary a barvy okrasné či obyčejné vegetace, rozlišujeme barvy a struktury a s obdivem pozorujeme všechny scenérie, které vytvořila sama příroda i ty, k jejichž vzniku přispěl člověk. Na hmat působí především odlišná teplota a vlhkost v blízkosti rostlinného pokryvu. Příjemné pocity se dostávají při kontaktu bosé nohy s nízkým trávníkem nebo při kontaktu ruky s květinou. Sluchem vnímáme již zmíněné šumění listů či bzučení včel v blízkosti květinových záhonů a čichem pak vstřebáváme rozličnou vůni květů a svěží vzduch (Ach, 1965).

Nedostatek zelených ploch v jinak šedém městě působí negativně na naši mysl. Je prokázáno, že dostatek zeleně snižuje výskyt depresivních nálad a zabraňuje dlouhodobé únavě. Naopak dostatek přírodních prvků navozuje pocit klidu a vnitřní pohody.

2.5 Pedagogický význam

Zeleň by měla na člověka působit již od raného dětství. Je důležité, aby mělo dítě přírodu spojenou se zážitky a ne aby ji znalo pouze z obrázků v učebnici. Značnou část dětství stráví děti ve školních lavicích, a proto by se i škola měla postarat o to, aby se děti uměly o rostliny starat, aby k nim získaly kladný vztah a aby zjistily, že příroda není určena k devastaci. Zeleň a péče o ni je stále zařazena do systému výuky. V rámci různých

předmětů se žáci učí, jaké podmínky musí rostlinám vytvořit a jak zabezpečit jejich další vývoj (Ach, 1965).

Před dvěma lety se jedna z jičínských škol zúčastnila projektu týkajícího se výsadby nových stromů a keřů. Škola spolupracovala se zahradnictvím ve Valdicích. Žáci se během projektu zapojili do zahradnických prací, měli možnost vyzkoušet si, jakou práci dá zasadit strom a jak pečlivá musí být následná péče o něj, naučili se spolupracovat v týmu a především ocenit práci zaměstnanců zahradnictví.

2.6 Estetický význam

Neméně důležitý je i estetický význam zeleně. Přítomnost rostlin dokáže v průběhu ročních období dokonale proměňovat vzhled jinak nudné městské krajiny. Na jaře květy projasní kamenné obytné zóny nejrůznějšími barvami, v létě se objevuje přehlídka mnoha odstínů zelené a na podzim rozveselují město barevné listy roztodivných tvarů. Estetická hodnota veřejné zeleně je dána především vhodným uspořádáním a správným výběrem rostlin, které vyhovují dané oblasti a architektuře (Ach, 1965/ Ambrož, 1958). Rostliny by v městských částech měly být v souladu s architekturou a tvořit s ní harmonický celek. Vhodně uspořádané a čisté zelené plochy pak probouzí v člověku smysl pro krásu, duševní uspokojení a radost ze života.

Každé město, které jsme kdy navštívili v nás jistě zanechalo určitý dojem. Buď se nám líbilo, působilo na nás útulně a příjemně, nebo jsme v něm měli nepříjemný pocit stísněnosti. Zeleň bezesporu ovlivňuje celkový pohled na ráz města a její kvantita a kvalita určuje, zda se v něm cítíme příjemně, či ne.

Chceme-li, aby veřejná zeleň ve městě vyhovovala výtvarným požadavkům a tříbila vkus jeho obyvatel a návštěvníků, musíme zvolit kvalitního architekta, který umí dokonale skloubit ostré linie staveb s proměnlivou formou rostlin. Význam estetiky ve spojitosti se zahradní architekturou velmi rychle roste a plánování zelených ploch se stále častěji podřizuje základním estetickým principům (Kluth, 1993). Mezi hlavní zásady patří udržení jednotného rázu a opakování jednoho, či dvou motivů. I v zahradnictví bychom se měli držet pravidla, že v jednoduchosti je krása a nesnažit se za každou cenu město okrášlit barvami a tvary, rozhodně by to nebylo ku prospěchu. Při tvorbě kompozice se řeší rozvržení prostoru, který musí být nejen krásný a harmonický, ale také funkční.

3 Sadovnické úpravy v intravilánu měst a obcí

Intravilán je území, kde převládá zástavba a pomyslná hranice možné zástavby dané územním plánem obce nebo města (Wagner, 1990). Územní plán předpokládá rozvoj dané lokality a čas od času je upravován.

Intravilán je charakteristický jednotlivými stavbami, jejich architektonickou hodnotou a komplexní občanskou vybaveností, která určuje stupeň důležitosti daného sídla. Sadovnické úpravy mají za úkol zvyšovat společenské postavení oblasti, respektovat její historický vývoj a členění jednotlivých částí podle jejich určení – rekreační, průmyslové, obytné a podobně. Aby sadovnické úpravy plnily svůj úkol v oblasti životního prostředí, je třeba k nim přistupovat vysoce odborně při plánování, realizaci a posléze při jejich údržbě během jejich využití. Musí plnit polyfunkční poslání a odpovídat tedy normám sadovnických úprav.

3.1 Množství zeleně a její rozmístění

Ozelenění životního prostředí nelze jednoznačně stanovit, ale je třeba vzít v úvahu geografickou, topografickou a historickou situaci, všímat si makro i mikroklimatických vztahů, výroby i obyvatel v dané oblasti.

Jasná norma pro jednoho obyvatele není vyhlášena, ale existují předpisy, podle kterých jsou zelené plochy v intravilánech sídel programovány a doporučovány. Pro veřejnou zeleň je to 8 – 12 m², v obytných souborech 14 – 19 m², pro občanskou vybavenost 6 – 9 m² apod. Celkově by plocha měla představovat 50 – 75 m² na obyvatele, což odpovídá sadovnické praxi i v ostatních evropských státech (Wagner, 1990).

Rozmístění městské zeleně by mělo být takové, aby splňovalo veškeré potřeby města a jeho obyvatel. Není tedy lhostejné, v kterých místech se sadovnické úpravy uskutečňují. Zelené plochy plní klimatické a hygienické funkce a občané musí mít možnost bezprostředního kontaktu s přírodou. Každá část města má však svá specifika. Jiné množství a rozmístění zeleně najdeme v průmyslové oblasti, jiné v obytné zóně, jiné v okolí sportovního areálu. Každá z těchto oblastí má pak jiné hygienické požadavky či jiné požadavky na dopravu. Tyto požadavky určuje především terén a klima dané oblasti. Zásadní roli hraje také hustota zastavěných ploch a výška této zástavby, znečištění ovzduší a velikost volných ploch vhodných pro výsadbu.

Optimální rozvržení zelených ploch by mělo korespondovat s urbanistickou stránkou města a zároveň respektovat přírodní zákonitosti. Výsledkem by tam mělo být město, kde v centru převažuje mobilní zeleň, okrasné záhony, jednotlivé stromy a další zelené plochy menších formátů. Výjimku může tvořit jeden větší centrální park či sad. Okrajové části města by pak měly být zelenější. Měly by se zde objevit větší parky a zahrady, sady, aleje nebo lesní komplexy. Jen tak může veřejná zeleň plnit všechny své funkce. Menší zelené plochy v těsné blízkosti obydlí poskytnou rychlé osvěžení a odpočinek, který lidem dodá novou energii potřebnou k pracovnímu výkonu, a rozsáhlejší zeleň nabídne sportovní či jiné využití na okraji města. Vznikne tak jasná hranice mezi zelení, která je lidem poskytována pro každodenní povzbuzení mysli, a mezi zelení, kterou obyvatelé cíleně vyhledávají za rekreačním či sportovním účelem.

3.2 Kompoziční zásady

Kompoziční zásady tvoří soubor pravidel, kterými by se měl řídit každý architekt při tvorbě okrasných záhonů, výsadbě veškeré městské zeleně a také při rekonstrukci parků a zahrad. Mezi základní prvky krajinářské architektury jsou řazeny barvy, formy a tvary, linie, velikost a textura. Principy sadovnické tvorby vedou ke vzniku harmonické kompozice rostlin a stromů, které budou vhodně korespondovat s okolní krajinou.

3.2.1 *Prvky krajinářské architektury*

1) Barva

Barva je kompoziční prvek, který lidský mozek zaregistruje jako vstupní veličinu určité kompozice. Další prvky jsou odhaleny až při dalším pozorování (textura, struktura, tvary, linie, plochy apod.). Barva jako kompoziční prvek může podtrhnout nebo naopak snížit kompoziční hodnotu celého díla. Nauka o barvách zasahuje do mnoha vědních oborů a odpověď na otázku, co je to vlastně barva není jednoduchá.

Zjednodušeně můžeme říci, že barva je událost mezi třemi účastníky:

1. Zdroj světla
2. Objekt
3. Pozorovatel

Dopadem viditelné části světla na předmět a odrazem části paprsků do lidského oka dojde k vyvolání barevného vjemu v mozku. Lidské oko je schopno vnímat pouze část vlnových délek z celého rozsahu spektra, označované jako viditelné spektrum (380-750nm), v pořadí duhy: červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá a fialová. Tyto barvy označujeme jako spektrální nebo chromatické či pestré (Kol: *Floristika*, 2007).

Klasifikace barev

Klasifikace představuje uspořádání barev do určitého systému. Systémů je několik v závislosti na uměleckých kruzích, ve kterých jsou používány – design, malba, fotografie, architektura v neposlední řadě také sadovnictví a aranžování. V minulosti se studiem barev a jejich uspořádáním zabývali významné osobnosti: Isaak Newton (1643-1727), Johan Wolfgang Goethe (1749-1832), Wilhelm Ostwald (1853-1932) a další, jak se uvádí ve výše zmíněné publikaci (Kol: *Floristika*, 2007).

Většina uvedených autorů při objasňování vztahů mezi barvami využívá dvou nebo tří rozměrných těles jako jsou barevný pruh, trojúhelník, čtverec, šestiúhelník, kruh, hvězda, slunce nebo koule. Jednou z nejčastěji používaných a pro potřeby floristiky vyhovující je Ostwaldův kruh nebo Ittnova klasifikace do 12-ti barevných polí, vycházející z rovnostranného trojúhelníku vepsaného do kružnice (viz příloha č.1).

Dvanáctidílný, stejnoměrně rozdělený barevný kruh má barvy umístěné na nezastupitelném místě. Barvy vznikly při lomu světla ve křišťálovém průzračném hranolu. Tyto barvy se označují jako spektrální, ale i pestré. Barvy, které patří do skupiny nespektrálních nebo nepestrých jsou černá, šedá, bílá. Barvy, které leží v kruhu proti sobě, se označují jako doplňkové. Po jejich smíchání získáme šedou.

Význam barev

Většina barev je spojována s určitými představami a symbolizují určité stavy a události. Některé z nich na nás působí jako studené (modrá, zelená...), některé jako teplé (červená, žlutá, oranžová...) a jiné jsou zcela neutrální. Barvy však nenavozují pouze pocity tepla či chladu, ale jsou schopny i prokazatelně ovlivnit naši náladu. Proto je volba barev v zahradní kompozici velmi důležitá. Při tvorbě květinových struktur se uplatňuje harmonické uspořádání podobných barevných odstínů, nebo se naopak snažíme vytvářet barevné kontrasty. K tvorbě kontrastů se používají barvy, které stojí v Ostwaldově

barevném kruhu proti sobě (červená- zelená, žlutá- fialová, modrá- oranžová). Vzniká tak zajímavá struktura, která zaujme na první pohled.

Bílá

- nejsvětlejší a nejlehčí základní barva (má nejvyšší koeficient odrazivosti)
- opticky zvětšuje předměty, objekty, prostor
- vytváří nejsilnější kontrasty
- zeslabuje účinnosti ostatních barev
- symbolizuje světlo, čistotu až sterilitu
- je slavnostní a radostná (jinde symbolizuje smutek a smrt – arabské země)

Černá

- nejtmavší a nejtěžší základní barva (má nejmenší koeficient odrazivosti)
- opticky zmenšuje objekty, prostor, předměty
- vytváří nejsilnější kontrasty
- zesiluje účinek ostatních barev
- symbolizuje tmou, smrt, smutek, ale i legraci
- je slavnostní a vážná

Šedá

- vzniká smícháním doplňkových barev
- vyjadřuje neplodnost, neutrálnost, nudu
- zeslabuje intenzitu ostatních barev a jimi se oživuje
- má vysoký koeficient odrazivosti a patří ke světlým barvám

Červená

- aktivní, teplá, těžká
- symbolizuje lásku, náruživost, bojovnost
- je to barva prvního řádu, má silné vyjadřovací schopnosti

Žlutá

- aktivní, teplá, živá, světlá
- symbolizuje slunce, zářivost, mladistvost, ale i závist a žárlivost
- se světlými barvami ztrácí svou zářivost
- využívá se jako bezpečnostní barva
- v kombinaci s tmavými barvami vytváří silné kontrasty

Modrá

- pokojná, statická, pasivní
- symbolizuje nekonečnost, dálku, vážnost, touhu
- v tónech s nádechem do studena symbolizuje jednu nejstudenější barvu
- s nádechem do fialová je to nejtěžší a nejtmaší barva

Zelená

- barva přírody ve všech možných odstínech
- symbolizuje životodárnou sílu přírody
- vyvolává pocit jistoty, bezpečí, pokoje, ale i mladistvosti, uklidňuje
- s červenou má stejné procento odrazivosti

Oranžová

- Je komplementární k modré barvě a vyvolává opačné pocity
- Nejteplejší, těžká, aktivní, živá
- Vyvolává pocit zapadajícího slunce, praskajícího ohně, horkého léta
- Symbolizuje přátelství, teplo, sucho, energii

Fialová

- těžká, temná barva
- obsahuje napětí, dramatičnost, tajemnost
- symbolizuje důstojnost, důvěru, povýšenost, pompéznost (plyš, brokát)

Barvy získávají svoji výrazovou schopnost teprve ve vztahu k některé další barvě. Naše oko a mozek je může vnímat pouze pomocí srovnávání. Výsledným efektem je

barevný účinek, který je ovlivněn objektivními a subjektivními faktory. K objektivním faktorům patří barevný tón – zákonitosti kontrastu, vlastnosti povrchů předmětů a ploch, kvalita světla, velikosti ploch apod. Do subjektivních faktorů patří charakter a povahové vlastnosti člověka, jeho věk, zkušenosti, momentální stav organismu apod. Výsledkem spojení těchto faktorů je pak harmonická nebo disharmonická barevná kompozice.

2) Formy a tvary

Forem zeleně existuje velké množství a budeme se jim blíže věnovat v následující kapitole. Zajímavým krajinářským prvkem je také tvar rostliny. Můžeme ho vztáhnout na celkovou podobu květiny nebo stromu, nebo pouze na jeho jednotlivé části. Rozlišujeme tak různé tvary kmene stromu, koruny, listu, nebo různé tvary celých rostlin- nízké větvené keře, vyšší trvalky, zakrslé letničky apod. Vytvořením kompozice s použitím různých tvarů rostlin můžeme dosáhnout zajímavého kontrastu. Zároveň tak vzniká i nekonvenční vzhled jinak jednotvárných trávníků či záhonů.

3) Linie

Motiv linie se neobjevuje pouze jako rámování okrasných záhonů, ale především ve formě stromořadí a rozsáhlejších alejí. Linie jsou tvořeny jednotlivými body, kterými mohou být například kmeny stromů, jejich koruny, pravidelné osázení nižšími rostlinami apod. (Keller, 1974). V otevřené krajině tvoří přírodní linie řeky, travnaté pásy, pole, nebo pásy lesa. Zvláště zajímavé jsou v kompozici průsečíky linií. Ty přitahují lidský zrak, a proto se do jejich blízkosti umisťují ty nejzajímavější prvky. Aby linie nepůsobily příliš fádně, lze použít netradiční pravidelné opakování jednoho prvku, který linii rozčlení do několika stejných či podobných částí.

4) Velikost

Při zakládání okrasných záhonů či jiné veřejné zeleně je potřeba zvážit vhodnou velikost rostlin. Vzrostlejší stromy se zpravidla vysazují na místa s dostatkem volného prostoru aby v budoucnu nedocházelo k jejich poškozování, nižší rostliny se naopak hodí do centra měst, kde rozjasní jinak smutné kamenné prostory a příznivě působí na procházející návštěvníky. Nízká zeleň se dále používá na dětských hřištích a před hustou zástavbou. Zde by příliš vysoké rostliny zabraňovali dostatečnému průniku slunečního

záření. Seskupování rostlin různých velikostí vznikají plastické kompozice, které mohou ozvláštnit centrální místa okrasných záhonů (Keller, 1974).

Cílem sadovnických úprav je vytvoření uceleného uměleckého díla, které bude pozitivně působit na lidské smysly, a to nejen po stránce estetické, ale i účelové. Při tvorbě nové zelené plochy by se měl tedy architekt řídit nejen tvarem a barvou použitých rostlin, ale i určitými organizačními principy, mezi které patří zejména rozmanitost použitých prvků, jednota konečného výtvoru, harmonické propojení jednotlivých složek, smysluplnost práce a další.

4 Formy zeleně

Uvnitř města lze nalézt nepřeberné množství různých forem veřejné zeleně. Záleží na tom, ve které části města se nacházíme a k jakému účelu je tato část určena. Veřejná zeleň se pak dá rozdělit na stálou, která se v daných místech objevuje v průběhu celého roku, a na zeleň mobilní, která mění svá stanoviště díky přenosným kontejnerům a květináčům či která se v daných místech objevuje pouze sezónně. Obě tyto velké skupiny lze dále dělit dle různých kritérií.

Rozdělení zeleně

A Stálá zeleň

a) veřejná

- Zeleň na náměstích
- Zeleň na pěších zónách a podél ulic
- Stromořadí
- Okrasné záhony
- Městské parky
- Zeleň u sportovních a rekreačních zařízení
- Zeleň u nemocničních zařízení
- Zeleň při hřbitovech
- Zeleň průmyslových závodů
- Zeleň při komunikacích

b) soukromá

- Předzahrádky
- Zahrady ZŠ a MŠ

B Mobilní zeleň

a) Význam a rozmístění mobilní zeleně

b) Kontejnery a květináče

4.1 Stálá zeleň

Jako stálá zeleň je označována ta, která se na jednom stálém místě ve městě vyskytuje po celý rok. Řadí se do ní městské parky, veřejné zahrady a předzahrádky a další zelené plochy, převážně s přítomností dřevin. Stálou zeleň lze dále rozdělit na veřejnou, o kterou pečují technické služby města, a soukromou, kterou mají na starosti samotní obyvatelé.

4.1.1 Veřejná zeleň

Stálá veřejná zeleň slouží neomezeně všem obyvatelům i návštěvníkům města jako místo k odpočinku, rekreaci či osvěžení. Jak již bylo zmíněno, vyskytuje se městská zeleň v mnoha formách a v rámci veřejných prostranství se jedná převážně o rozsáhlejší zelené plochy. Péče o ně je tak značně náročná. Udržování veřejné zeleně mají na starosti zaměstnanci technických služeb, kteří pod odborným vedením zabezpečují nejen výsadbu a následnou péči o zeleň, ale i technické vybavení v jejím okolí.

Zeleň na náměstích

Náměstí patří v rámci města mezi největší celky a stávají se tak často vhodnými plochami pro rozmístění stálé i mobilní zeleně. Velká veřejná prostranství vznikala v minulosti z různých důvodů, nejčastěji to byly důvody ekonomické – tržiště, prostor pro shromažďování při různých příležitostech apod. V dobách renesance a baroka se náměstí stala důležitým urbanistickým prvkem. Umísťovaly se sem kostely, zámecké budovy, významná sídla a instituce, které potřebovaly velký prostor. V současné době se původní význam náměstí ztrácí a významné akce se přesunují do okrajových částí města nebo na stadiony. Důvody jsou k tomu často hygienické a provozní – snazší dostupnost pro účastníky.

Náměstí také procházejí významnými rekonstrukcemi, kterým předchází důkladná historická studie. Nemělo by dojít k poškození historické hodnoty náměstí, ale zeleň by měla pouze doplnit celkový vzhled náměstí např. u kašen, fontán, morových sloupů apod. Zvláštní pozornost je třeba věnovat náměstím, která patří do chráněných městských rezervací – příkladem může být Valdštejnovo náměstí v Jičíně, které v nedávné době prošlo významnou kompletní rekonstrukcí.

Výsadba zeleně závisí na prostorovém a půdorysném uspořádání a velikosti plochy. Důležité je vyřešení provozu motorových vozidel, případně jejich vyloučení a využití náměstí jako pěší zóny. Podle intenzity využití náměstí k hromadným setkáním, je možné plochu vydláždít a osázet menší plochy případně využít mobilní zeleň. Na velkých náměstích může být i přírodně krajinářská úprava. Měli bychom mít ale na paměti, že zeleň na náměstí a její technické doplňky slouží především ke kratšímu odpočinku. Převažovat by proto měla zeleň trávníků doplněná květinami a různými barevnými kultivary keřů a stromů. Při výběru je třeba pamatovat na zhoršené podmínky pro zeleň – solení, výfukové plyny, exhaláty a chování některých občanů a vybírat odolné rostliny. V menším počtu lze použít i nižší druhy jehličnanů, které si udrží zelenou barvu po celý rok. Jsou-li v prostorách náměstí nevyhovující podmínky (hustá kabelová síť, přílišná doprava...), lze samozřejmě opět využít výhody mobilní zeleně.

Zeleň na pěších zónách a podél ulic

Uliční zeleň patří mezi nejčastější druhy městské zeleně. V současné době nastupuje trend doplnit ulice o zelené plochy, které byly často vlivem rozvoje stavebnictví zlikvidovány, nebo s nimi architekti nepočítali. Příklad najdeme téměř v každém větším městě, kde dochází k postupné obnově ulic, ve kterých to prostor dovolí, a celkový vzhled i život v nich nabývá nových rozměrů. Pro vybudování zeleně je třeba upravit provoz vozidel zpravidla na jednosměrný, dochází i k omezení možnosti parkování apod. Zeleň v ulicích má také významnou hygienickou funkci – omezuje hluk a prašnost, zvyšuje bezpečí chodců. Při programování zeleně je třeba mít na paměti technické normy.

Stromy a další vegetace jsou v ulicích vysazovány s ohledem na význam a charakter zástavby, na orientaci ulice vzhledem k světovým stranám a s ohledem na celkový vzhled a účel ulice. Před samotnou výsadbou musí být mnohdy prošetřeny tzv. stanovištní podmínky. Ty se zabývají zejména ohraničením ulic (blízkost a výška zástavby, přítomnost předzahrádek, chodníků...), šířkou vozovky, hustotou telekomunikačních a elektrických sítí, povrchovou úpravou ulic (asfalt, beton, štěrk...) nebo také rozmístěním nadzemních sítí (pro tramvaj...). Důležitý vliv na konečný vzhled ulice mají i půdní a přírodní podmínky, které ovlivňují rozmístění zeleně hlavně kvůli přísunu světla a tepla.

S ohledem na všechny tyto podmínky může být zahájena samotná výsadba rostlin. Stromy jsou zpravidla vždy zasazovány do definitivní polohy, aby nemuselo docházet

k jejich budoucímu přesazování. V dnešní době však není zrovna snadné najít vhodné místo pro linii vzrostlejších stromů. Podzemní sítě jsou totiž tak husté, že by soustava kořenů nenalezla potřebný prostor a docházelo by k úhynu stromů. Proto dnes v centrálních ulicích měst můžeme stále častěji vidět použití velkých mobilních kontejnerů, do kterých jsou stromy umístěny.

Zajímavé je i rozmístění vegetace v různě širokých ulicích. V užších ulicích volíme raději nižší formy rostlin, aby nedocházelo k omezení oslunění bytů a aby vegetace netrpěla nedostatkem slunce. V širokých pasážích si pak můžeme dovolit rozmístění vzrostlejších stromů. Pro uliční zeleň je vhodné volit listnaté opadavé stromy, jejichž listí se musí sice na podzim shrabovat, ale v zimě a na jaře neomezují sluneční svit, v létě poskytují chladivý stín a na podzim často hýří barvami. Jehličnany i přes svou zelenou barvu často působí smutně a ponuře. Ne všechny listnaté stromy se však hodí k uliční výsadbě. V městských ulicích lze použít pouze odolné nenáročné stromy, které svými plody nebudou znečišťovat okolí. Právě z tohoto důvodu se k výsadbě nehodí veškeré ovocné stromy. Jako vhodné se tak jeví stromy jako javory, jasany, akáty, topoly, doby, platany, jeřabiny a někdy splní daný účel i kvalitní břízy.

Hlavním cílem uliční zeleně by mělo být zpříjemnit chodcům cestu do práce či na nákup a oddělit rušné hlavní třídy od klidu chodníků. Dále může tento druh zeleně splňovat i bezpečnostní účely, a to nachází-li se podél rušnějších silnic a ulic. Jednotlivé stromy či jiné druhy okrasné zeleně mají navíc schopnost dotvořit historickou atmosféru a vyzdvihnout jednotlivé prvky starobylých staveb (viz obr. 1). Vhodně zvolená zeleň v blízkosti stavebních památek má také velký vliv na celkový pohled na město.

Obr. 1: Vhodné uplatnění zeleně

zdroj: Wagner: Sadovnická tvorba 2, 1990

Zásady při výsadbě uliční zeleně

Nejvhodnější umístění souvislých linií stromů podél cest je mezi chodníkem a vozovkou. Zde není tak hustá kabelová síť a stromy tak nachází dostatek prostoru pro kořenový systém. Aby zde mohl být strom zasazen musí být od jeho kmene jakékoli podzemní síť vzdáleny minimálně 1,25m na všechny strany. Tuto vzdálenost lze blíže specifikovat:

od kanalizačního potrubí: 1,5 – 2m

od teplovodních kanálů: 2 – 3m

od elektrických kabelů: 2 – 3m

od plynového potrubí: 2 – 3m

(dle Ambrož, 1958)

Stromy můžeme zasazovat i přímo do plochy chodníku. Takovéto umístění však často naráží na kritiku chodců. Uliční zeleň nemusí být spojována pouze s liniemi stromů. V širších ulicích jsou stále častěji k vidění zelené pásy nižší vegetace, zatravněné plochy a okrasné záhony různých tvarů a barev. Vzniklé zelené pásy plní různé funkce, a to podle toho, ve které části ulice jsou umístěny. Postranní pásy slouží především k oddělení dopravy od prostoru pro pěší, umístíme-li zelený pás doprostřed ulice, odděluje zpravidla opačné směry jízdy. To lze pozorovat na frekventovanějších trasách nebo například na dálnicích.

Stromořadí

Významnou formou městské veřejné zeleně jsou stromořadí, táhnoucí se podél cest či samostatně tvořící pásy pro pěší- a cykloturistiku. Stromořadí se stávala součástí měst už v dávné minulosti. Jejich nové založení by dnes bylo značně problematické, a tak jistě každý ocení krásu těch, která pro nás zanechali naši předci. Dlouhé aleje mají velké množství výhod. Nejen, že zlepšují životní prostředí města produkcí kyslíku a zachycováním prachových částic, ale slouží i jako protihluková bariéra, za jejíž stěnou se nachází vzácná oáza klidu.

Pro dlouhodobou existenci stromořadí je potřeba udržení vhodných podmínek. Stromy vyžadují přítomnost půdních živin, optimální přísun světla a tepla, vzdušnou vlhkost a především dostatek prostoru. Nejsou-li tyto podmínky splněny, dochází k častému úhynu stromů, a tak i k narušení jednotné kompozice aleje.

Při zakládání stromořadí je nutno si uvědomit, jak rozsáhlé území chceme osadit. Podle toho pak vznikají jednořadé linie stromů, dvouřadé aleje s funkčně využitou středovou cestou, nebo i víceřadé aleje s více cestami (např. Lipová alej v Jičíně). Víceřadé aleje byly zakládány za dob králů a císařů, kdy široký středový pás sloužil jako dopravní trasa pro panské kočáry. Největší nevýhodou těchto starých alejí je přílišné stáří stromů a jejich nevhodné rozmístění. Dříve dávali architekti přednost estetickému efektu a stromy tak byly vysazovány v příliš malých rozestupech. Některé kusy dřevin stojí na svém místě více než 200 let. Jejich stav je navíc neustále zhoršován výfukovými plyny z projíždějících aut a solením vozovek. Provoz aleje tak mnohdy začíná ohrožovat i bezpečnost jejích návštěvníků. Hovoří-li se o kompozičně významných stromořadích, jejichž přítomnost má pro město zásadní význam, musí být zdravotní stav stromů pod neustálou kontrolu. Nebezpečné kusy jsou pak okamžitě odstraněny a nahrazeny jinými.

Zásady při zakládání stromořadí

Stromořadí je významný architektonický prvek a jeho umístění v intravilánu či extravilánu města není lhostejné. Rozsáhlejší aleje lze vysadit jen v dostatečně širokých ulicích, ve kterých je šířka mezi stavebními čarami větší než 12 metrů. Důležitým parametrem je také výška okolní zástavby. Stojí-li v ulici široké cca 12-15 metrů převážně nízké domy (3 a méně pater), není vhodné vysazovat více než jednořadou linii stromů. Pokud se rozhodneme osadit ulici širší než 15 metrů, lze při dodržení jistých zásad vysadit dvouřadou alej.

Vzdálenost stromů od sebe je zcela závislá na volbě druhu stromu. Každá dřevina má totiž jiný vzrůst, tvar koruny, mnohdy i jiné požadavky na prostor. Trend minulých století byl vysazovat jednotlivé stromy tak, aby v konečné fázi tvořili jejich koruny jednotnou spojitou linii. Jejich vzdálenost od sebe byla tedy oproti dnešku mnohem menší. V současnosti je zvykem sázet stromy středního vzrůstu a s kulatou korunou (javor mléč) zhruba 6-8m od sebe, stromy s mohutnou korunou (lípy, platany) 14-16m, ostatní stromy se většinou sází 12m od sebe. Pro vzdálenost platí dále pravidlo, že čím vyšší je okolní zástavba, tím menší stromy s většími rozestupy jsou vysazovány. Výsledný efekt by měl být především harmonický. Koruny se mohou lehce spojovat, ale mezi stromy by mělo zůstat dostatek prostoru pro průnik světla.

Vede-li v blízkosti stromořadí vozovka, nebo chodník, musíme dodržet vzdálenost stromů od těchto komunikací. Tradičně je dodržována vzdálenost okolo 1 metru. S menší vzdáleností vzrůstají činitelé narušující kvalitu stromů. Půda v jejich blízkosti byla udusaná, kmeny byly často odřené od neopatrných řidičů a nepřiměřené dláždění nedovolovalo růst stromu do šířky. Volná plocha 1-2m² kolem kmene je tak naprosto ideální pro zdravý růst stromu.

Okrasné záhony

Okrasné záhony se objevují zejména v centrech měst, kde je potřeba zkrášlit okolí a rozjasnit jinak šedá zákoutí. Nejvýznamnější roli zde hrají pestrobarevné květiny a nižší dřeviny, které každý prostor nejen ožíví, ale i rozveselí. Vhodným doplňkem pro květiny je rozhodně krátce střižený vždyzelený trávník. Jeho jednoduchost pomůže vyzdvihnout barevné kompozice květin a celou zelenou plochu tak ujednotí a zjemní. Květiny užívané pro tvorbu okrasných záhonů lze pak rozdělit na jednoleté (tzv. letničky), dvouleté a vytrvalé (tzv. trvalky).

Většinou jsou květiny seskupovány do pravidelných struktur a tvarů, pouze výjimečně jsou některé druhy vysazovány samostatně. Jedná se především o několik druhů nízkých dřevin a trvalek, které se rozrůstají do značné šířky. Při tvorbě květinové kompozice je nutno dodržovat jisté zásady. Tvoříme-li struktury z několika druhů květin, musíme volit takové druhy, které si odpovídají svou dobou květenství, barevností a vzrůstem. Je proto třeba vyhledat odborníka, který dokonale zná jednotlivé vlastnosti květin, barevné odstíny jednotlivých druhů, doby květenství apod. Volba rostlin je také závislá na charakteru okolní krajiny. Záleží na architektuře staveb, půdorysu budov, blízkosti cest i přítomnosti vzrostlých stromů.

Květinové záhony jsou většinou umísťovány do okrajových částí větších travnatých ploch, aby tak lépe vynikla jejich struktura. Ke středové části jsou většinou situovány pouze vyvýšené záhony různých tvarů (nejčastěji kopcovité), nebo rozsáhlé plastické kompozice tvořené několika druhy rostlin s různým vzrůstem. Tato druhová rozmanitost je schopna vytvořit trojrozměrný efekt, a to bez navrhování půdy.

K vytvoření pravidelných pestrých struktur jsou používány jednoleté rostliny (tzv. letničky), které jsou svým nízkým vzrůstem a jasností barev schopny vykouzlit dokonalou kompozici. Jejich význam je právě v jejich vzrůstu a barevnosti, kterou nenajdeme u

žádného jiného druhu rostlin. Proto budou pro výsadbu na okrasné záhony vždy upřednostňovány před levnějšími trvalkami. Výsadba a údržba letniček je značně drahá a náročná, ale výsledný efekt jistě stojí za všechno vynaložené úsilí. Jednoleté květiny lze rozdělit do tří skupin podle vzrůstu, a to na nízké (do 30cm), střední (30-60cm) a vysoké (nad 60cm). Pro tvorbu přesných struktur jsou používány převážně rostliny z první skupiny, tedy nízké, střední rostliny jsou vysazovány na záhonech, kde je potřeba širší rozvětvení a větší množství květů, a vysoké letničky se užívají zejména tam, kde je kvůli silnějším poryvům větru potřeba vyšší pevnost stvolů.

Dvouleté květiny jsou vysazovány jako prozatímní výzdoba než přijde čas letniček. Jsou vysazovány na podzim, aby zaplnily prázdná místa po jednoletých rostlinách, nebo brzy na jaře, kdy tající sníh odkryje prázdné záhony a květináče. Mezi nejčastější dvouleté květiny používané k výsadbě ve městech patří macešky, fialky, sedmikrásky, a dokonce i některé druhy karafiátů.

Za zmínku jistě stojí i trvalky (viz obr. 3), které přečkají nejednu zimu a jejich výsadba ani údržba není tak náročná jako u letniček. Tento druh rostlin se vyznačuje nepravidelným tvarem a větším vzrůstem. Používá se pro osázení pravidelných záhonů v okrajových částech měst, k jednotlivé výsadbě v okolí zelených ploch, nebo k osázení kruhových objezdů. Často se trvalky objevují zároveň se skalničkami a různými druhy nízkých dřevin a klečí. Ze skupin trvalek je možno vytvořit i jednotné porosty. Ty jsou vysazovány na větších plochách, nebo v blízkosti zdí a budov. Trvalé rostliny jsou vysazovány na podzim, nebo brzy na jaře, stejně jako dvouleté květiny. Mezi trvalky patří velká spousta známých i neznámých rostlin, jako například skalničky, cibulovité a hlíznaté květiny, kapradiny, vodní a bažinné rostliny, okrasné traviny atd.

Obr. 2: Letničky (Begonie)

zdroj: Begonie [online]

Obr. 3: Trvalky (Vlčí bob)

zdroj: Vlčí bob [online]

Městské parky

Městský park je mnohdy jednou z největších zelených ploch ve městě. Jeho prostory slouží k rychlému odpočinku, relaxaci, někdy i sportu a obyvatelé města zde hledají vhodné místo pro celkovou regeneraci mysli (Cromme, 1965). Místní zeleň má, jak již bylo zmíněno, nejen estetický, ale také zdravotní význam. Parky by tak měly být rozmístěny po městě rovnoměrně, aby obyvatelé nemuseli od svých domovů překonávat vzdálenost větší než je 600 metrů. Podle funkce lze parky rozdělit do dvou velkých skupin, a to na parky určené pouze k odpočinku a na parky víceúčelové. Ty jsou oproti odpočinkovým vybaveny například dětskými hřišti, sociálním zařízením, kioskem apod. Velká města se díky své ploše mohou pyšnit hned několika parky v různých čtvrtích. Každý pak plní jinou funkci. Naopak menší města mají často pouze jeden centrální park, který plní hned několik funkcí najednou. Celková plocha parků by měla zabírat zhruba 25% plochy celkové městské zeleně.

Parková kompozice má často podobný charakter. Objevují se zde okrasné záhony, keřové porosty, vzrostlé stromy a stinná zákoutí pro umístění laviček. To vše je harmonicky sjednoceno do propojeného systému, ve kterém každá plocha nese jistý význam. Okrasné záhony jsou umísťovány ve středu parku, nejlépe v blízkosti fontán a jezírek. Dále mohou tvořit lem krátce strížených trávníků po obvodu parku. V odlehlejších částech dominují vysoké stromy a keře, pod nimiž jsou umístěny lavičky, které v parných letních dnech poskytují dostatek stínu. Celkový ráz dotváří cestičky spojující jednotlivá stanoviště. Ty by neměly zbytečně tříštit celistvost zahrad, ale jsou rozmístěny tak, aby respektovaly nejfrekventovanější směry a aby se proud návštěvníků rovnoměrně rozptýlil po celém parku. Mezi hlavní technické vybavení parků patří v současnosti lavičky, odpadkové koše a veřejné osvětlení. Na druhou stranu staveb bývá v městských zahradách jen poskrovnu. Většinou jde o bývalé hradby, opěrné zdi zámků či fontány.

Častým nedostatkem parků je jejich nedostatečná naučná funkce. Městská zahrada by měla být vzorem a dávat podněty jejím návštěvníkům. Proto by zde neměly chybět cizokrajné druhy rostlin, vzácné dřeviny a okrasné květiny, a to vše samozřejmě s jasnou popiskou. Jen tak se může procházející návštěvník inspirovat a zvolit stejný druh i pro svou soukromou zahradu. Dalším negativem je nedbalá péče o tento typ zeleně. Stále častěji procházíme parky, které dávno neplní svou funkci. Zdejší vegetace i jejich zařízení rychle chátrá a to se projevuje na jejich nízké návštěvnosti.

Péče o městské parky je značně náročná. Neustálá výměna porostů je mnohem těžší než celková rekonstrukce parku. Nečekané přírodní události mohou malým polomem narušit celkový charakter parku a tak roztříštit jednotný vzhled porostu. Vzrostlé dřeviny by měli být co možná nejcitlivěji nahrazeny jinými. Pokud to však nastalé podmínky nedovolují, měl by zahradní architekt upustit od původního rázu parku a zaměřit se na přítomné prvky, které je vhodné vyzdvihnout. Mnohem snadnější bývá celková revitalizace zahrad, kdy jsou realizovány zcela nové plány. Nemusí se tak brát ohledy na stávající zeleň a počítat s ní v nové kompozici.

Zeleň u sportovních a rekreačních zařízení

Všechna sportovní zařízení mají jedno společné, shromažďují totiž velké množství lidí na jednom ne příliš rozsáhlém místě. Proto jsou zde kladeny vysoké nároky na hygienu. Ta je zajišťována dostatečným množstvím zeleně, která se stará o čistotu ovzduší a produkci potřebného kyslíku. Zeleň zde plní i další funkce, jako například rekreační, estetickou a izolační. Z tohoto důvodu bývají sportoviště často situována do těsné blízkosti lesních parků nebo okrajových částí městských sadů, daleko od rušných komunikací.

Mezi sportovní zařízení patří i dětská hřiště. Jejich zahradnická úprava je zvláště důležitá, protože zaručuje zdraví našich dětí a rozvíjí jejich pozitivní vztah k přírodě. Dětská hřiště by měla být bohatě vybavena různými druhy zeleně. Neměly by zde chybět vzrostlejší stromy, na které lze umístit houpačky, keře u kterých mohou být rozmístěny odpočinkové lavičky a především dostatek travnatých ploch, které budou posety houpačkami, prolézačkami apod. V blízkosti hřiště nesmí být vysazovány žádné jedovaté rostliny, nebo ostnaté keře, o jejichž trny by se děti mohly poranit.

Rozsáhlejší sportovní areály a stadiony vyžadují samozřejmě i větší množství zeleně. Ta však musí být účelně rozmístěna tak, aby přírodní odpad, jako například polámané větve a spadané listí, nenarušoval provoz sportoviště. Z estetických i hygienických důvodů jsou dnes budována spíše travnatá hřiště, která dovolují přítomnost jakýchkoli druhů zeleně. Upřednostňovány jsou stále zelené listnaté stromy, nebo jehličnany, jejichž listí neznečišťuje funkční plochu.

Pro dětská hřiště i stadiony je také typické oplocení. Ani to však nemusí být tvořeno pouze jednotvárným pletivem, ale může být doplněno nízkými keři, živým plotem, nebo

trvankami vyššího vzrůstu. Zeleň tak vkusně okrášlí jinak neestetické části sportovišť a zároveň vytvoří přirozenou hradbu oddělující jednotlivé funkční plochy.

Jako rekreační zařízení lze označit městská koupaliště, která slouží především k odpočinku a odreagování místních obyvatel. Osvěžení je vyhledáváno především v letních měsících a spolu s ním samozřejmě vzniká poptávka po místech k lenošení na dece, lehátku, nebo jen malé lavičce v příjemném stínu. Vegetace v okolí koupališť by měla být skromná, s převahou travnatých luk, které nabízí dostatek prostoru pro všechny návštěvníky. Při použití dřevin v blízkosti vodních ploch bychom měli být značně opatrní. Není vhodné volit druhy stromů, jejichž listí, semena či plody zapříčiní znečištění vody. Proto je lepší vysadit zde druhy, které opadávají současně a zároveň později, nejlépe až po konci koupací sezony.

Zeleň u nemocničních zařízení

V intravilánech měst se k nemocničním zařízením řadí nemocnice, polikliniky, lázně a popř. také specializované kliniky. Význam zeleně je zde opravdu veliký. Zelená barva působí pozitivně na lidskou psychiku a uklidňuje mysl, čímž se stává důležitou součástí léčebného procesu. Přírodní prvky však neovlivňují pouze lidské vnímání, ale také zdraví samotné. V okolí nemocnic slouží zeleň jako hluková izolace, zachycuje nežádoucí prachové částice a poskytuje vhodné prostředí pro ozdravné procházky.

Zakládání nemocničních zahrad se řídí především potřebami pacientů, a protože má zdejší zeleň v člověku probouzet optimismus, musí být vhodně uspořádána. Nemocniční zahrada by měla být zcela zaplněna. V okolí nemocnic by mělo být vysazováno co možná největší množství kvetoucích rostlin, stromů a keřů, které svou barevnou kompozicí přilákají pacientovu pozornost. I zde se však musí architekti držet pravidla „všeho s mírou“, protože přílišná barevnost by mohla mít opačný účinek. Není zde rozhodně místo pro zbytečná odkladiště a holou zem. Uspořádání rostlin v nemocniční zahradě záleží na velikosti volných ploch. Malé plochy jsou často osazovány nižšími keři a květinami tvořícími pravidelné struktury, pro větší plochy jsou vhodné vzrostlé stromy (břízy, buky, jehličnany), kvetoucí keře a rostliny v nepravidelném uspořádání. Celkový vzhled by měl působit jednotně a harmonicky a zdejší vegetace by si měla po celý rok udržet svůj barevný ráz. Toho lze docílit vhodnou volbou rostlin (stálozelené dřeviny/ odlišná barva kmene- břízy, platany/ různá doba květenství...).

Ne vždy jsou však tyto podmínky dodrženy vlivem nevhodné zástavby nemocničních zařízení. Příkladem jsou většinou starší nemocniční areály s nevyhovující zástavbou. Malé prostory nedovolují zakládání rozlehlějších trávníků či vysazování dřevin, a proto je situace často „zachraňována“ pomocí mobilní zeleně v kontejnerech, či květináčích. Kvůli většímu efektu bývají ozdobeny i sloupy s veřejným osvětlením.

Jak již bylo řečeno, slouží prostory zahrady také k častým procházkám a k odpočinku. I k tomuto účelu musí být tedy zahrada uzpůsobena. Velké množství cestiček by zde mělo být samozřejmostí. Ty by se měli lišit svou šířkou i rozmístěním podle toho, zda pacient upřednostňuje širší promenády, nebo intimnější úzké cestičky. Všechny typy cest by měly být posety spoustou různých odpočívadel a laviček, které budou vhodně zakomponovány do okolní krajiny. Důležitou roli hraje i střídání světla a stínu (Wagner, 1990).

Polikliniky, kde nedochází k hospitalizaci pacientů, jsou v současnosti umisťovány většinou do centra města. Proto není možné vytvořit v jejich okolí rozsáhlejší zahradní komplexy. Prostranství před poliklinikami tak bývají okrášlena zejména mobilní zelení v přenosných květináčích, nebo několika okrasnými záhony. Prostředí tak dostane pozitivnější ráz a stále zůstává dostatek místa pro chodníky a parkovací místa.

Zeleň při hřbitovech

Vzhled pohřebišť je dán náboženstvím. Zakládání městských hřbitovů je u nás tedy úzce spjato s přijetím křesťanství. Při kostelech začaly vznikat stále se rozrůstající hřbitovní plochy, které brzy zaplnily značnou část města. Jejich rozloha byla poměrně malá, a tak na okolní zeleň nezbývalo příliš prostoru. Ze zdravotních důvodů byl v 18. století Josefem II. vydán zákaz na těchto městských hřbitovech dále pohřbívat. Poté se pohřebiště přemisťovala do okrajových částí měst, kde se spojovala se starými morovými hřbitovy (Novotný, 1958). V těchto místech už bylo možné realizovat některé ze sadovnických úprav. Vzhledem k posvátné pietě tohoto místa by i sadovnické úpravy měly být důstojné a poskytovat vhodné prostředí k rozjímání.

Charakter dnešních hřbitovů je snad na všech místech republiky obdobný. Hřbitovní areály i urnové háje jsou opoceny mřížovými či zděnými ploty, v okolí se často objevují stromořadí, nebo linie živých plotů. Vnitřní úprava hřbitovů je pak často ponechána na pozůstalých, kteří se jednotlivé hroby starají. Tím dochází k celkové roztržitému prostředí, protože

každému se líbí něco jiného, jiný druh rostlin a odlišné barevné uspořádání. Výsledkem je shluk mnohdy značně nevkusných náhrobků ozdobených pestrobarevnými umělými květinami, nebo zarůstajících plevelem. Společných a také jediným architektonickým prvkem tak zůstává pouze několik vzrostlejších stromů a keřů, které jsou rozesety po celé ploše hřbitova. Estetický efekt je zde značně problematický a neustále se hledají východiska, jak vnitřní skladbu hřbitova ujednotit.

I tento stav má samozřejmě své řešení. Na okrajích hřbitova jsou často volné plochy, které lze využít pro vysazení jednotné zeleně. Zbude zde jistě i dostatek místa pro vybudování okružní cestičky, která vytvoří pospolitý charakter. Zde budou také rozmístěny lavičky a odpočívadla určená k rozjímání návštěvníků. Na místo některých starších zašlých hrobů může být vysazena vzrostlejší zeleň a vedlejší cesty, které nejsou příliš využívány mohou být zatravněny, nebo vysypány bílými kamínky. Při zakládání nových pohřebišť by se měla zvážit i jednotná úprava hrobů a různorodé trvalky nahradit buď jednotnou výsadbou letniček, nebo pouze udržovaným trávníkem (Wagner, 1990). Stále oblíbě se těší také lesní hřbitovy, které svou pietu chrání před ruchem města v okrajových částech lesa. Typické pro lesní hřbitovy jsou pak travnaté vyšlapané cestičky a nepravidelné rozmístění pamětních kamenů. Jedním z řešení budoucnosti je i budování urnových hájů a rozptylových louček.

Urnové háje nabízejí mnohem estetičtější řešení pohřebišť, protože není nutno zaplňovat plochu honosnými mohylami a příliš velkými náhrobky. K uschování urny postačí vhodný plochý kámen, jehož okolí může být snadno udržováno. V dnešní době jsou tyto přírodnější formy upřednostňovány právě pro svůj konečný vzhled. Okolní prostředí nepůsobí tak smutným dojmem jako klasické hřbitovy a zeleň uvnitř háje má jednotný charakter. Podobně jsou na tom i rozptylové loučky, které se dnes také dostávají do popředí i díky propagaci kremace.

Pro rozptylové loučky platí přísná pravidla, která ukládají jejich umístění a částečně i množství zeleně. Tento typ pohřebiště je záměrně situován do bezvětrných míst, nebo do míst, která jsou obklopena hustým vegetačním porostem, který vytváří přirozenou clonu. Plocha k rozptýlení popela je tvořena okrasným květinovým záhonem, nebo pouze dobře udržovaným trávníkem. „Na dominantním místě se může instalovat tzv. obětní kámen a ústřední motiv žehu. Pro vzpomínku se může umístit deska, kam se vytesávají jména zesnulých, jejichž popel byl uložen vpichem nebo rozptýlením.“ (Wagner, 1990).

Rozptylové loučky mnohdy ani nebudí dojem pohřebiště a jejich prostředí tak nevyvolává chmurné vzpomínky zesnulých, jak je tomu na klasických hřbitovech.

Zeleň průmyslových závodů

S představou průmyslového závodu si často spojujeme pouze vysoké šedé budovy, neupravené holé plochy a nepříliš estetické prostředí. Součástí průmyslových zařízení je však i okolní zeleň. Ta se dělí na vnitřní, která se nachází přímo v areálu závodu, a na vnější, která je v jeho těsném okolí. Vhodným využitím této okolní zeleně by mohlo dojít ke značnému okrášlení nevzhledných komplexů a neupravené plochy by se daly zamaskovat vzrostlými stromy a kvetoucími keři.

Zeleň v okolí průmyslových zařízení má hned několik důležitých funkcí. Nejvýznamnější je bezesporu funkce hygienická. Zeleň slouží jako hluková izolace a zároveň zachycuje značné množství prachových částic, čím přispívá k zlepšení kvality vzduchu. Důležitou roli hraje vegetace i během rekultivačního procesu, kde upravuje poničenou krajinu a vrací jí postupně původní ráz. Tato funkce se uplatňuje především po ukončení těžebních prací apod. Vnější zeleň se často používá k maskování továrního oplocení, kde vzrostlé stromy a keře tvoří souvislou linii. Vysoké stromy poskytují potřebný stín různým odpočívadlům a skládkám, keře se pak uplatňují spíše v místech, kde je stín naopak nežádoucí (před okny kanceláří atd.). Je-li v okolí závodu dostatek prostoru, objevují se zde i volné trávníky nebo menší záhony s odolnými květinami. Vegetace je zde totiž značně poškozována množstvím unikajících splodin, prachem a nedostatkem živin. Kvůli silnému mechanickému znečištění je snížena i intenzita slunečního záření, a klesá i intenzita fotosyntézy rostlin (Ambrož, 1958). I z tohoto důvodu není ozelenění průmyslových závodů zrovna jednoduché. Zdejší podmínky jsou schopny přežít jen některé druhy stromů, jako například topoly, duby, břízy, borovice, nebo tůje.

Výsadba zeleně ve zdejších prostorech musí plně korespondovat s bezpečnostními pravidly pro zaměstnance i dopravu. Příjezdové cesty mohou být osázeny pouze tak, aby byl zajištěn bezpečný průjezd a aby nebylo bráněno v rozhledu do křižovatek. Dřeviny se zásadně neumísťují do blízkosti objektů, kde hrozí jejich vznícení a snadné šíření požáru. I tak by však měla zeleň tvořit značnou část průmyslových komplexů a zahradní architekti by měli využít každé volné plochy k ozelenění těchto podniků. Kvůli zvláštním potřebám

průmyslových závodů by se zde měl sadovnickými úpravami zabývat pouze školený odborník.

Zeleň při komunikacích

V období průmyslové revoluce dochází k největšímu rozmachu stavby silnic. Nová doprava vyžaduje kvalitnější a spolehlivější cesty, které byly už v dávné době lemovány hustou vegetací. Uvnitř města samozřejmě nemůže být řeč o souvislých liniích stromů, ale vegetace si i zde uchovává svou tradici. V těsné blízkosti vozovky je možné vysazovat pouze odolnější druhy rostlin, které snesou velké množství výfukových plynů a poměrně vysokou prašnost.

Dnes se objevuje tzv. „dopravní zeleň“ především ve formě výzdoby kruhových objezdů. Ty se dostávají do popředí ve většině českých měst a nahrazují přetížené křižovatky. Úpravu kruhových objezdů mají často na starost technické služby jednotlivých měst, nebo soukromé firmy, spolupracující se zahradním architektem. Tento typ křižovatky má především estetický význam. Dříve šedá asfaltová prostranství jsou nahrazena kopcovitými plochami pokrytými zelení. Pro osazování kruhových objezdu jsou vhodné odolnější druhy rostlin, nebo keřů. Často se zde objevují různé kleče, skalničky, okrasné trávy a další druhy trvalek. Celá kompozice je pak dotvořena kameny či ozdobnou kůrou.

V některých městech má vzhled kruhový objezdů tematický podtext a jejich kompozice kopíruje okolní krajinu, upozorňuje na historické události, nebo vyzdvihuje umělecká díla. Příkladem může být město Jičín, kde je tematika kruhových objezdů naprosto čitelná.

4.1.2 Soukromá zeleň

Soukromá zeleň se v intravilánu města vyskytuje zejména ve formě předzahrádek, jako sídlištní zeleň, nebo jako součást školních areálů. Jedná se o menší plochy, které bývají často oplocené, ale i tak příznivě ovlivňují charakter města. Péče o tento typ zeleně je plně v rukou soukromých vlastníků.

Předzahrádky

Předzahrádky vnímáme jako samostatné zelené plochy oddělující obytné domy od rušné komunikace s veřejným chodníkem. V současnosti se již upustilo od oplocení těchto

soukromých ploch, za účelem jednotného propojení s veřejnou zelení. Jako vhodný kompromis používá mnoho majitelů nízké zídky, ozdobné mřížky, nebo lem z vyšších druhů rostlin.

Celkový vzhled pak závisí pouze na majitelích pozemků, ale bývá zvykem, že předzahrádka, jakožto přístupový prostor do domu, je osázena okrasnými květinami, kvetoucími dřevinami, nebo skalničkami (Wagner, 1990). Dokonce celá plocha předzahrádky může být řešena jako skalka. V tomto případě je nutno zvážit rozmístění a druh rostlin. Často se prostor předzahrádky skládá ze dvou částí, které jsou od sebe odděleny přístupovou cestou. Ta je tradičně lemována nízkými rostlinami, a to především keřovými růžemi, afrikány, skalníky či zakrslými jehličnany. Cílem předzahrádek je vytvořit příjemné prostředí k bydlení a zároveň upozornit na stavební dominanty ulice. Odstranění plotů předzahrádek vzniká souvislý pás zeleně, který tvoří harmonické předpolí obytných budov.

Předzahrádky potřebují zvýšenou pozornost nejen kvůli těsné blízkosti automobilové dopravy, ale i kvůli kolemjdoucím lidem. Jedním z problémů těchto soukromých prostor totiž zůstává nedostatečná vyzrálост obyvatel, kteří nejsou schopni respektovat tyto formy zeleně a znečišťují je odpadky, či užívají k venčení psů.

Zahrady ZŠ a MŠ

Školní zahrady musí plnit hned několik účelů najednou, a proto je i jejich prostor rozdělen do několika funkčních částí. Ty musí žákům poskytovat dostatek místa pro odpočinek, hrací plochy a nesmí zde chybět ani části určené výuce. Velikost a uspořádání zahrady se liší podle toho, jakému stupni náleží. Jiný typ zahrady slouží dětem v mateřských školách, jiný žákům na druhém stupni základních škol. Místní zeleň má v dětech vzbuzovat zvědavost a zájem o přírodu, učit je rozeznávat jednotlivé druhy rostlin i živočichů a poskytnout jim dostatek prostoru pro odpočinek mezi vyučovacími předměty.

Zahrada v okolí školy by měla být dostatečně velká, aby jednotlivé zatravněné plochy nebyly přetěžovány a vyšlapávány. Prostor pro školní zeleň je rozdělen zhruba do 3 částí, přičemž každá z nich by měla splňovat jednu ze základních funkcí, a to funkci okrasnou, rekreační a výukovou. Všechny části by pak měly působit uceleně a esteticky působit nejen na žáky, ale i na kolemjdoucí obyvatele města.

Okrasná část bývá umisťována tam, kde bude nejvíce na očích. Její účel je zaujmout a potěšit svou krásou, a tak se objevuje mezi hlavní budovou a oplocením, za kterým se nachází chodník či hlavní ulice. Okrasné květiny mohou být vysázeny i podél příchodové cesty, čímž dostane příchod do školy zvláštní důležitost. Dále může okrasná zeleň zvýrazňovat důležité architektonické památky a sochy v areálu školy. Tato část zahrady působící na naše smysly by měla být dokonale propracována. Květiny tvoří tradičně pravidelné jednoduché kompozice, rostliny jsou barevně sladěny a pro každý typ krajiny by měl být zvolen vhodný typ vegetace. Pouze budou-li všechny tyto podmínky splněny, může okrasná zeleň účelně působit na vnímání žáků a probouzet v nich lásku k přírodě a k umění. Estetická část zahrady by měla nejen ozdobit prostředí školy, ale měla by zároveň působit reprezentativně a podtrhovat vážnost školy. Výběr rostlin pak záleží pouze na vedení školy. Příchodová cesta bývá často lemována růžovými záhony, objevují se odolnější trvalky a zřídka jsou k vidění i barevné struktury letniček. Péče o ně je však značně náročná, a proto se od jejich výsadby mnohdy raději upouští.

Rekreační část si klade za cíl vytvořit co nejvíce vhodných prostor pro aktivní i pasivní odpočinek žáků. Pokud to dovolují prostory školního areálu, bývá vytvořen větší dvůr s částečným zastřešením, aby jeho využití bylo možné i za deštivého počasí (Ach, 1964). Ideální formou by byl dvůr s multifunkčním využitím, kde poskytnutá plocha může sloužit jednak jako hřiště na florbal, frisbee nebo basketbal a zároveň nabízí dostatek míst k pasivnímu odpočinku (lavičky, schůdky apod.). V současnosti se vedení školy stále více přiklání ke kvalitním umělým povrchům těchto ploch, protože vytváří ideální prostředí pro splnění všech funkcí odpočinkového dvora. Travnatá plocha je náročná na údržbu a byla by jistě brzy vyšlapána, prašné povrchy se také příliš neosvědčily a zalití betonem příliš nepřidá na estetickém vzhledu školního prostranství.

Z hygienických i estetických důvodů je vhodné takto vzniklé hřiště ohraničit několika vzrostlejšími stromy, které poskytnou stín a zároveň tvoří přirozenou hradbu mezi hrací plochou a zdmi školní budovy. Tyto část školního areálu není nutno zdobit jakýmkoli druhy okrasné zeleně. Složitě květinové kompozice lze jistě nenaleznou kýženého obdivu, naopak zde hrozí spíše jejich znehodnocení či poškození.

Poslední část školní zahrady by měla být zaměřena na výuku přírodovědných předmětů, zejména biologie/přírodopisu a pěstitelských prací. V minulosti byla právě této části zahrady přisuzována nejvyšší váha a podle toho byla také zřizována. Byly zde

vysazovány rostliny, jejichž pěstování je pro danou oblast typické, nacházel se zde i pokusný koutek určený k tomu, aby se žáci naučili základním zemědělským znalostem a aby si v praxi vyzkoušeli, jak náročná může být péče o živou rostlinu (Ach, 1964). Od toho se dnes ale dávno upustilo a výukový charakter zeleně je znát pouze díky naučným cedulkám na stromech či keřích. V současné době totiž podle učitelů není tak důležité naučit žáky pěstovat rajčata a mrkev, ale spíše porozumět ekonomickým pojmům a pohybovat se na trhu. V rámci výuky pěstitelských prací jsou dnes realizovány různé projekty, kdy žáci aktivně spolupracují s odborníky z řad zahradních architektů a s jejich pomocí se učí sázet nové stromy, pečovat o ně a pochopit důležitost jejich existence. I to může být jistá cesta do budoucna, která žáky povede k pochopení přírodních zákonů a pomůže jim utvořit si vlastní názor na okolní krajinu a její význam.

Při kompozičním řešení zahrad u mateřských škol by se mělo brát v úvahu aktivní využití těchto prostor. Narozdíl od zahrady, která slouží žákům základních a středních škol, by měly prostory pro menší děti splňovat řadu dalších požadavků. Už na první pohled lze najít několik podstatných rozdílů. Zahrady pro děti z mateřských škol jsou plně využívány během celého roku. V létě chodí děti načerpat čerstvý vzduch, běhají v trávě, koupou se v bazéně, v zimě zase staví sněhuláky, nebo se oddávají koulovačkám. Výsledný vzhled zahrady by měl vyhovovat všem potřebám dětí i vychovatelek. Na hygienu jsou zde kladeny mnohem vyšší nároky, a tak bývá zvykem, že je kolem celého komplexu školky vytvořena vyšší přirozená bariéra vzrostlých stromů (břízami, topoly...), keřů, nebo je zahrada ohraničena živým plotem. Vysoké stromy slouží zároveň jako hluková bariéra a poskytují dostatek stinných zákoutí. Uvnitř zahrady tak vzniká dostatečný prostor pro zatravněné plochy určené k nejrůznějším hrám. Zahrady u mateřských škol by měly vynikat především svou jednoduchostí a harmonií jednotlivých prvků. Veškerá zeleň by měla působit jednotně a zároveň probouzet dětskou fantazii a lásku k přírodě.

Okrasná zeleň je vysazována pouze podél příchodové cesty a přednost mají jednoduché struktury nižších rostlin. K osazení okrasných záhonů není vhodné používat květiny, které by mohly ohrozit bezpečnost dětí (růže, jedovaté rostliny apod.), ale přednost se dává spíše barevným kombinacím letniček. Pro vyzdvihnutí významných detailů vznikají malá keřová zákoutí, která zároveň poskytují dostatek stínu v letních měsících. Zbytek plochy zůstává volný, aby zde bylo možno rozmístit doplňky, které

zahrada mateřské školy přímo vyžaduje. Jsou jimi především pískoviště, houpačky, prolézačky, klouzačky, lavičky a odpočívadla a další pomůcky ke hře, které dotváří celkovou atmosféru školky.

4.2 Mobilní zeleň

Každé město má svou charakteristickou atmosféru, která je bezesporu dotvářena i přítomností a množstvím veřejné zeleně. Zlepšování životních podmínek je pak nekonečný proces, na jehož realizaci se podílí i tzv. mobilní zeleň. Jako mobilní zeleň jsou označovány rostliny v přenosných kontejnerech, v závěsných květináčích, či v jiných nádobách, které mohou zároveň plnit funkci odpočívadel. Mobilní zeleň je využívána především v místech, kde kvůli nevhodným podmínkám není možné vysadit zeleň stálou. Jde především o náměstí a pěší zóny, kde je podzemní komunikační síť tak hustá, že naprosto znemožňuje přítomnost stálé výsadby. Dále se často objevuje jako ozdoba starých lamp, kašen, parkovišť, pergol, nebo zábradlí u restaurací. Její historie sahá do dávné minulosti, ale v českých městech se dostává do popředí až s rozvojem estetického vnímání a kultury sídel.

4.2.1 Význam a rozmístění mobilní zeleně

Účelem mobilní zeleně rozhodně není nahradit chybějící stromy a keře, ba naopak. Tento typ výsadby je vhodný jen pro určitá místa, jako jsou promenády, pěší zóny, úzké uličky, dlouhé pasáže, vnitřní dvory, nebo vchody do historických budov a parků. Plánování rozmístění a druhu mobilní zeleně není jednoduché, ale existuje několik kritérií, podle kterých se lze orientovat. Asi nejdůležitější je správný výběr místa. Zvolená rostlina i nádoba, do které bude umístěna, musí být v souladu s okolní krajinou. Rostlina by navíc měla být vhodná pro místní mikroklima, aby nedošlo k jejímu úhynu. Dalším důležitým kritériem je ochrana zeleně před krádeží a poškozením. Proto by měly být použité kontejnery a květináče buď dostatečně těžké, nebo připoutané pomocí řetězů. Na druhou stranu však musí být vhodné k časté manipulaci a poskytovat prostor pro péči o rostlinu (Brinkforth, 1990). To bývá v českých městech mnohdy dost problematické, protože vynalézavost zlodějů se neustále stupňuje. Ti jsou s vidinou zisku schopni nejen vyrýpat čerstvě zasazené rostliny, ale i odnést těžké kontejnery.

V blízkosti mobilní zeleně v centru města bývají umístěny lavičky a odpočívadla, protože rostliny vytváří příjemné prostředí pro načerpání nové energie a rychlé osvěžení. Díky spojení těchto dvou prvků, tedy rostliny a odpočívadla, vznikají zajímavé kompozice. Ne vždy totiž musí být lavička postavena vedle květináče a podobně. Skupiny kontejnerů nebo větších květináčů bývají použity k vytvoření zajímavých obrazců, jejichž forma je pak doladěna vhodným rozmístěním odpočívadel. Vzniklá kompozice působí esteticky a navíc vyhovuje potřebám obyvatel. Jako místo k odpočinku může být zvolen i lem květináče, což člověka ještě více přiblíží k samotné zeleni. K tomuto účelu mohou být použity přírodní materiály jako kámen, nebo dřevo.

Možností rozmístění mobilní zeleně je nepřehledné množství. Jednotlivé kompozice nabízí různý počet míst k sezení a dotváří vždy jinou část města. Některé z nich jsou vhodnější pro umístění na náměstí, jiné lépe vyniknou v blízkosti fontán či kašen a další dokonale dotvoří klidnou atmosféru pěší zóny. Je pouze na architektovi, či na pověřených osobách města, jak se tohoto úkolu zhostí. Ne vždy je výsledek perfektní, a proto je použití přenosných květináčů velmi výhodné. Pokud nejsme s výsledkem spokojeni, snadno lze květináče přemístit. S tím souvisí i neustálá proměnlivost vnitřního vzhledu města. Každý rok může být zvolena jiná kompozice, a tak mají stálí obyvatelé neustále co objevovat a obdivovat. Stačí jen zapojit trochu fantazie a lidské hravosti.

4.2.2 Kontejnery a květináče

V dnešní době se na trhu objevuje velké množství nejrozličnějších květináčů a větších kontejnerů, které se od sebe liší nejen formou, ale i materiálem. Zákazník může zvolit jednoduché kamenné kontejnery, které díky širokým obrubám nabízí i dostatek místa k sezení, dřevěné nádoby, které působí velice esteticky, nebo železné květináče, které svou váhou znemožňují snadné odcizení. Podle toho, kde budou ve výsledku rostliny umístěny, je zvolen i tvar nádoby. Bude-li zezeň dotvářet prostředí u významné budovy, nebo sochy, je vhodnější použít zdobenější zajímavé tvary. Naopak chceme-li vytvořit jednoduchou kompozici kolem kašny nebo kolem soustavy laviček, zvolíme raději jednoduché nádoby z přírodních materiálů.

Kontejnery

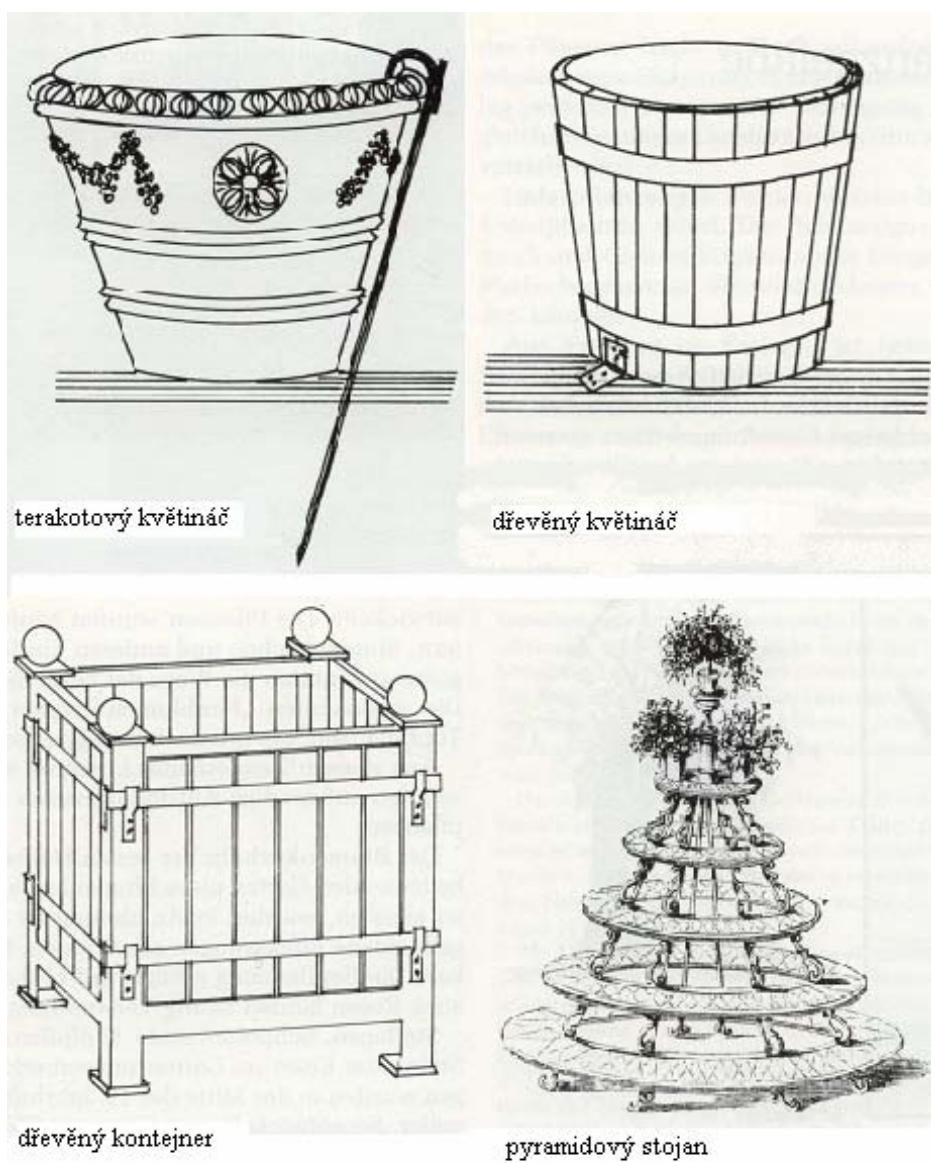
Mobilní kontejnery jsou nádoby větších rozměrů, do kterých mohou být zasazeny i vzrostlejší stromy, či keře. Často bývají osázeny v letních měsících letničkami a v zimě maceškami, nebo se přistupuje k celoročnímu osázení trvalkami. Kontejnery jsou dnes vyráběny z mnoha materiálů, ne každý je však vhodný pro použití v českých městech. Jedním z materiálů je dřevo. Tento typ květináčů je vidět zejména v zahraničí, kde vysoká morálka obyvatel nedovoluje jejich odcizení nebo poškození. U nás jsou oblíbenější těžší materiály, které není tak snadné odnést. Zajímavou volbou jsou květináče mramorové. Jejich cena je ale tak vysoká, že jsou k vidění pouze v zámeckých zahradách či parcích. Květináče větších rozměrů vynikají i rozmanitostí tvarů (viz obr. 4). Mezi ty nejužívanější patří kruhové či hranaté kontejnery, oblíbené jsou ale i vysoké vázy, ozdobné květináče spojené s mřížovím apod.

V našich městech patří mezi nejpoužívanější druhy nízké kruhové kamenné nebo betonové kontejnery. Ty bývají často osázeny nízkými trvalkami, nebo letničkami. K výsadbě stromů, nebo vyšších druhů rostlin se pak používají hranaté i kulaté květináče napodobující keramický vzhled. Váha těchto kontejnerů je kvůli případným zlodějům značně vysoká, čímž se snižuje jejich mobilita. Přemístění, nebo odvoz kontejnerů je tak zajišťován speciální technikou. Výše zmíněné materiály jsou typické snad pro všechna města České republiky. Výjimku tvoří pouze města s tradiční výrobou železa, jako je například Ostrava. Zde se z jasných důvodů objevují květináče železné, které dotváří celkovou průmyslovou atmosféru města.

Závěsné květináče

Závěsné květináče se v centru města používají především jako ozdoba veřejného osvětlení. V tomto případě jsou většinou osázeny převislými muškáty, nebo barevnými trvalkami. Tato přírodní ozdoba se však nehodí na všechny druhy osvětlení. Nejvhodnější jsou lampy starobylého vzhledu, na kterých dřevěné květináče krásně vyniknou. Další využití nachází u restaurací nebo významných budov. U těch se totiž často objevuje dřevěné, či kovové zábradlí, které je také vhodné pro zavěšení okrasných květináčů. Posezení v zahradní restauraci pak působí mnohem příjemněji než bez přítomnosti zeleně. Závěsné nádoby nachází stále vyššího uplatnění i na věžích radnic a kostelů. Tento trend je však rozvinutý zatím spíše v cizině.

Obr. 4: Nejpoužívanější druhy nádob v současnosti i minulosti

zdroj: Brinkforth: Mobiles Grün in der Stadt, 1990

5 Město Jičín

Město Jičín je známé především díky své bohaté historii a polohou v těsné blízkosti Českého ráje. Každý kdo město navštívil, si jistě všiml nejen historických budov a starobylého podloubí, ale i krásné květinové výzdoby a velké rozmanitosti veřejné zeleně, která městu dodává příjemnou atmosféru. Z tohoto důvodu jsem si Jičín zvolila pro svou práci. Okrasné záhony letniček zdobí centrální části, na okrajích se pak objevuje spíše stálá zeleň ve formě stromořadí a parčíků. Bez povšimnutí jistě nezůstanou ani kruhové objezdy v centru města. Na rozdíl od jiných míst v České republice mají jičínské kruhové objezdy svou tematiku. Každý z nich něco symbolizuje, ale o tom už blíže v dalších částech mé práce. I poloha města je z geografického hlediska velmi zajímavá. Jičín se nachází v údolí řeky Cidliny, obklopen čedičovými a pískovcovými vrcholky. Mezi dominanty okolní krajiny patří zejména čedičový vrchol Velíš a Zebín, na dohled jsou i Prachovské skály a Hruboskalsko.

5.1 Založení města

Osídlení Jičínské kotliny se datuje již do dob pravěku. Podle dochovaných nádob lze usuzovat, že se zde na nějaký čas usadili lidé s rozvinutou zemědělskou kulturou. O Jičíně v pravém slova smyslu však ještě nemohla být řeč. Významnými obyvateli Jičínska se v 6. století stali Slované. Ti s sebou přinesli hradištní kulturu, která se zasloužila o trvalou změnu krajinného rázu. Ve 13. století je Jičínská kotlina uzavřena dvěma hrady, Velíšem a Bradou. Z obou hradů jsou dnes dochována pouze torza, která vypovídají o bouřlivé minulosti města.

Jméno Jičín se poprvé objevuje roku 1293, avšak městem je Jičín nazýván až od roku 1304. Jméno Jičín vzniklo pravděpodobně podle královny Jitky, které město patřilo společně s Velíšským panstvím. V listinách se mluvilo o Jitčinu dvorci, Jitčině městě a později jen o Jičíně. Původní poloha Jičina byla na okraji Velíšského hřbetu, kde se dnes nachází vesnice Staré Místo. Toto místo však bylo pro vznik většího města značně nevhodné. Obyvatelé se potýkali s nedostatkem vody, s poměrně velkou vzdáleností od hlavních obchodních tras a s dalšími překážkami. Proto bylo město přesunuto o několik kilometrů dále. Koncem 13. století tak vzniká na „zelené louce“ „nové město“ Jičín, které

se nachází na planině severovýchodně od původního „Starého Místa“. Město je ze dvou stran obtékáno řekou Cidlinou a leží v těsné blízkosti obchodních cest. Nic tak nebrání jeho rychlému rozkvětu (Wagner, 1979).

V době od 13. do 16. století se v Jičíně vystřídala spousta panovníků. Za zmínku jistě stojí Petr z Vartenberka, který nechal postavit kostel sv. Jakuba Většího (dnes kostel sv. Ignáce). Stavba tohoto kostela byla zřejmě úzce spojena s nejvýznamnější architektonickou památkou Jičína- s Valdickou bránou. Nelze však mluvit o celkové stavbě brány, ta se odehrála mnohem později. Za vlády Petra z Vartenberka došlo pouze ke zpevnění dosavadního opevnění a tedy i ke zpevnění části Valdické brány. Dalším významným panovníkem byl Jiří z Poděbrad, či Vilém Trčka z Lípy, za jehož vlády došlo k hospodářskému a stavebnímu rozvoji města. Jak uvádí pan Wagner ve své publikaci o Jičíně, objevuje se zde i první zděná výstavba, opevnění nabývá na síle a dochází k celkovému rozmachu města (Wagner, 1979).

5.2 Jičín v době Albrechta z Valdštejna

Největšího rozmachu dosáhl Jičín za vlády Albrechta z Valdštejna. Před nástupem Albrechta vypadalo město zcela jinak, než ho můžeme znát z dnešní doby. Jednalo se o skromnější sídlo, kde většinu obyvatelstva tvořili drobní řemeslníci, zemědělci a malí obchodníci. Město mělo sice poměrně strategickou hospodářskou polohu, ale chyběl mu politický vliv a finance k dalšímu růstu.

Albrecht z Valdštejna, který se po sňatku s Lukrécie Nekšovou z Landeka stává zámožným a vlivným šlechticem, vidí v Jičíně velký potenciál. Město získal po smrti Jindřicha Smiřického, jemuž dělal několik let poručníka (Wagner, 1979). Jeho vliv a společenský význam neustále rostl, a tak bylo brzy na čase, vybudovat vlastní reprezentativní rezidenci. K těmto účelům bylo zvoleno město Jičín. S pomocí italských architektů (především Nicola Sebregondiho) mělo být město v krátké době přebudováno na Valdštejnovo reprezentativní sídlo.

Poté, co v roce 1606 přestoupil Valdštejn vlivem výchovy ke katolickému vyznání, mění se i jeho vnímání krajiny. Náboženský duch je součástí přírody a teprve krajina určuje pravou krásu boha. Proto se snaží vytvořit město, které svou krajinnou kompozicí napíše dějiny. Veškeré stavební práce jsou úzce spjaty s jeho vírou a s Vesmírem. Krajinné

linie jsou zaměřeny k východu a západu planet při slunovratech a rovnodennostech, dále tvoří krásnou zelenou cestu ke Kartuziánskému klášteru ve Valdicích, který představuje vysněné místo jeho věčného odpočinku. Zde také buduje letohrádek obklopený lipovou oborou (Valdštejnovo město Jičín, 2006). „Z Jičína sem vedlo 1700 metrů dlouhé čtyřřadé stromořadí, ve kterém bylo původně vysazeno 1140 lip. Bylo do krajiny vkomponováno jako zelená spojnice Jičína s letohrádkem na ose hradů Kumburku a Veliše. Parku se později začalo říkat Libosad a letohrádku Lodžie.“ (Prýmek, 1999). Dále buduje zámeckou zahradu, která svou krásou poslouží jako příbytek božstva.

Město získává pod rukama slavných architektů zcela novou podobu. Cílem je centralizovaný půdorys s jednotnou zástavbou, pravidelná síť ulic, vybudování předměstí pro měšťany a řemeslníky a výstavba honosných knížecích budov. Výsledkem je tak vznik zcela nové čtvrti zemědělců a řemeslníků, tzv. Nové město. Předměstí, jakož i celé město nepostrádalo náboženského ducha. V západní části vyrůstá kostel Nejsvětější Trojice (dnes kostel Panny Marie de Sale) s rozsáhlým hřbitovem. Vedle kostela byl založen velký špitál a krejčovská manufaktura. Náboženství ovlivnilo i severní část města, kde si jezuité na vrchu Čerňovka vybudovali zámek. Dnes slouží tento zámek jako malá rozhledna s výhledem na ta nejukrativnější místa k bydlení v Jičíně (Prýmek, 1999)

5.3 Novodobé dějiny

Po Valdštejnově smrti bylo Jičínsko drancováno švédskými, ale i císařskými vojsky, jak uvádí J. Wagner. Jen na Jičínsku bylo na desítky vypálených vsí a v některých se už život neobnovil a zanikly docela. Jičínské panství poté získala cizí šlechta. Za zmínku jistě stojí rod Tiefenbachů a později Trauttsmanndorfů. Na konci 17. století a během 18. století -v období barokního slohu- vzniká v okolí mnoho zámeckých sídel (zámky Humprecht, Milíčeves, Jičíněves, Vokšice aj.), členitá krajina získává novou tvářnost. Na vrcholech kopců jsou stavěny barokní kostely a kaple.

Nový impuls rozvoje zaznamenal až rok 1784, kdy sem byl z Nového Bydžova přenesen krajský úřad Bydžovského kraje a Jičín se začal pomalu měnit na sídlo úřadů a škol. V druhé polovině 19. století pokračoval rozvoj zástavby jen zvolna. Vznikala nová přízemní zástavba a na předměstí vyrostlo více než 300 obytných budov. Značný rozvoj zaznamenal Jičín také v období socialismu, kdy byly zvětšovány vilové čtvrti především

v okolí kopce Čeřovka. Nové bloky budov vznikaly především ve Valdickém a Holínském předměstí, kde byli občané dostatečně vzdáleni od rušného centra města. Zde bylo dostatek místa i pro výsadbu veřejné zeleně, a tak se v těchto okrajových částech objevují parky, nebo dětská hřiště.

Významnou roli v novodobých dějinách města sehrála i státní památková péče, která velkou měrou přispěla k uchování uměleckých a historických památek minulosti. V roce 1962 se tak Jičín řadí mezi přední historická města. Nejvýznamnější kulturní památkou je bezpochyby Valdštejnský zámek. Dominantou města je i v současnosti Valdická brána, která je během každoročního festivalu *Jičín město pohádky* ověšena zvonečky a symbolizuje tak vstupní bránu do Českého ráje.

5.4 Současná podoba města

Jičín se dnes nachází v Královéhradeckém kraji. Město má dobré dopravní spojení s většinou významných center republiky, o čemž svědčí i značné množství dopravních spojů vedených skrze Jičínské centrum. V těsné blízkosti města se nachází čtyři zcela odlišné typy krajiny: zalesněné podhůří horského masivu Krkonoš, pásmo dávno vyvěřelých sopek, pískovcové skalní město i roviny Polabí. Snad i díky této strategické poloze je Jičín mnohdy nazýván „branou do Českého ráje“ (Kolektiv: Jičín, 2005).

Město má v současnosti přibližně 17 000 obyvatel a je vyhledávaným cílem turistů. Centrum Jičina vyniká překrásnými stavbami zapadajícími do celkové barokní kompozice města, která dosáhla svého vrcholu za vlády Albrechta z Valdštejna. Dodnes se zde zachoval unikátní soubor domů s podloubím, Korunovační studna, Mariánský sloup s kašnou a sochou Amfitrité, Jezuitská kolej, stará mincovna, Valdštejnský zámek a samozřejmě Valdická brána, která je symbolem města. Poptávku po kultuře jistě uspokojí místní divadlo, kino a Valdický kulturní dům s příjemným prostorným sálem. Ani na sportovní vyžití si obyvatelé Jičina nemohou stěžovat. Město nabízí spoustu cyklostezek, horolezeckou stěnu, tenisové kurty, plavecký areál, squashový kurt, fitness centra, zimní stadion, či víceúčelovou krytou halu.

Jičín je nejen centrem kultury a sportu, ale také průmyslu. V současnosti lze území Jičína charakterizovat jako zemědělsko-průmyslové, též charakteristické ložiskem prvotřídního sklářského písku. Díky své poloze a dopravní dostupnosti má zejména

průmyslová zóna v Jičíně vytvořeny veškeré předpoklady pro příchod investorů (Continental TEVES ČR s.r.o., AEG Components s.r.o., M. Preymesser spol. s r.o., C. S. Cargo s.r.o., Wolf Export - import, STK 3606 Jičín). Rozvoj průmyslových podniků je dnes tedy zcela závislý na přílivu kapitálu ze zahraničí. Probíhá zde výroba pod záštitou zahraničních firem či spolupráce českých firem se zahraničními sponzory. Tato spolupráce je pro Jičín velice výhodná, o čemž svědčí i fakt, že město obdrželo od Ministerstva průmyslu a obchodu ČR ocenění „Průmyslová zóna roku 2000 v kategorii – Zóna s největším ekonomickým přínosem.

V současné době už ale obyvatelé města pochopily, že nejen bohatá kultura a průmysl tvoří vhodné podmínky pro život. Aby byla vytvořena příjemná atmosféra uvnitř městského ruchu, je třeba zde nalézt i tzv. zóny klidu. Je vědecky dokázáno, že člověk si nejlépe odpočine obklopen živou přírodou, kde je schopen si dokonale vyčistit hlavu a utřídit myšlenky. Dostatek kyslíku působí blahodárně a podporuje celkovou regeneraci těla. Proto dnes investice směřují do regenerací stávajících parků a alejí, budování hřišť, výsadby okrasných květin a téměř každá rekonstrukce silnice či chodníku je spojena s novou výsadbou stálé, nebo mobilní zeleně. Výsledek samozřejmě není zcela dokonalý, ale určitě stojí za zmínku. Troufám si říci, že květinová výzdoba některých částí města může sloužit jako vzor pro další města naší republiky.

6 Rozmístění okrasné zeleně a květinové výzdoby

6.1 Zákonitosti rozmístění zeleně v Jičíně

Především vlivem historických událostí je okrasná zeleň nedílnou součástí Jičína. Nejznámější zelenou dominantou města je lipová alej táhnoucí se od centra až po Valdické předměstí a Zámecká zahrada, kterou nechal vybudovat Albrecht z Valdštejna. Ostatní městská zeleň je rozmístěna poměrně rovnoměrně na celém území Jičína. Květinová výzdoba zkrášluje především centrum, ale objevuje se i na pěších zónách nebo v blízkosti významných tras či budov. Zde plní zejména estetickou funkci a pohrává si s vnímáním barev a kontrastů.

Nejvyšší procento zeleně je soustředěno v centru města, kde je potřeba doplnit hustou zástavbu přírodními prvky a zpříjemnit tak zdejší prostředí. Nedostatek prostoru téměř znemožňuje výsadbu stálých rostlin, a proto zde stále častěji nachází uplatnění mobilní kontejnery osázené pestrobarevnými květinami. Do centra Jičína také míří velké množství turistů, a je tak v zájmu města vytvořit zde co nejhezčí prostředí. V posledních letech jsou do revitalizace zeleně investovány nemalé částky a Jičín se stává skutečnou branou do Českého ráje. V nedávné době proběhla také rekonstrukce Valdštejnova náměstí a spousta lidí očekávala, že s plánovaným předlážděním proběhne i ozelenění tohoto prostoru. Místo rozsáhlejší výsadby se však na náměstí objevilo pouze 8 stromků a několik mobilních kontejnerů. Důvodem je zřejmě pravidelné konání městských trhů a využití náměstí k parkování. Absence veřejné zeleně je zde však zřejmá. V letních měsících, kdy návštěvníci města vyhledávají místa k odpočinku, patří mezi nejoblíbenější lokality Žižkovo náměstí a Husova ulice, kde jsou lavičky umístěny v těsné blízkosti veřejné zeleně. Zde se také nachází okrasné záhony a závěsné květináče zdobící lampy. Na hlavním Jičínském náměstí se tak lidé příliš nezdržují a je to škoda. Místní architektura by si jistě obdivné pohledy zasloužila.

Vysoká koncentrace okrasné zeleně je také v ulici 17. listopadu, která se táhne v těsné blízkosti historického středu města. Tuto ulici bych si troufla označit za jednu z nejzelenějších v Jičíně. V této části města se nachází 3 školy (Masarykova obchodní akademie, Střední průmyslová škola a Základní škola 17. listopadu), v jejichž blízkosti plní zeleň nejen estetickou funkci. Ulice je poměrně široká, a tak protáhlejší pásy zeleně

nenarušují silniční provoz. Většina zelených ploch je zatravněna a okraje těchto trávníků jsou lemovány okrasnými záhony s letničkami. Protože se jedná o téměř centrální část města, jsou zde vysazovány dražší ozdobné květiny jako barevné ledovky, či tulipány. Před obchodní akademií a pod zámeckou zdí se pak nachází kopcovité záhony s hustou výsadbou letniček, které zde vytváří zajímavé ornamentální tvary. Každoročně jich je zde vysazováno kolem 15000. Květinová výzdoba je v této centrální ulici situována také kolem architektonických a přírodních dominant, jako například před sochou Jana Amose Komenského před základní školou, nebo před vzrostlým červeným bukem u zámecké zdi.

Nejčastějším zástupcem městské veřejné zeleně jsou uliční stromořadí. Téměř každá rekonstrukce ulice či chodníků je v Jičíně spojena s výsadbou nových stromků. Zde se odráží snaha ozelenit města a zkvalitnit jeho prostředí nejen z estetického, ale i hygienického hlediska. Stromky jsou vysazovány většinou v okrajových částech chodníků, kde jsou dostatečně vzdáleny od okraje vozovky a zároveň od zástavby, v několika případech však byly umístěny přímo do plochy určené pro chodce, čímž se rozpoutala vlna kritiky. Obyvatelé i návštěvníci města si stěžují na nevhodné rozmístění stromů, které brání pohodlnému průchodu vícečlenných skupin. Ty jsou nuceny se různě rozpojovat a spojovat, mnohdy jsou chodci i vytlačováni přímo do vozovky. Uliční zeleň však tvoří velkou část veřejné zeleně, a proto bych její další umístování v prostoru Jičína jediné uvítala.

Posledním typem zeleně, která je ve městě hojně zastoupena, je soukromá zeleň, a to především předzahrádky a školní zahrady, které se mnohdy prolínají s návštěvními plochami. Předzahrádky se nachází téměř před každým panelovým domem, čímž pouze potvrzují důležitost zeleně v blízkosti lidských sídel. Péče o tyto plochy je zajišťována přímo obyvateli domů, před kterými jsou předzahrádky umístěny. V Jičíně se tyto plochy postupně dostávají do popředí a obyvatelé se často předhánají, či předzahrádka bude mít zajímavější a hezčí vzhled.

6.2 Hodnocení rozmístění veřejné zeleně

Rozmístění veřejné zeleně v Jičíně má jistý řád a pravidla, která plně korespondují s tradičním uspořádáním městské zeleně. Největší množství okrasné zeleně je soustředěno v centru města a jeho okolí, kde je potřeba okrášlit kamennou zástavbu a vytvořit příjemné

plochy pro rozmístění odpočívadel. Vhodně zvolená zeleň může i krásně vyzdvihnout architektonické skvosty, jako je Valdická brána, nebo vodotrysk na Žižkově náměstí. Ve středu města je také umístěno největší množství mobilní zeleně, která zkrášluje ulice i náměstí během celého roku. Rostliny pro výsadbu jsou vybírány tak, aby svou estetickou funkci plnily za každého počasí. V létě tak mají přednost barevné letničky, v zimě zdobí květináče trvalky či nízké jehličnaté stromky.

Čím více se vzdalujeme od centra města, tím více se snižuje procento mobilní zeleně a přednost je dáвана stále výsadbě. Jedná se zejména o rozsáhlejší parky, paseky, uliční zeleň a stromořadí (lipová alej na Valdickém předměstí, stromořadí na Letné...). Velmi vhodné využití zeleně je i osazení kruhových objezdů, které jsou v Jičíně tematicky koncipovány. Jejich vzhled evokuje vzpomínky na bývalou kulturní, či současnou přírodní krajinu.

7 Formy zeleně v Jičíně

Jičín nabízí poměrně velké množství zelených ploch, s čímž souvisí i rozmanitost forem veřejné i soukromé zeleně. V historickém jádru města se nachází spíše mobilní zeleň, či menší formy stálé zeleně (okrasné záhony, malé skupinky stromů apod.). Čím více se budeme od centra vzdalovat, tím rozsáhlejší zelené plochy se nám nabízí. Za zmínku jistě stojí čtyřřadá lipová alej vedoucí až do nedalekých Valdic, Libosad, či zámecký park. Všechny formy zeleně, které budou v této kapitole zmíněny, mají svůj estetický význam, který dotváří celkovou atmosféru pohádkového města.

7.1 Stálá zeleň

Stálá zeleň se v Jičíně objevuje v několika formách. Tento typ zeleně lze dále rozdělit na veřejnou zeleň, jejíž péči má na starosti město (technické služby), a zeleň soukromou, o kterou se starají sami vlastníci (školy, majitelé bytů...). Nová výsadba v centrálních částech města je v poslední době značně problematická, protože telekomunikační a kanalizační sítě vedoucí pod pěšími zónami a historickými trasami jsou již tak husté, že je výsadba dřevin téměř nemožná. Proto zde své využití nachází mobilní zeleň, která je nejen estetickým prvkem, ale má i hygienickou funkci.

7.1.1 Veřejná zeleň

a. Zeleň na náměstích

Valdštejnovo náměstí

V historickém jádru Jičína se nachází Valdštejnovo náměstí. To je ze všech Jičínských náměstí nejrozsáhlejší a slouží i jako místo konání nejrůznějších kulturních akcí. Každou sobotu je možno navštívit zdejší trhy a v době konání každoročního festivalu „Jičín město pohádky“ je náměstí plně využíváno k hromadným setkáním obyvatel. Z těchto důvodů by nebylo příliš vhodné osazovat tyto prostory vzrostlejší zelení.

Náměstí prošlo v nedávné době celkovou rekonstrukcí, zaměřenou především na předláždění a zlepšení dopravní situace, a tak muselo být nutně rozhodnuto o novém rozmístění veřejné zeleně. Jedná se o městskou památkovou rezervaci, a tak si architekti

nemohli dovolit velké chyby. Náměstí je v konečné podobě koncipováno tak, aby byly zdůrazněny historické dominanty, jako je například Mariánský sloup a kašna v centrální části. Pod náměstím vede hustá síť elektroinstalačních kabelů, a tak je téměř nemožné nalézt zde místo pro výsadbu nových vzrostlejších stromů. Proto došlo pouze k náhradě stávajícího porostu okolo Mariánského sloupu (viz obr. 5: Valdštejnovo náměstí). Nyní je zde vysazeno 8 stromků, což je stejné množství, jako zde bylo i před rekonstrukcí (Porovnání viz příloha č.2).

Obr. 5: Valdštejnovo náměstí

zdroj: Foto autor, 18.3.2010

Zbytek květinové výzdoby se zde vyskytuje pouze ve formě mobilní zeleně. Lampy jsou ozdobeny závěsnými květináči s muškáty a k této formě „ozelenění“ přistupují i některé restaurace, které závěsnými truhlíky zdobí zábradlí venkovního posezení (viz příloha č.3: Zámecká vinárna).

Stálé i mobilní zeleně by mohlo být na Valdštejnově náměstí jistě více, a to nejen proto, že se jedná o náměstí centrální, na které zavítá každý návštěvník Jičína. Kontejnery osazené barevnými letničkami by vytvořili příjemná zákoutí pro rozmístění laviček ke

krátkému odpočinku a několik okrasných záhonů by jemně kontrastovalo se stavebními památkami. Tento krok stojí za zamyšlení. Údržba mobilní zeleně je sice poměrně náročná, ale zde by jistě našla velké uplatnění.

Lidické náměstí

Lidické náměstí je příkladem okrajového náměstí. Tvoří rozsáhlejší střed jednoho z jičínských předměstí. Centrální část volného prostranství je určena k parkování nebo je výjimečně využívána jako prostor pro umístění cirkusu a posvícenské pouti. Okolí parkoviště má pak funkci městského parku. V těchto místech se nenachází žádné významné architektonické památky, a tak zde vzniká dostatek prostoru pro výsadbu okrasné zeleně. Květinové záhony zde zabírají plochu 30m², trávničky dokonce přes 4000m² (Pasport zeleně, 2008). Hlavní cesty jsou lemovány vzrostlými lípami, které v letních měsících nabízí dostatek stínu pro odpočinek.

V současné době by zdejší zelené plochy potřebovaly rozsáhlejší rekonstrukci. Květinové kompozice již dávno nemají původní tvar a půvab a přílišné množství travnatých ploch láká pouze místní pejskaře. Mnohem vhodnějším řešením by bylo přemodelovat zdejší plochy na dětské hřiště či kvalitní park, který nabídne dokonale upravené prostředí zamilovaným párům, či maminkám s kočárky, kterých zde s novou výstavbou panelových domů neustále přibývá. Vznikla by tak dokonale funkční plocha, která by sloužila nejen k rychlému odpočinku a celodenní relaxaci, ale obsahovala by i prvky určené ke hře (například pískoviště, či dřevěné prolézačky, které by sem vhodně zapadly).

b. Zeleň na pěších zónách a podél ulic

Husova ulice

Husova ulice je označována za hlavní a nejdelší pěší zónu v centru Jičína. Táhne se od Valdické brány až ke kruhovému objezdu, za kterým pokračuje vozovka k okrajovým nákupním centrům. Tato část města patří mezi nejnavštěvovanější a Husovou ulicí projde denně i několik set lidí. I proto by měl být její vzhled dokonalou vizitkou města a působit příjemně a svěže.

Přímo za Valdickou bránou (Žižkovo náměstí), tedy v samotném centru města, se nachází fontánka, kolem které je soustředěna skupina laviček. Široký prostor mezi zástavbou dovoluje rozmístění stálé i mobilní zeleně, a tak vzniká příjemné místo

k posezení a odpočinku (viz obr. 6). Proměnlivost barev v průběhu ročních období navíc vkusně podtrhuje krásu architektonických památek. Na tomto malém náměstíčku se nachází 4 kusy stálé zeleně, zbytek zeleného zákoutí je dotvořeno mobilními kontejnery a závěsnými květináči na lampách. Závěsné květináče jsou zde umístěny pouze v teplejší části roku a jsou osazeny převislými muškáty. Rozměrnější kontejnery dovolují výsadbu vyšších rostlin i malých jehličnatých stromků. Ty jsou umístěny po celé délce jedné řady laviček a tvoří tak přirozenou bariéru mezi místem pro odpočinek a rušným chodníkem.

Obr. 6: Žižkovo náměstí

zdroj: Foto autor, 29.6.2009

Půjdeme-li dále od Valdické brány, dostaneme se na hlavní- Husovu ulici. Ta je koncipována jako pěší zóna, a proto se jeví jako vhodné místo pro výsadbu stálé zeleně. Podzemní telekomunikační síť je zde však tak hustá, že umožňuje výsadbu stromů pouze v širší části ulice, tedy až v vzdálenější části pěší zóny. Zde je vysazeno cca. 10 listnatých stromů. V užších částech ulice je stálá zeleň nahrazena mobilními kontejnery. V rozměrnějších nádobách se objevují menší stromky, menší nádoby jsou osázeny barevnými letničkami. Přírodní dojem ulice je dotvořen závěsnými květináči, které jsou umístěny na lampách po celé délce pěší zóny.

Dle mého názoru je Husova ulice dostatečně široká na to, aby zde mohl být vytvořen souvislý středový pás zeleně. Pěší zóna by tak jistě získala na atraktivitě a přilákala by nemalé množství návštěvníků. Podél středového pásu záhonů či stromořadí by totiž mohly být vhodně umístěny lavičky a celá ulice by tak získala charakter přírodní kolonády.

Uliční zeleň

Uliční zeleň se jako nejčastější forma veřejné zeleně hojně objevuje i v Jičíně. Téměř každá rozsáhlejší oprava ulice je spojena s výsadbou stromů či umístěním mobilní zeleně, a ulic, které zatím neobsahují rostlinné prvky, neustále ubývá. Nejčastější kompozicí je jednořadá, nebo dvouřadá linie stromů podél zástavby. Stromy jsou zde vysazovány v těsné blízkosti chodníků, ve většině případů do nich i přímo zasahují (viz příloha č.4). Chodníky jsou totiž jediné místo, pod kterým není půda hustě protkána různými kabely a dráty. Stromy zde tak nalézají dostatek prostoru pro svůj kořenový systém.

Jak již bylo zmíněno, v závislosti na šířce ulice jsou stromy vysazovány buď po obou, nebo pouze po jedné straně. V současnosti dochází i k postupnému doplňování zeleně v širších ulicích, jako například v ulici Dělnické, vedoucí k nádraží ČD. Zde dlouhou dobu fungovalo pouze jednořadá stromořadí. V nedávné době došlo k realizaci projektu ozelenění Dělnické ulice a stromky byly vysázeny i na druhé straně vozovky. Trochu nešťastně však byla výsadba umístěna téměř doprostřed chodníků a tento krok je dodnes terčem časté kritiky.

Hlavním cílem uliční zeleně je bezesporu zpříjemnit cestu chodcům a zmírnit působení přímého kontaktu s rušnou vozovkou. Proto se setkáváme se stálou uliční zelení především v okrajových částech města, kde je hustší provoz a širší vozovky. Stálá zeleň je také mnohem odolnější, a proto vydrží i extrémní podmínky v těsné blízkosti vozovky. Naopak v centru města je zeleň v ulicích reprezentována především mobilními kontejnery s barevnou výsadbou, nižšími keři nebo jen závěsnými květináči na veřejném osvětlení. Péče o tyto rostliny je značně náročná, a proto jsou umísťovány pouze v centru města, kde osloví největší množství obyvatel a zároveň zkrášlí jinak šedé městské prostředí.

c. Stromořadí

Lipová alej

Mezi nejvýznamnější stromořadí v Jičíně patří bezpochyby lipová alej, jejíž tradice sahá do dávné minulosti. Linie stromů se objevují i v ulicích města, a to zejména v jeho okrajových částech, kde jsou ulice širší a prostornější. Zakládání uličních stromořadí umožňuje i nízká zástavba, která je dostatečně vzdálena od rušné vozovky.

Jičínská lipová alej patří mezi nejvýraznější přírodní krajinné osy v České republice. Díky svému výjimečnému, dokonale propracovanému vzhledu se stává nejzajímavějším prvkem barokní krajiny Jičínska. Stáří aleje datujeme do doby Albrechta z Valdštejna. V 17. století vyrůstá ve Valdicích (dnešní Jičínské předměstí) Kartuziánský klášter, který si Albrecht volí jako místo svého věčného odpočinku. Díky vladařově oblibě se místo těší nevídanému zájmu. V letech 1630- 1634 zde nechává vystavět barokní letohrádek (Valdštejnova lodžie), který je obklopen lipovými sady a okrasnými zahradami. Dlouho pak přemýšlel, jak vhodně spojit tato svá oblíbená působiště, tedy centrum Jičína a valdický klášter s letohrádkem, a výsledek byl naprosto ohromující. Mezi klášterem a Valdštejnovou rezidencí v centru města je na vladařův příkaz vysázeno přes 1000 stromů o celkové délce 1888 metrů.

Giovanni Pieroni, architekt tohoto barokního skvostu, chápal alej jako zelenou spojnici Valdštejnovy rezidence a místa, kde jeho tělo spočine na věčnost. Protože znal důležitost těchto dvou míst, rozhodl se vést osu stromů s naprostou precizností. Lipová alej tak spojuje Jičínský zámek, lodžii a klášter „na ose východu a západu slunce za letního slunovratu“ (Kolektiv: Jičín, 2005). Stromořadí je rozděleno do čtyř řad. Dvě řady se nachází vždy na kraji, takže mezi nimi vzniká široký pás, kterým mohl panovník pohodlně projíždět s kočárem. Touto cestou také přijíždělo panstvo do Jičína za zábavou, odpočinkem či na lov. Široká cesta byla vhodná i pro časté průvody mířící ke kartuziánskému klášteru. Mezi krajními dvěma řadami je pak úzká stezka pro pěší. Další z architektonických důvtipů objevíme, stoupneme-li si do prostředního širokého pásu a svůj zrak zamíříme na město Jičín. Cílem, který naše oči hledají je Valdická brána, která se nachází přímo na konci trasy stromořadí. V těsném zákrytu pak vystupuje vrchol Velíš, který hrál v jičínské historii také velmi podstatnou roli. Lipová alej byla vždy vyhledávaným místem obyvatel města. Za svou existenci byla svědkem mnoha průvodů, svátků, ale bohužel i pohrom.

Dokladem o výjimečnosti tohoto prvku barokní krajiny mohou být ukázky starých map, které ukazují, jak rozsáhlé území bylo lipami osázeno. Alej se objevuje na vojenských mapách již v polovině 17. století. Metody mapování nebyli v té době ještě dokonalé a vycházelo se především z terénních výzkumů, ale přesto je umístění a rozměry aleje dobře zpracováno (viz obr. 7: I.Vojenské mapování Josefské). Přesnější zobrazení si pak můžeme prohlédnout na ukázce mapy z 19. století, kdy již geografové používali modernější metody, především pro zobrazení výškopisu (viz obr. 8: III. Vojenské mapování- Františko- Josefské)

Obr. 7: I. vojenské mapování- Josefské (1764-1768, měřítko 1:28800)

zdroj: Smolíková, V.: *Regenerace lipové aleje* [online]

Obr. 8: III. vojenské mapování- Františko- Josefské (1876-1878, měřítko 1: 25000)

zdroj: Smolíková, V.: *Regenerace lipové aleje* [online]

Současný stav stromořadí

Z původního stromořadí je dnes dochována pouze část sahající k baroknímu letohrádku, tedy cca. 1700 metrů dlouhá alej. Ta čítá kolem 930 stromů a za dobu své existence byla už mnohokrát obnovována. Kvůli nekvalitní péči ze strany pověřených osob není zajištěn optimální stav a množství stromů, a tak dochází i k narušení výhledu na výše zmíněné dominanty Jičína. Obyvatelé Jičína nejsou v návštěvách aleje sice nijak omezováni, ale není jasné, jak dlouho je tento stav udržitelný. Užší stezky po stranách jsou za dobrého počasí hojně využívány k cykloturistice, běhání nebo procházkám, prostřední širší trasa slouží především v zimě pro příznivce běhu na lyžích, a tak by si alej jistě zasloužila větší zájem odborníků.

Velkou výhodou je bezesporu to, že je alej až na výjimky tvořena stejným druhem stromů- lípou malolistou. Ochránáři se tak nemusí obávat zatažení parazitů, dřevokazných hub nebo přílišné tvorby dutin. Největší hrozbu tak tvoří především stárnutí stromů. Nejstarší dřeviny ještě sice nepřekračují hranici 150 let, ale jejich stav brzy začne být alarmující. Dalším negativním jevem je rozmístění stromů. Módou baroka bylo sázet stromy blízko sebe a vytvořit tak souvislou linii. Stromy jsou už ale příliš vzrostlé a vzájemně si konkurují. Boj o životní prostor svádí především rozvětvené koruny. Pokud brzy nedojde k razantnějším sadovnickým zásahům, odhaduje se životnost aleje zhruba na 15 až 20 let.

Nepříznivě působí i přibývajících extrémních stavy počasí. Při nedávné vichřici došlo k rozsáhlému polomu a lípy neudržely nápor větru. Škody vznikly zejména v blízkém libosadu, avšak ani alej nebyla zcela ušetřena. Město tak bylo konečně nuceno přistoupit k radikálnímu řešení a nejeden obyvatel Jičína si kladl otázku, jaká je budoucnost starobylého stromořadí. Z tohoto důvodu byla v roce 2008 vypracována studie, která kromě průzkumu stavu stromů nabízí i návrhy k řešení nastalé situace. Lipová alej se díky přítomnosti vzácného brouka, páchníka hnědého, nachází v chráněné zóně, a tak její budoucnost není pouze v rukou předních osobností města.

Po konzultaci všech zástupců města byl stanoven konečný verdikt. Historický charakter aleje bude zachován a stromořadí projde rozsáhlou rekonstrukcí s přihlédnutím na přítomnost vzácného brouka. Maximální počet stromů bude prozatím zachován a vykáceny budou pouze stromy, které přímo ohrožují provoz a bezpečnost aleje. Ostatní dřeviny podstoupí tzv. hlávkový řez, který se bude periodicky po 3 až 5 letech opakovat.

Tento krok zabrání vylamování větví při silnějším větru a stromy získají dávno ztracenou stabilitu.

Dřeviny určené ke kácení budou odstraňovány postupně a v menších celcích, aby nedošlo k narušení přirozeného prostředí páchníka hnědého, který přežívá v trouchnivějících kmenech lip. Pokácené stromy budou ihned prozkoumány týmem odborníků, kteří potvrdí, či vyvrátí přítomnost páchníka. Pokud bude přítomnost brouka ve všech možných stádiích potvrzena, budou kmeny převezeny na několik speciálně určených míst. Několik stromů bude možno ponechat přímo v odlehlejších částech aleje, další pak budou umístěny v areálu Libosadu. Zde budou stromy ponechány nejméně 3 roky, aby měl páchník dostatek času na to, aby prošel všemi životními stadii. Pokácené stromy budou ihned nahrazeny novou generací lip. Díky hlávkovému řezu košatých korun dojde k výrazné změně světelných podmínek. Nové mladé stromy budou díky tomuto zákroku schopny vyrůst i na místech, kde dříve vlivem nedostatku světla docházelo k jejich úhynu. Vzhledem k těmto okolnostem bude možno vysadit 425 kusů, to je o 188 stromů více, než se jich dnes v aleji nachází (Smolíková, 2009).

Zdravotní stav stromů

Cílem výzkumu bylo zjistit, v jakém stavu se nachází lipová alej v Jičíně a jak se zjištěnými daty nakládat. Jedním z posuzovaných faktorů byl zdravotní stav a stáří stromů. Zdravotní stav dřevin je přímo závislý na jejich stáří a na prostředí, ve kterém vyrůstají. Tradičně je stav stromů rozlišen pomocí pětistupňové škály, jak ve svém hodnocení aleje uvádí Ing. Smolíková (Smolíková, 2009). V jednotlivých stupních je pak zahrnuto poškození kořenového systému, větví, kmene, napadení různými škůdci či houbami apod.

Stupně zdravotního stavu:

- 1- výborný zdravotní stav:** zahrnuje zcela nepoškozené dřeviny a stromy s nepatrnými defekty. Předpokládá se dlouhodobá existence stromu za stávajících podmínek.
- 2- dobrý zdravotní stav:** dřeviny mají mírná poškození, která však neovlivňují celkovou stabilitu stromů.
- 3- mírně zhoršený zdravotní stav:** stromům v této kategorii je předurčena pouze střednědobá existence. Je zde znatelné zastoupení defektů, které již v některých případech ohrožují stabilitu stromu.

- 4- silně narušený zdravotní stav:** dřeviny jsou silně poškozené a jejich existence je velmi nejistá. Další existence je bezprostředně ohrožena.
- 5- velmi špatný zdravotní stav:** stromy se nachází v bídném stavu. Jedná se o odumřelé či odumírající kusy, jejichž existence může ohrozit bezpečnost v jejich okolí.

Po důkladném průzkumu dospěli odborníci k výsledkům, které by měly být pro obyvatele města alarmující. Jako strom s výborným zdravotním stavem nelze v aleji označit ani jediný (viz Tabulka č.7.1). Jen malé procento stromů lze zařadit do druhého stupně a převahu tedy získávají stromy ve velmi špatném stavu, či dokonce ve stavu bezprostředního ohrožení provozu aleje (viz Graf č.7.1).

Tabulka č. 7.1: Zhodnocení zdravotního stavu stromů v lipové aleji

zdravotní stav 1	0
zdravotní stav 2	52
zdravotní stav 3	522
zdravotní stav 4	240
zdravotní stav 5	116
celkem	930

zdroj: Smolíková, V.: *Regenerace lipové aleje* [online]

Graf č. 7.1: Zdravotní stav stromů v aleji

Sadovnická hodnota stromů

Druhým důležitým faktorem, který určí konečný verdikt rozhodující o budoucnosti aleje, je podle Ing. Smolíkové sadovnická hodnota stromů (Smolíková, 2009). Opět se zde objevuje pětistupňová škála vypovídající o svatu dřevin. Hodnotí se především stav kmene a koruny, kvalita okolního prostředí a jeho vliv na dřeviny, kompoziční rozmístění a celkový vzhled stromu.

Stupně sadovnické hodnoty:

- 1- velmi dobré hodnocení:** Zdravotní stav dřevin je velmi dobrý. Stromy jsou rozmístěné v kompozici plnící estetické i rekreační funkce a jejich existence má dlouhodobý charakter.
- 2- dobré hodnocení:** Tento stupeň hodnocení zahrnuje stromy s předpokladem dlouhodobého vývoje. Jedná se o zdravé dřeviny s typickým tvarem koruny pouze s menšími známkami narušení, jejichž likvidace se umožní pouze v nejnutnějších případech.
- 3- průměrné hodnocení:** Stromy s hodnocením č.3 mají pouze malé nepodstatné defekty, vzhledově se mohou mírně odlišovat od typicky vzrostlých dřevin, a to

nejen tvarem koruny, ale i vzrůstem. Jejich odstranění je za určitých podmínek možné a rozhodně snadnější než v předchozím případě.

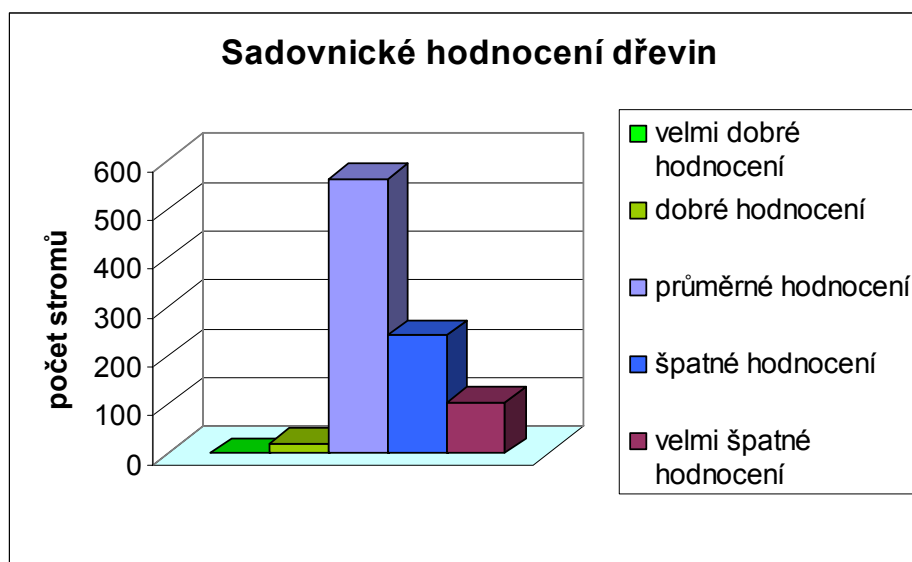
- 4- špatné hodnocení:** Dřeviny s tímto hodnocením jsou již značně narušené, deformované, mnohdy ani neodpovídají klasickému vzhledu. Jedná se především o stromy velmi staré, prosychající, napadené různými škůdci a s nekvalitním zasazením do okolní krajiny. Většina těchto stromů je určena k okamžitému odstranění.
- 5- velmi špatné hodnocení:** Posledním stupněm hodnocení jsou označeny stromy s vážným poškozením, které mohou ohrozit nejen celkový ráz aleje, ale i bezpečný provoz v ní. Okamžitá likvidace se zde stává nutností.

Sadovnická hodnota jičínské aleje je bezpochyby vysoká (viz tabulka č. 7.2). Stáří stromů a kompozice, na které se podepsaly nepříznivé klimatické podmínky poslední doby (polomy, vichřice...), značně ovlivňují celkovou hodnotu aleje. Ta se samozřejmě zvýší, dojde-li ke kvalitním zahradním pracím, a tedy k celkové rekonstrukci tohoto přírodního skvostu.

Tabulka č. 7.2: Sadovnická hodnota dřevin

velmi dobré hodnocení	0
dobré hodnocení	21
průměrné hodnocení	562
špatné hodnocení	242
velmi špatné hodnocení	105
celkem	930

zdroj: SMOLÍKOVÁ, V.: *Regenerace lipové aleje* [online]

Graf č. 7.2: Sadovnické hodnocení dřevin

Ze zjištěných dat je jasné vidět, že nelichotivé sadovnické hodnocení odpovídá špatnému zdravotnímu stavu rostlin. Zásah ve formě kácení a nové výsadby je tedy nevyhnutelný. Vzhledem k výjimečné hodnotě této přírodní spojnice Jičína a Valdic by měl být zachován její historický ráz. Jen tak ji budou moci obdivovat i další generace.

Lipová alej jako symbol Jičína

Lipovou alej vnímá většina obyvatel Jičína jako symbol města. Její kouzlo se přenáší z generace na generaci. Od jejího založení je nepřetržitě využívána k slavnostním průvodům, procházkám a je vyhledávána i jako místo aktivního odpočinku. Atmosféra, která návštěvníka zasáhne ihned poté, co ho obstoupí vzrostlé lípy je nezapomenutelná.

Před desítkami let tudy projížděla šlechta v nejvznešenějších kočárech, věřící tudy mířili ke kartuziánskému klášteru a měšťané sem chodili načerpat nové duševní i fyzické síly do dalších pracovních dní. Ani dnes nezůstává alej bez povšimnutí. Ne každý hledá ve stínu stromů totéž. Z těch nejdůležitějších cílů lze zmínit hned několik:

1) Sport

Lipová alej je vyhledávaným cílem sportovců všeho druhu. Cesty pro pěší turistiku a pro cyklisty už delší dobu volají po rekonstrukci, stále však situace není krizová, a tak lze

v teplejších měsících narazit na ranní běžce, skupinky dětí na kolečkových bruslích, starší dámy, které hodlají vyzkoušet hole pro nordic-walking, nebo dokonce na koně, prohánějící se středním širokým pásem. Ani v zimě však alej nezeje prázdnotou. Za chladnějšího počasí vyrazí nejotůžilejší běžci a s prvním sněhem se objevují zástupy běžkařů.

2) Odpočinek

Příjemný stín vyhledávají v létě především čerstvé maminky s kočárky. Po celé délce aleje jsou rozmístěny lavičky, čímž vzniká dokonalé prostředí pro odpočinek a relaxaci. Šumění stromů vyčistí naši mysl a dostatek kyslíku ve spojení s odstíny zelené barvy navodí pocit klidu a míru. Příjemný odpočinek zde nachází i mladí lidé, protože alej je i místem zamilovaných. Spousta párů si ještě dnes smlouvá schůzku právě zde.

3) Příroda

Příroda, především kompozice stromořadí, má v kterémkoli ročním období význam zejména pro fotografy. Pečlivě promyšlené průhledy přímo vybízí ke zvětšení na fotografický papír. Rudé podzimní listy, ojínné větve, jarní pupeny, nebo zeleň v letním slunci, to vše může lipová alej nabídnout. Jistě to není málo. Zdejší přírodu však vyhledávají i majitelé psů, kteří zde venčí své domácí mazlíčky.

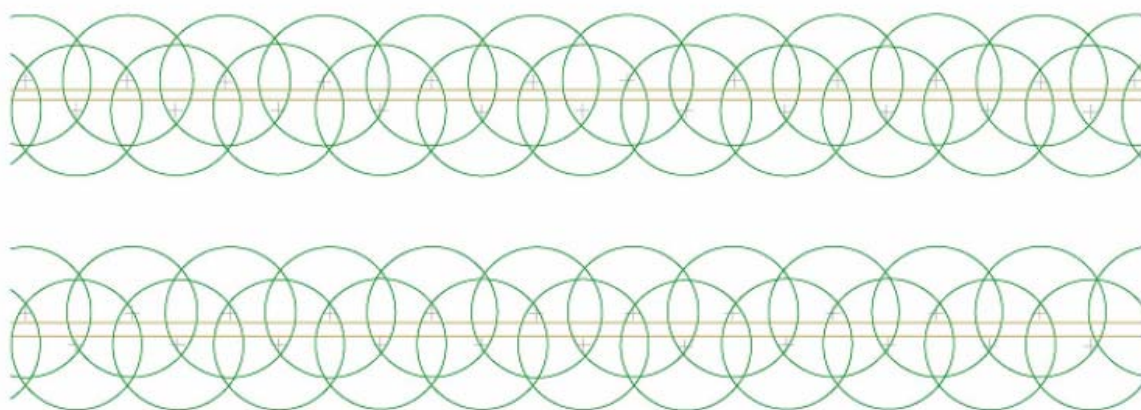
Hodnocení charakteru stromořadí

Lipová alej byla netradičně založena tak, aby zasahovala do intravilánu i extravilánu města. V minulosti měla spojit centrum Jičína s nedalekým kartuziánským klášteřem a tak je tomu až dodnes. Jedná se o čtyřřadou alej, která patří mezi nejsložitější typy stromořadí. Jedná se o rozsáhlý komplex stromů, který není příliš snadné zasadit do okolní krajiny. V Jičíně se to však povedlo na jedničku. Prostor je dostatečně široký a umožňuje tak přítomnost aleje, vozovky i nižší zástavby. Z jedné strany je alej lemována vilami s rozsáhlými zahradami. Tím je vytvořena dostatečná vzdálenost a stromy nenarušují průnik světla do obytných domů. Podél druhé strany vede vozovka, za kterou se nachází vyšší zástavba, která však díky svému účelu nevyžaduje větší množství světla.

Jediné, co by se dalo jičínskému stromořadí vytknout, je příliš malá vzdálenost mezi jednotlivými stromy (viz obr. 9). Protože se zde jedná o lípy, tedy o stromy s mohutnou

korunou, jejich rozestupy by měly být mnohem větší, aby nedocházelo k přirozenému poškozování. V minulosti bylo bohužel moderní sázet stromy blízko sebe a tvořit souvislé linie, a tak na to dnes alej značně doplácí. Rozvětvené koruny se zaplétají do sebe a dochází k častým polomům.

Obr. 9: Stávající stav aleje- konkurence stromů

zdroj: Smolíková, V.: *Regenerace lipové aleje* [online]

d. Okrasné záhony

Město Jičín se může pyšnit pouze dvěma opravdu významnými „zelenými dominantami“. Jednou z nich je lipová alej a tou druhou jsou okrasné záhony v centru města, které si ve spojení s pojmem květinová výzdoba vybaví téměř každý obyvatel města. Záhony jsou umístěny v ulici 17. listopadu, která je dostatečně široká na to, aby zde mohly vzniknout širší travnaté plochy. Na jedné straně se nachází předzahrádka Masarykovy obchodní akademie, druhá strana nabízí prostor před základní školou a pod zámeckým parkem. Celá ulice tak dostává jednotný umělecký ráz.

Kompozice květin je každoročně obměňována, stálý však zůstává tvar záhonů. Dva kopcovité záhony jsou lemovány několika pravidelnými liniemi letniček, v centrálních částech travnatých ploch, nebo před významnými architektonickými dominantami, se pak

objevují půlkruhové ploché záhony. Jeden kopcovitý záhon je umístěn i v samotném centru, na pěší zóně v Husově ulici (viz příloha č.5).

K osazení kopcovitých záhonů jsou používány pestré barevné letničky (begonie-„ledovky“), kterých je zde každoročně vysazováno přes 15000. Jedná se o nízké květiny sytých barev, s jejichž pomocí lze vykouzlit překrásné barevné kompozice (viz obr. 10). Okolní liniové záhony jsou tradičně osazovány levnějšími afrikány, nebo zbylými ledovkami. Tato barevná scénérie však vydrží pouze do prvních chladných dnů. Na zimu je část záhonů osázena maceškami, nebo jinými vytrvalejšími rostlinami, aby byla květinová výzdoba alespoň částečně zachována.

Obr. 10: Kopcovitý květinový záhon v ulici 17. listopadu

zdroj: Foto autor, 29.6.2009

Okrasné záhony se ale v Jičíně neobjevují pouze v ulici 17. listopadu, ale jsou součástí budoucí zámecké zahrady, Libosadu nebo květinových kompozic v okolí obytných budov. V poslední době je trendem budování parkovacích ploch, do kterých jsou vhodně zakomponovány okrasné květiny, nižší keře, nebo kontejnery osázené letničkami. To lze pozorovat zejména na nových sídlištích v okrajových částech města. Příkladem

může být sídliště na novém městě, kde květinové záhony v roce 2008 zabíraly plochu kolem 500m² (Pasport zeleně, 2008). Dnes je toto číslo jistě o několik desítek vyšší, protože selidé neustále snaží osazovat nová místa a zkrášlovat tak okolí svého bydlení.

e. Parky, sady

Zámecký park

Nejvýznamnějším městským parkem Jičína je zámecká zahrada, která v současné době prochází celkovou rekonstrukcí. Zahrada byla založena v době největšího rozkvětu města, za vlády tehdejšího panovníka Albrechta z Valdštejna. Ten v Jičíně v 17. století zakládá svou rezidenci v centru města a spolu s ní vzniká podle plánů italského architekta Sebregondiho i rozlehlá zámecká zahrada. Zahrada byla soukromá, a sloužila tedy výlučně Valdštejnovi. Prostory zahrady využíval k rozjímání i odpočinku. Rostlo zde několik druhů jehličnanů, listnatých stromů a keřů, mezi nimiž byla spousta vzácných dřevin.

V roce 1940 došlo k výrazným změnám a přestavbám nejen zámku, ale i přilehlé zahrady. Z původní plochy parku zbylo pouze 1,1ha a celá kompozice získala zcela jinou podobu. Uprostřed nyní již malého parčíku se nachází malé okrasné jezírko, kolem kterého vznikly upravené cestičky s lavičkami. V blízkém okolí pak najdeme okrasné záhony, několik stromů a keřů. Celkový dojem tak zůstává stále honosný.

V této podobě znali zámecký park návštěvníci Jičína ještě před několika měsíci. Místní zeleň však byla v tak zoufalém stavu, že se park stával stále častěji terčem kritiky obyvatel města. Vegetace již zdaleka nedosahovala původních kvalit, v určitých místech byla příliš hustá a docházelo k bortění starého opevnění a hradeb. Dříve obdivovaná sadovnická kompozice se postupem let změnila ve změť houštin a nevzhledných zákoutí, dále byly narušeny i hlavní funkční prvky parku. Místní jezírko bylo kvůli nefunkčnímu zařízení bez vody, WC v prostorách zahrady bylo mimo provoz již několik let a celkový ráz parku neodpovídá významné pozici v samotném srdci města.

V roce 2004 bylo konečně rozhodnuto. Zámecká zahrada potřebuje neodkladnou rekonstrukci. V témže roce se již připravoval projekt obnovy městské památkové rezervace. Jičín tak v roce 2006 podává žádost o grant z Finančních mechanismů EHP/Norska, tzv. "Norské fondy" (Projekt na obnovu památkové rezervace v Jičíně, 2009),

který nakonec po mnoha těžkostech získává. Dotace tak pokrývá 85% nákladů. Po dvou letech (v roce 2008) konečně dochází k realizaci projektu. V rámci projektu dochází k předláždění Valdštejnova náměstí a zároveň k vykácení a revitalizaci zámecké zahrady.

Přestavby zahrady se ujímá architekt Ing. Zdeněk Sendler, který je autorem mnoha známých projektů. Mezi jeho díla patří například Klášterní zahrada v Litomyšli, Denisovy sady v Brně a spousta dalších. Podle jeho plánů by měl být zachován původní vzhled zahrady z roku 1937. Zachováno bude původní členění s jezírkem a okrasnými záhony, objeví se i oddělení trávníků od zpevněných ploch v okolí hradeb. Konečný vzhled zahrady by měl tvořit harmonický celek (viz obr. 11). Všechny prvky budou funkčně i vzhledově propojeny. Horní a dolní terasa budou spojeny rampou, aby byl umožněn přístup do parku i osobám s omezenou pohyblivostí, jedna z částí zahrady bude uzpůsobena pro hru dětí a pro maminky s kočárky a dojde i k obnově sociálních zařízení. Jako novinka se zde objeví i stánek s rychlým občerstvením, který doplní poslední chybějící část fungujícího parku určeného k relaxaci a odpočinku. Rozšíří se tak jistě spektrum návštěvníků zahrady. Objeví se zde maminky s dětmi, studenti z protější Masarykovy obchodní akademie i důchodci v doprovodu dětí a vnoučat.

Obr. 11: Plán revitalizace zámecké zahrady

Zdroj: Koníř, R.: *Regenerace zámecké zahrady v Jičíně* [online]

Hodnocení zámecké zahrady

Do jaké míry se realizace projektu povede, je zatím ve hvězdách. Jičínský park by měl být otevřen v průběhu května 2010, a tak si na jeho konečnou podobu musíme ještě nějaký čas počkat. Dle plánovaného projektu by se měla zámecká zahrada proměnit na komplexní víceúčelový park, který nabídne dostatek prostoru nejen pro pasivní odpočinek, ale i pro aktivní činnosti a hru.

Plánované rozmístění zeleně naprosto odpovídá klasické parkové kompozici. Po obvodu zahrady a v jeho středu budou umístěny okrasné záhony a nižší keře, které parku dodají vznešený vzhled a hravou barevnost, vzniknou zde ale i tmavší zákoutí se vzrostlými stromy, které poskytnou dostatek stínu v teplých měsících. Nově se objeví i plocha dětského hřiště s kioskem a sociálním zařízením. Zahrada tedy bude rozčleněna do několika funkčních částí, které by měli být propojeny vhodně zvolenou zelení. Tím vznikne harmonický jednotný celek, ve kterém bude mít každá část stejnou důležitost.

Celková revitalizace zahradních či parkových komplexů je vždy jednodušší než částečná regenerace zeleně, a proto očekávám dokonalý výsledek. Jičínský park se nachází v samotném centru města, a proto slibuje i vysokou návštěvnost. Zatím vše nasvědčuje tomu, že pokud bude konečný vzhled a funkčnost parku odpovídat plánovanému projektu, stane se tato zelená plocha nejvyhledávanější oázou klidu v Jičíně.

Libosad

Příkladem méně známého parku v okrajové Jičína je Libosad. Libosad vzniká po roce 1630, když je na přání Albrechta z Valdštejna nedaleko kláštera ve Valdicích vybudován barokní letohrádek a spolu s ním byla vytvořena i rozsáhlá zahrada s lipovou oborou (dnešní Libosad). Letohrádek (viz obr. 12), který je dnes známý spíše pod názvem Valdštejnova lodžie byl v minulosti využíván k letním kulturním akcím, prošel mnoha rekonstrukcemi, avšak přilehlá zahrada s Libosadem byla téměř vždy opomenuta.

Kvůli letitému zanedbávání zdejší zeleně se obora nachází v zoufalém stavu. Při silnějších větrech dochází k mohutným polomům a veřejný provoz „parku“ je tak v ohrožení. Většina stromů je ve velmi špatném stavu a je určena k bezprostřední likvidaci. Kvůli přítomnosti vzácného brouka, páchníka hnědého, který byl zmiňován již

v souvislosti s lipovou alejí, bude rekonstrukce obory velmi náročná. Zástupci odboru životního prostředí v Jičíně se snažili prosadit projekt nabízející řešení. Myšlenka byla ovšem příliš radikální a ke schválení projektu tedy nedošlo. Stav Libosadu je navíc alarmující i kvůli dešťové vodě, která ve značném množství stéká z protějšího vrchu Zebín a podemílá pevnou půdu nutnou pro stabilitu stromů.

Obr. 12: Libosad s Valdštejnovou lodží

Zdroj: *Valdštejnská lodžie v Libosadu* [online]

Mnozí obyvatelé Jičína nemají o této části města mnohdy ani ponětí. V poslední době se ale Valdštejnská lodžie snaží dostat do popředí a své prostory poskytuje k různým kulturním aktivitám. Konají se zde akce pro děti, funguje tu letní kino a po pravidelné údržbě cest sem míří i maminky s kočárky, páry hledající vhodné místo na procházku a milovníci psů. Potenciál obory by se měl rozhodně využít a její chátrání by mělo být co nejdříve zastaveno.

Naštěstí je již společně s rekonstrukcí aleje vytvořen i projekt pro obnovu Libosadu a jeho památka tak bude znovu oživena. Novou tvář získal již v minulých letech, kdy byly nově osázeny okrasné záhony uprostřed obory. I taková maličkost může přilákat nové návštěvníky. Jedinou nevýhodou je velká vzdálenost od centra města. Kvůli nedostatečné kontrole parku zde dochází k různým projevům vandalizmu, jako například vyrýpávání okrasných rostlin, ničení stromů a znehodnocování fasády lodžie. Těmto činům by se mělo v budoucnu předcházet a zcela jim zamezit.

Kompozice této zahrady je naprosto úchvatná a její návštěvníci mohou nabýt dojmu, že se nachází v prostředí udržovaného lesa. Vzrostlé lípy působí monumentálně a vytváří zvláštní kouzlo parku. Celková tajemná atmosféra je dotvořena i neustálou hrou světla a stínu, kdy se sluneční paprsky derou skrze hustý stromový porost. Tím, že došlo k opravě parkových cest a k osazení okrasných záhonů v centrální části zahrady, dostala obora novou šanci přilákat nové návštěvníky, a to ať už z Valdic, nebo Jičína. Jediným důležitým úkolem tak zůstává postarat se o zdravotní stav stromů a zajistit tak bezpečný provoz zahrady.

f. Zeleň u sportovních a rekreačních zařízení

Jičín nabízí poměrně velké množství možností sportovního vyžití. V okrajových částech města se nachází sportovní areál s fotbalovým hřištěm, tenisovými kurty a prostory pro lehkou atletiku, dále zimní stadion a spoustu venkovních hřišť a luk. Jako plochu určenou ke sportování lze označit také část lipové aleje a cyklostezky podél řeky Cidliny.

Aby zde mohly být splněny hygienické požadavky jsou všechna rozsáhlejší sportoviště umístěna do okrajových částí města, kde je možná výsadba většího množství zeleně. Podél plotů jsou vysázeny vzrostlé stromy, které tvoří přirozené bariéry, mnohem důležitější roli zde však hrají travnaté plochy, které mají v rámci sportovních areálů jednoznačnou převahu. Upravené trávníky jsou nejvhodnějším povrchem pro hru, takže se objevují téměř na všech dětských hřištích v Jičíně, podél toku řeky Cidliny, i v blízkosti běžeckého oválu či ledové plochy.

Příkladem pěkné rekreační a relaxační plochy je louka v okolí rybníků Šibeňák a Hádek (viz příloha č.6). Zde se nachází dětské hřiště, uměle vytvořená ohniště připravená na letní venkovní akce a především rozsáhlá travnatá plocha, která může být využita nejen ke hře, ale i k venčení psů. Celková plocha je tak rozdělena na několik funkčních částí určených ke hře, rekreaci, odpočinku, nebo jen krátké procházce.

Poměrně vhodné je i umístění této zelené plochy. Nachází se totiž v těsné blízkosti sídliště, a tak mají místní děti zajištěn přímý kontakt s přírodou ihned u svého bydliště. Jedinou nevýhodou je zde přítomnost železnice. V blízkosti louky projíždí několik vlaků denně, čímž vzniká značný hluk. Proto by bylo jistě vhodné vytvořit přírodní protihlukovou bariéru a prostor kolejíště přímo oddělit od rekreačních ploch.

Louky u rybníků Šibeňák a Hádek připomínají charakter parku. Podél břehů obou rybníků vede stezka vhodná pro delší procházky. Místní zeleň je spíše rozptýlená, velké plochy zde zabírají trávniky a skupinky keřů, stromy jsou rozmístěny převážně podél stezek a místy se nachází i v centrálních částech louky. Protože se nacházíme v blízkosti rybníků, výjimkou není ani přítomnost mokřadů, a tedy i mokřadních rostlin.

Rybník Kníže- koupaliště

V prosinci roku 2009 byla zahájena rekonstrukce místního koupaliště. To bylo ve třicátých letech založeno na rybníku Kníže, který se nachází nedaleko centra města, naproti zimnímu stadionu. Koupaliště zde již mnoho let nefungovalo a rybník byl využíván pouze k rybaření. Od roku 2000 se ale objevily výrazné snahy o obnovu této rekreační plochy města v o čtyři roky později začaly reálné přípravy projektu.

Náklady na celý projekt jsou přibližně 180 000 000 Kč, což není zrovna malá částka. Nezahrnuje však pouze samotnou rekonstrukci plavecké plochy, ale i přestavbu přilehlé restaurace, vybudování půjčovny loděk, výstavbu tenisového, volejbalového a dětského hřiště, instalaci tobogánů a skluzavek a především vybudování nové okružní křižovatky s vhodnou příjezdovou cestou a parkovištěm (Koupaliště Kníže- projekt... online). Veškeré práce by měly být dokončeny do letošní sezony, tedy do července 2010.

Rekonstrukce koupaliště by měla navázat na původní plán z třicátých let, který navrhl architekt Čeněk Musil. Bude tak zachován nejen funkční prostor koupaliště, ale i sadovnický a krajinářský ráz. Jasnou převahu zde budou mít travnaté plochy nejen v okolí plaveckého bazénu, ale i kolem sportovišť. Vzrostlé stromy pak budou oddělovat rekreační prostor od blízké zahrádkářské kolonie. Zde budou navíc dostatečně vzdáleny od vodní plochy, kterou nebudou znečišťovat spadáním listů. Rozmístění okrasné zeleně zatím není plánováno, ale pravděpodobně se v blízkosti parkoviště objeví květinové záhony, nebo barevně osázené mobilní kontejnery.

g. Zeleň v areálu nemocnice

V Jičíně se nachází pouze jeden nemocniční areál. Dále se zde nachází poliklinika, jejíž centrální poloha však vylučuje přítomnost větších zelených ploch. Jak jsem již nastínila v teoretické části této práce, měla by být zezeň u nemocnic velmi bohatá, aby pozitivně působila na lidskou mysl. V nemocnici by totiž nemělo docházet nejen k regeneraci fyzického těla, ale i duše. Člověk by zde měl najít klid, kterého je v přírodě dostatek.

Zahradní prostory patřící městské nemocnici jsou poměrně rozlehlé, mají však jeden zásadní nedostatek, a to svou neatraktivností. Na první pohled lze vidět, že je zahrada značně zanedbaná. Jednoznačně zde chybí větší množství kvetoucích rostlin, které by rozjasnily usychající travnaté plochy, v okrajových částech se objevují nevzhledná křovinatá zákoutí a není zde vhodný prostor pro žádoucí umístění laviček (viz příloha č.7). Ty jsou rozmístěny otevřeně podél cest, takže pacientům nenabízí ani špetku soukromí. Stálo by tedy jistě za zvážení, zda by nebylo vhodné nemocniční park mírně rekultivovat, aby zde pacienti našli vhodné prostředí pro duševní odpočinek. Zelené plochy v blízkosti nemocničních areálů mají, jak je známo, nemalý význam pro pozitivní vnímání světa, a proto by jejich sadovnická úprava neměla být zanedbávána.

Za nemocniční zařízení lze označit i polikliniku. Ta se v Jičíně nachází v těsné blízkosti historického centra, a proto není možné zde zřídit rozsáhlejší zahradní plochy. Okolí hlavního vchodu do budovy je tedy okrášleno alespoň několika mobilními kontejnery a dvěma stálými stromky (viz příloha č.8).

h. Zeleň při hřbitovech

V roce 1622 byl v západní části jičínského předměstí Nové Město vybudován nový městský hřbitov, který splňuje hygienické podmínky a požadavky obyvatel Jičína. Zakládání hřbitovů bylo v té době a stále je úzce spjato s náboženstvím. Proto byla ihned po dokončení hřbitova naplánovaná stavba místního kostela. Kostel Panny Marie de Sale byl dokončen roku 1629 a dotvořil tak konečnou atmosféru pietního místa (Prýmek, 1999 online). Plocha hřbitova je dostatečně veliká, a tak umožňuje realizaci různých sadovnických úprav. Hřbitov je obehnan kamennou zdí, která vytváří vhodné podmínky pro výsadbu popínavých rostlin. Součástí tohoto prostoru jsou i živé ploty, keře a okrasné

květiny. Vzhledem ke stáří hřbitova se zde nachází i poměrně velké množství vzrostlých stromů. Ty během dne vytváří příjemnou hru světla a stínů a dávají tomuto místu zvláštní kouzlo.

Zaměřím-li se na sadovnickou úpravu hřbitova, jistě je co zlepšovat. Krajinná kompozice působí nejednotně a celkový vzhled tohoto místa je značně roztržité. Péči o místní zeleň mají na starosti sami pozůstalí, jejichž vkus se mnohdy velmi liší, a proto je vznik jednotného celku téměř nemožný. I přes tento nedostatek má však toto místo zvláštní atmosféru, která by na hřbitově neměla chybět.

Jedním z míst posledního odpočinku je v Jičíně i urnový háj. Ten je součástí Pražského Předměstí a nemá zdaleka takovou rozlohu jako městský hřbitov. Vzhledem k malé velikosti náhrobků ani není potřeba zakládat rozsáhlé plochy. Díky nevelkým požadavkům na prostor pro náhrobky zde zbývá dostatek místa pro výsadbu zeleně. Zakládání urnových hájů je navíc aktuální záležitostí, a proto lze už při plánování výstavby rozmyslet a zhodnotit rozmístění místní zeleně. Urnové háje působí oproti hřbitovům mnohem jednotněji a jejich kompozice jsou často v harmonickém souladu. Jednotný charakter samozřejmě souvisí s jednotnou péčí a s odbornými sadovnickými úpravami.

Historickými památkami jsou na území města starobylé pohřebiště pod Zebínem, hroby pod Čerovem a židovský hřbitov s cennými barokními a klasicistními náhrobky. Součástí hřbitova je i pamětní deska se jmény obětí nacismu (Jičín- židovský hřbitov, 2002 online) a samozřejmě velké množství rostlin (viz příloha č.9).

i. Zeleň u průmyslových závodů v Jičíně

V Jičíně se dnes nachází několik průmyslových zón. Průmysl se zde začal rozvíjet ve 2. polovině 19. století, kdy technický pokrok uvádí do běžného užívání stále více vynálezů, jako například plynové osvětlení, fotoaparát, telefon, velocipéd a mnoho dalších. Malé řemeslné výrobny se rozrůstaly v rozsáhlé závody. V Jičíně je to například továrna firmy Knotek vyrábějící od roku 1888 zemědělské stroje - dnešní závod AGS.

V období komunistické vlády byla oblast Jičínska zcela zaměřena na zemědělskou výrobu. Rozrůstaly se družstevní podniky především v okolních vsích jako Staré Místo, Vokšice, Čejkovice a mnoho dalších. Průmyslové závody se zabývaly výrobou zemědělských strojů, především pro usnadnění sklizně cukrové řepy a výrobou malých

zemědělských mechanizačních prostředků pro drobné zemědělce. Pěstovala se zde především již zmíněná cukrová řepa využívaná v tehdy moderním cukrovarnictví k výrobě cukru. Další významnou zemědělskou komoditou bylo pěstování obilovin. Živočišná výroba v zemědělských podnicích byla zaměřena především na chov skotu a prasat. Mezi nejlepší tehdejší družstva patřila JZD Slatiny, JZD Bystřice a JZD Chomutice. V této době zde také našly působiště podniky na zpracování vyrobených zemědělských produktů jako mlékárna v Jičíně, kde se zpracovávalo mléko, vyráběly kvalitní sýry, jogurty a mnoho dalších mléčných výrobků, masokombinát v Jičíně, kde se zpracovávalo především hovězí a vepřové maso, ze kterého byl dále vyráběn široký sortiment masných a uzenářských výrobků, zemědělský nákup a zásobování, zde se zpracovávaly a uskladňovaly obiloviny.

V současnosti je území Jičínska zemědělsko-průmyslovým územím, též charakteristické ložiskem prvotřídního sklářského písku. Díky svojí poloze a dopravní dostupnosti byly zejména v průmyslové zóně v Jičíně vytvořeny veškeré předpoklady pro vstup investorů (Continental TEVES ČR s.r.o., AEG Components s.r.o., M. Preymesser spol. s r.o., C. S. Cargo s.r.o., Wolf Export - import, STK 3606 Jičín).

Rozvoj průmyslových podniků je dnes tedy zcela závislý na přílivu kapitálu ze zahraničí. Probíhá zde výroba pod záštitou zahraničních firem či spolupráce českých firem se zahraničními sponzory. Tato spolupráce je pro Jičín velice výhodná, o čemž svědčí i fakt, že město obdrželo od Ministerstva průmyslu a obchodu ČR ocenění „Průmyslová zóna roku 2000 v kategorii – Zóna s největším ekonomickým přínosem.

Před několika lety proběhla v Jičíně částečná demolice budov patřícím podniku AGS a.s. (firma vyrábějící zahradní techniku- traktory, sekačky...) z důvodů uvolnění místa pro výstavbu prodejen LIDL a KAUF LAND. Mezi důležité průmyslové podniky tak dnes patří především Continental Taves CR, s.r.o. vyrábějící brzdové posilovače, Ronal CR,s.r.o. vyrábějící automobilová kola a sprchové zástěny, AEG components vyrábějící elektronické kondenzátory, LPM Jičín, a.s. zabývající se lisováním plastových materiálů, SUS Jičín- správa silnic, Agropodnik Jičín zabývající se opravami nákladních vozidel Scania a mnoho dalších.

Zeleň u průmyslových zón

Jičínský průmysl má dlouholetou tradici, a proto i zakládání průmyslových zón řadíme do dávnější minulosti. Ještě dnes však město nabízí nová místa pro výstavbu průmyslových areálů, a právě tato nová výstavba by měla být spojena i s výsadbou nových rostlin. Jak již víme, vegetace má v blízkosti průmyslových závodů nezanedbatelnou hygienickou funkci. Vzhledem u rozmístění průmyslových budov v Jičíně je vhodná i výsadba okrasných květů a tvorba květinových záhonů. Většina budov se totiž nachází v dostatečné vzdálenosti od vozovky, čímž vzniká dostatečný prostor pro vznik předzahrádek.

Záhony by mohly ohraničovat i místa k parkování, což by jistě zpříjemnilo příchod do práce mnoha přírodně založeným zaměstnancům. Další možností je umístění do tohoto volného prostoru rozmístit mobilní kontejnery, jejichž zeleň může být během roku obměňována. Výhodné je také zakrytí nevzhledných částí závodu vzrostlejšími stromy nebo keři. Jejich rozmístění však musí být přísně sledováno, aby v budoucnosti nehrozilo zaměstnancům žádné nebezpečí.

Spojení průmyslu a zeleně však není v Jičíně příliš oblíbené. Výsadba stromů je značně nákladná a vedoucí průmyslových závodů se raději spokojí se strohými šedými plochami, než aby byli nuceni přemýšlet o vhodném začlenění vegetace. Zeleň se v blízkosti průmyslových areálů Jičína objevuje ve větší míře pouze v Průmyslové zóně I, kde trávníky spolu s květinovými záhony zabírají kolem 3300 m², je zde vysazeno cca 25 vzrostlých stromů a objevuje se zde i několik keřů (Pasport zeleně, 2008). Zdejší zeleň lze označit jako doprovodnou, protože není přímou součástí závodů, ale i tak by tyto plochy mohly sloužit jako vzor pro další průmyslové oblasti města.

j. Kruhové objezdy

Kruhové objezdy se v nedávné době staly významnou součástí veřejné zeleně při komunikacích. V Jičíně jim je věnována zvláštní pozornost a jejich osazení a celková výzdoba má tematické zaměření. Tyto povedené křižovatky jsou rozmístěny na celém území města a kompozice vytvořená na ploše kruhového objezdu zobrazuje okolní krajinu, významné památky města, nebo připomíná historické události. Téma, které je na kruhovém objezdu zachyceno je dobře čitelné a kdo zná okolní krajinu a historii Jičína, jistě bude mile překvapen jak vkusně jsou kruhové objezdy vytvořeny. Většina projektů je dílem

architekta Jiráňka a péči o výsledný krajinný útvar mají na starosti technické služby města. Zeleň při komunikacích vyžaduje značnou odolnost a vytrvalost, proto jsou zde vysazovány především vyšší trvalky, různé druhy okrasných trav, skalníky, kleče a nízké borovičky, u kterých se předpokládá nízká potřeba údržby a trvalý charakter.

Tematické zaměření kruhových objezdů

- 1) Kruhový objezd při výjezdu na Mladou Boleslav: Prachovské skály (viz příloha č.10)
- 2) Kruhový objezd v Husově ulici: Festival Jičín město pohádky (viz příloha č.11)
- 3) Kruhový objezd u Lidlu: Vzpomínka na bývalý Agrostroj, zemědělská technika (viz příloha č.12)
- 4) Kruhový objezd u Penny marketu: Zbytky vulkanické činnosti na Jičínsku (viz příloha č.13)
- 5) Kruhový objezd při výjezdu na Hradec Králové u Continentalu: Jičín jako brána do Českého Ráje (viz příloha č.14)

Obr. 13: Rozmístění tematických kruhových objezdů

zdroj podkladů: *Moderní nakládání s bioodpady* [online]

7.1.2 Soukromá zeleň

a. Předzahrádky

Předzahrádky s květinovou výzdobou se v Jičíně objevují téměř před všemi panelovými a činžovnými domy. Zdejší zelené plochy jsou přímo začleněny do okolní krajiny a většinou se zde neobjevují ani nízké zídky. Protože se jedná o soukromé pozemky, péči mají na starosti sami majitelé či nájemníci, nikoli technické služby města. Téměř v každém takovém domě s předzahrádkou se najde alespoň jeden člověk, který se péče o zahrádku s chutí ujme a zkrášlí okolí i pro ostatní nájemníky. Tak je tomu například v ulici Železničářská, kde se jedna nájemnice stará dokonce již o dvě předzahrádky.

Tyto plochy jsou většinou osázeny různými keři a jehličnany (viz příloha č.15), často jsou zde k vidění záhony růží, afrikánů nebo tulipánů. Vzrostlé stromy se pro tyto prostory příliš nehodí, protože by zastiňovaly okna v nižších patrech. Květinová výzdoba je pak především záležitostí příchodových cest, které si zaslouží největší pozornost. Jedná se totiž o místo, které bude na očích při každém vstupu a odchodu z domu. Právě tyto cesty jsou často lemovány okrasnými květinami (jiřinami, růžemi, afrikány...).

b. Zahrady u MŠ a ZŠ

Při hodnocení zeleně na školních dvorech jsem se zaměřila na základní a mateřské školy. V Jičíně fungují 4 základní školy, 5 mateřských školy a do průzkumu jsem zařadila i jednu speciální školu v Soudné ulici. Během průzkumu jsem zjistila, že každá škola má k zeleni trochu jiný vztah, který se odvíjí od názorů vedoucích osobností školy. Všechny zahrady sice víceméně dodržují rozdělení plochy do několika funkčních částí, avšak pouze ve výjimečných případech je na zahradách vidět soustavná péče. Místní zeleň má v dětech probouzet zájem o přírodu a učit je ji respektovat, obávám se však, že tuto podmínku by kromě 4. ZŠ nesplnila žádná z jičínských škol.

Některé školní zahrady jsou poměrně malé a neumožňují existenci všech nutných funkčních částí, jako například ZŠ a MŠ 17. listopadu (viz tabulka č.7.3). Tato poměrně velká škola nenabízí příliš prostoru k pobytu v přírodě. Ředitel školy není zrovna příznivcem vzrostlých stromů a udržovaných záhonů na školních pozemcích, proto dává přednost pouze travnatým porostům.

Tabulka č.7.3: Inventarizace zeleně na školních pozemcích

Název školy	plocha celkem (m ²)	skupiny keřů (m ²)	zatrávněná plocha (m ²)	květinové záhony (m ²)	počet stromů (m ²)*
ZŠ a MŠ 17. listopadu (1. ZŠ)	2504	65	2027	0	17
ZŠ Husova (2.ZŠ)	4166	232	2710	0	48
ZŠ Poděbradova (3. ZŠ)	10368	64	3537	0	22
ZŠ Železnická (4. ZŠ)	17850	1750	5264	352	179
Speciální škola Soudná	7402	155	5161	30	35
MŠ J. Š. Kubína	3958	249	2953	7	26
MŠ Máj	5449	116	4625	0	76
MŠ Fügnerova	2595	79	2329	32	19
MŠ Větrov	3596	12	3075	0	6

zdroj dat: Pasport zeleně, 2008

* Bílek: Inventarizace dřevin ZŠ a MŠ v Jičíně, 2008

Při nahlédnutí do tabulky inventarizace vystupuje z průměrných hodnot ZŠ Železnická (viz příloha č.16). Tento školní pozemek je dostatečně velký na to, aby zde byly zastoupeny všechny funkční plochy a aby splňoval veškeré hygienické požadavky. Vedení školy si navíc na místní zeleni zakládá a zkrášlování okolí školy se stalo jeho koníčkem. Květinové záhony zde zabírají 352 m², což už je značná část pozemku. Škola by tak měla sloužit jako vzor pro všechny ostatní, protože vytváří dokonalé prostředí pro zdravý vývoj dětí.

Velký potenciál v sobě skrývá ZŠ Poděbradova. Na rozsáhlých školních pozemcích zbývá stále dostatek místa pro novou výsadbu, které se škola nebrání. V rámci školní akce věnované oslavám Dne Země zde 22. dubna v roce 2008 proběhla výsadba nových stromků pod odborným dohledem. Do práce se zapojili všichni žáci od prvních až po deváté třídy a sázení bylo doprovázeno i výkladem zkušených zahradníků. Děti statečně

kopaly jámy, vozily hlínu a opěrné kůly a vyslechly si užitečné rady, jak o nové stromky pečovat (Den Země a sázení stromků, 2008). Pozitivním výsledkem je, že žáci mají dodnes o vlastnoručně zasazené rostliny starost, chlubí se svou činností rodičům, dbají, aby měly stromky dostatek vláhy a těší se z pěkného prostředí, které si u školy sami vytvořili.

Zelené plochy školek jsou co do rozlohy srovnatelné s pozemky školními, ale liší se svým využitím. Podstatná část plochy je zatravněná a určená ke hře. Na travnatých plochách jsou rozmístěny houpačky skluzavky a prolézačky, stromy se pak objevují spíše sporadicky, nebo ve skupinách, aby poskytovaly dostatek stínu. Květinové záhony se tradičně objevují pouze jako přírodní lemování příchodových cest. Nejčastěji jsou zde vysazovány afrikány, nebo jiriny. Okrasné růže nebo skalníky zde bohužel kvůli jejich ostrým trnům nenajdeme.

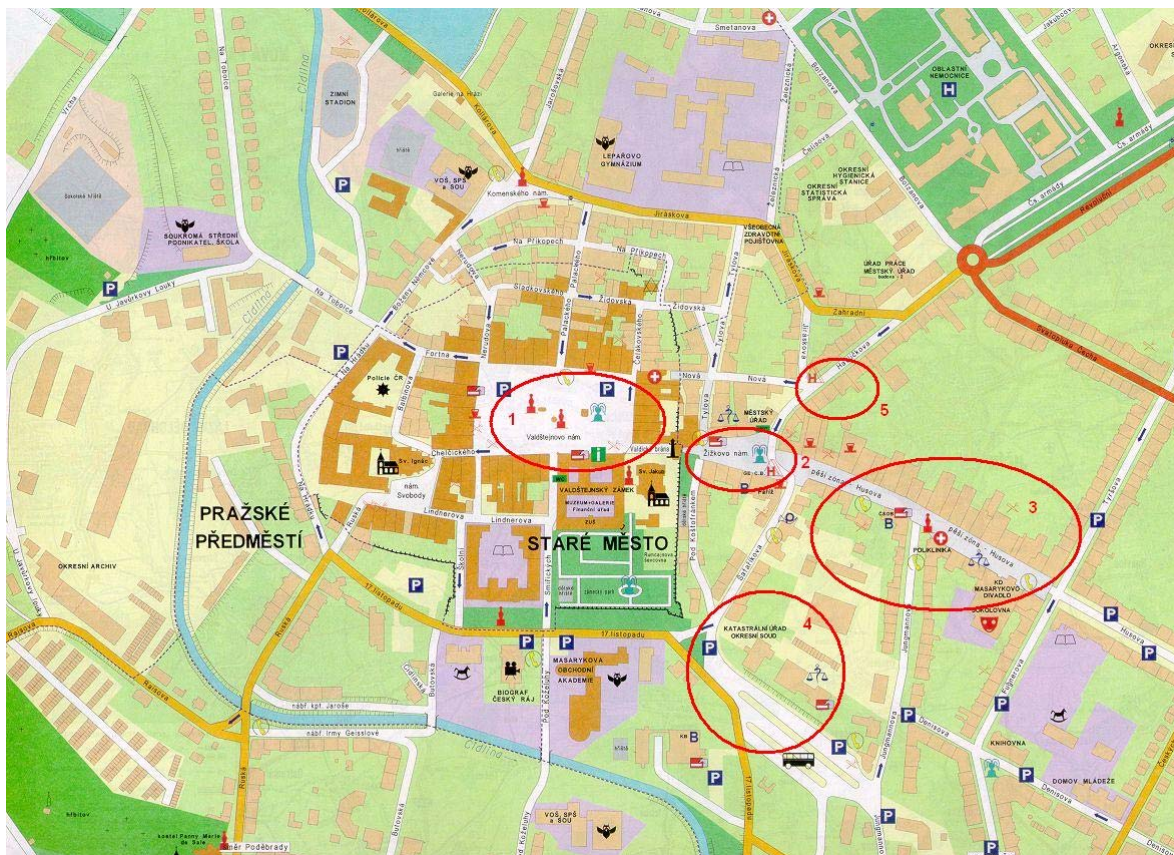
7.2 Mobilní zeleň

Mobilní zeleň nachází uplatnění v takových částech města, které nejsou vhodné pro výsadbu stálé zeleně. Jedná se tedy především o pěší zóny s hustým zasilováním, historické centrum města a okraje méně frekventovaných vozovek. V Jičíně je mobilní zeleň soustředěna částečně na Valdštejnovo náměstí (1), kde je umístěno několik mobilních kontejnerů a lampy veřejného osvětlení jsou ozdobeny závěsnými květináči stejně jako zábradlí *Zámecké vinárny*. Větší množství zeleně je rozmístěno okolo kašny na Žižkově náměstí (2) a na pěší zóně v Husově ulici (3). Mobilní kontejnery dále najdeme na autobusovém nádraží (4) a několik jich je rozmístěno také v blízkosti bývalého okresního úřadu (5) (viz obr. 14)

Valdštejnovo náměstí prošlo nedávno rozsáhlou rekonstrukcí, která se týkala především jeho předláždění. V centrální části se nachází historicky významný Mariánský sloup, který je obklopen 8 stromky. Ty jsou zde jedinými zástupci stálé zeleně. Náměstí by jistě oživila přítomnost větších zelených ploch, se kterými mělo být počítáno ještě před plánovanou rekonstrukcí. Dle mého názoru by nebylo příliš složité v centrální části náměstí, která není určena k parkování místo několika dlažebních kostek umístit menší okrasné záhony. Místo tohoto řešení zde bylo rozmístěno malé množství mobilních kontejnerů a lampy byly ozdobeny závěsnými květináči s převislými muškáty. Většina lidí

si tak chodí odpočinout raději na nedaleké Žižkovo náměstí, které se nachází ihned za Valdickou bránou a nabízí mnohem příjemnější prostředí.

Obr. 14: Hlavní lokality s mobilní zelení

zdroj podkladů: *Mapa města* [online]

Na Žižkově náměstí je rozmístěno cca 17 mobilních kontejnerů s různými druhy rostlin. Kontejnery větších rozměrů jsou osázeny menšími listnatými stromky a jehličnany, do nižších květináčů jsou na jaře vysazovány muškáty a nižší druhy trvalek či letniček. Na podzim jsou pak podsazeny maceškami, nebo tulipány. Tato část města je právem označována za odpočinkovou zónu a je zejména v letních měsících hojně vyhledávána návštěvníky města.

Na Žižkovo náměstí navazuje pěší zóna Husovy ulice. Tato část města je hustě zasiťovaná, a proto je téměř nemožné najít zde vhodné místo pro výsadbu stálé zeleně. Stromy se objevují pouze v širší polovině pěší zóny, a to ještě pouze sporadicky. Před místní poliklinikou je vysazeno cca 6 stromů, jinak je zeď k vidění spíše v mobilních kontejnerech. Na začátku ulice, v návaznosti na Žižkovo náměstí je rozmístěno 5 větších

dřevěných nádob, do kterých jsou umístěny menší stromky, každá lampa je pak ve své spodní části ozdobena menšími kontejnery s okrasnými letničkami (viz příloha č.17).

Další lokalitou s hojným výskytem mobilní zeleně je autobusové nádraží, kde nádoby s květinami lemují parkovací místa i část ulice Pod Koštofránkem. Zde se objevují barevné afrikány, okrasné kopřivy (*coleus*) a nízké druhy okrasných trvalek. V zimě jsou pak tyto nádoby podsazeny maceškami nebo tulipány, aby svůj účel plnily i v chladnějších podmínkách. Mobilní zeleň má zde totiž především funkci okrasnou, proto by si ji měla zachovat za každého ročního období. Na autobusovém nádraží se po zbourání přístřešku s rychlým občerstvením nachází i plocha vhodná k výsadbě stálé zeleně. Potenciál poměrně velké zatravněné plochy s několika jehličnany je dodnes nevyužit a využívá se pouze pro sezónní umístění cirkusu nebo poutových atrakcí. Poslední plochou s vyšší koncentrací mobilní zeleně je okolí bývalého okresního úřadu. Zde jsou však kontejnery využívány spíše jako přirozená zábrana v parkování. Samozřejmě však mají také funkci okrasnou.

Rozmístění mobilní zeleně v Jičíně plně koresponduje s potřebami města. Barevně osázené květináče se objevují v centru, nebo jeho těsné blízkosti, a to zejména v místech, kde příliš husté zasilování nedovoluje výsadbu stálých rostlin. Přítomnost zeleně zpříjemňuje prostředí města a vybízí návštěvníky k odpočinku. Do budoucna by jistě stálo za zvážení navýšení množství mobilní zeleně, a to nejen v centrální části města.

7.2.1 Druhy nádob

Nabídka nejrůznějších druhů nádob a květináčů v současnosti neustále roste. Zákazník se může rozhodnout pro dřevěné hranoly, keramické vázy, či kamenné nádoby různých tvarů. V Jičíně patří mezi ty nejpoužívanější dřevěné nádoby s pevným jádrem. To zaručí, že budou dostatečně těžké, což téměř znemožní jejich odcizení. Ale i většina ostatních květináčů i kontejnerů je vyrobena z přírodních materiálů. Výjimku tvoří plechové či umělohmotné závěsné květináče.

Volbu nádoby také silně ovlivňuje zeleň, která do ní bude umístěna. Do rozměrnějších kontejnerů bývají vysazovány i větší stromky a keře, nižší nádoby pak bývají osázeny letničkami, nebo nižšími trvalkami. Na podzim dochází k výměně rostlin, protože letničky již ztrácí svůj půvab a tedy i svou okrasnou funkci. Květináče jsou

v tomto období podsazovány tulipány, nebo maceškami, které na jaře opět rozjasní okolí svými barvami. Mezi nepoužívanější mobilní kontejnery patří v Jičíně dřevěné a kamenné šestihrany (viz obr. 15). Jejich největší koncentrace je na autobusovém nádraží a na Žižkově náměstí za Valdickou bránou.

Obr. 15: Nepoužívanější druhy květináčů

Zdroj dat: Foto autor, 18.3.2010

Dalším druhem nádob jsou závěsné květináče. Ty slouží jako ozdoba veřejného osvětlení, nebo zábradlí u restaurací. Veřejné osvětlení, které napodobuje staré plynové lampy, tvoří s barevnými rostlinami krásný celek a vhodně zastupují přírodní prvky ve městě. Nejčastěji se v květináčích objevují přvislé muškáty a další letničky (*Helichrysum* atd.).

Péče o rostliny umístěné v závěsných květináčích je poměrně náročná, protože k pouhému zalévání rostlin je nutné použít speciální techniku, která dosáhne do požadované výšky. Proto je tato výzdoba soustředěna pouze v centru města, kde je vyžadována nejvyšší koncentrace květinové výzdoby. Lampy jsou tak květinami ozdobeny pouze na Valdštejnově a Žižkově náměstí a na pěší zóně v Husově ulici.

8 Vliv a působení městské zeleně na člověka

8.1 Působení rostliny na člověka v prostoru města

Působení okrasných rostlin na obyvatele a návštěvníky Jičína bylo zkoumáno pomocí dotazníkového šetření (ukázka dotazníku viz příloha č.21). Průzkumu se zúčastnilo 157 respondentů, přičemž většina z nich byli žáci středních škol na Jičínsku (125). Žáky středních škol jsem zvolila proto, že se jedná o mladé lidi, kteří si v blízké budoucnosti budou hledat vlastní bydlení, tudíž je jejich názor velmi cenný. Dále byli do šetření zapojeni stálí obyvatelé Jičína a lidé, kteří ve městě pracují.

Po vyhodnocení výsledků bylo zjištěno, že zeleň a přírodní prvky ve městě mají pro obyvatele i návštěvníky velký význam. 96% dotázaných uvedlo, že je zeleň důležitá pro jejich život a 94% si dokonce myslí, že pobyt v přírodě má pozitivní vliv na jejich myšlení. Více než polovina si vybírá i místo, které si ve městě zvolí ke krátkému odpočinku. 83 lidí vyhledává lavičky v blízkosti zeleně, i když se v jejich blízkosti nachází jiná, avšak kvůli svému okolí méně atraktivní. Rozsáhlejší plochy zeleně pak většina z nich využívá především jako vhodné místo k odpočinku, menší část k venčení psa, nebo ke sportování. Téměř všichni dotázaní se nakonec shodli, že dávají přednost zeleni okrasné květem, která je v centru Jičína hojně zastoupena.

Součástí dotazníku bylo i hodnocení současného stavu veřejné zeleně v Jičíně. Jednou z otázek bylo, co si lidé vybaví jako první, když se řekne veřejná zeleň v Jičíně. V této otázce se krásně projevilo, zda se jedná o jičínského rodáka, nebo jen občasného návštěvníka. Naprostá většina návštěvníků města totiž uváděla známé dominanty města, jako je lipová alej a zámecký park. Za zmínku jistě stojí také ornamentální okrasné záhony, na které si vzpomnělo 18 dotázaných a uliční zeleň, která patřila také mezi často uváděné. Kdo se však po městě pohybuje denně, nebo zde dokonce žije, uvedl specifické místo, které má s Jičínem spojené. Objevily se zde tak odpovědi jako Lesopark Čerovka, louka u sídliště Šibeňák, Libosad a nebo tematicky řešené kruhové objezdy. Co se týče množství zeleně ve městě, zde jsou výsledky velmi sporné. 60 dotázaných si myslí, že je veřejná zeleň v Jičíně dostatečná, 60 lidí si myslí, že je nedostatečná a ostatní se zdrželi rozhodování. Možná i tento výsledek by mohl být podnětem k zamyšlení a vytvoření plánů budoucí výsadby. Dále byly hodnoceny jednotlivé části města, jako nově rekonstruované

Valdštejnovo náměstí a místa s vyšší koncentrací okrasné zeleně, jako je pěší zóna v Husově ulici, Lipová alej, nebo ulice 17. listopadu.

Protože Valdštejnovo náměstí prošlo opravdu rozsáhlou rekonstrukcí, která s přítomností většího množství zeleně příliš nepočítala, zajímalo mě, jak se lidem líbí alespoň chudá výsadba kolem Mariánského sloupu. Výsledek byl však předem jasný. Více než polovina respondentů si zatím této „výzdoby“ ani nevšimla, nebo si ji nedokázala vybavit, ostatní hodnotí stromky kladně, protože jsou téměř jediným zeleným prvkem jinak kamenného náměstí. Mobilní květináče s okrasnými rostlinami, které jsou rozmístěny po celé délce pěší zóny v Husově ulici, se všeobecně těší velké oblibě. Téměř polovina dotázaných by však volila pestřejší výběr rostlin. Vhodné by také bylo květiny každoročně obměňovat a vyvarovat se tak nudnému stereotypu. Několik respondentů by mobilní zeleň nahradilo stálou výsadbou, to je však kvůli husté podzemní síti zatím nemožné. Nejlépe hodnocenou lokalitou je ulice 17. listopadu s vysokou koncentrací květin. Zde se nachází hned několik druhů okrasných záhonů, od kopcovitých, přes půlkruhové, až po tradiční linie. Zdejší výsadba je hodnocena jako dostatečná a zajímavá. Poslední lokalitou, která byla v dotazníkovém šetření hodnocena je lipová alej, jeden ze symbolů města. Zajímalo mě především, jakým způsobem by dotazovaní řešili kritický zdravotní stav stromů, tedy jaké řešení obnovy aleje by zvolili, a zda mají ponětí o zdejší přítomnosti vzácného brouka páchníka hnědého. Mile mě překvapilo, že 86% respondentů by volilo variantu, při které zůstane zachován historický ráz stromořadí a bude docházet pouze k postupnému kácení a dosazování. I zde se tak ukázalo, že lipová alej je pro obyvatele i návštěvníky cennou přírodní památkou, o kterou by nechtěli přijít. Většina respondentů ví i o přítomnosti jistého vzácného prvku, ne všichni jsou si však jisti, zda jde o rostlinu, houbu, či právě brouka. 60 dotázaných tak poctivě přiznalo, že neví, co je to páchník hnědý.

Město Jičín se rozhodlo investovat do tematického osázení některých kruhových objezdů, a proto i tyto zvláštní přírodní prvky byly zařazeny do dotazníkového šetření. Více než polovina dotázaných uvedla, že si úpravy kruhových objezdů všímá a místní tematické osázení se jí velmi líbí. Díky kvalitní péči ze strany technických služeb města jsou témata kruhových objezdů poměrně dobře čitelná.

Rostliny mají tedy v prostoru města na člověka značný vliv. Pozitivně působí na jeho psychiku, jejich přítomnost ovlivňuje výběr místa k pasivnímu i aktivnímu odpočinku a odvádí pozornost od mnohdy nevzhledného stavu zástavby. Dále bylo zjištěno, že vzhled

městské zeleně není obyvatelů ani návštěvníkům lhostejný a pokud by to záleželo pouze na nich, zvýšili by množství zeleně v ulicích i na náměstích a zaměřili se především na zeleň okrasnou květem. Květy mají totiž výhodu ve své barevnosti. Díky barvám mohou vyvolávat různé pocity a asociace (viz kapitola 3).

8.2 Vliv okrasné zeleně na výběr místa k bydlení

Dotazníkové šetření neodhalilo významnější vliv přítomnosti okrasné zeleně na urbanizaci Jičínska. Město Jičín má především jiné kvality, které zapříčiňují příslun obyvatel. Podle mého názoru láká budoucí obyvatele především svou polohou na okraji Českého Ráje a poměrně nízkou cenou pozemků.

Pokud jsou však již lidé rozhodnutí k bydlení v Jičíně, hraje přítomnost zeleně jistou roli. 77% dotázaných uvádí, že při výběru místa k bydlení preferují dostatek zeleně, tedy blízkost parku, panelový byt s předzahrádkou, nebo s přítomností okrasných záhonů. Pouze 28 dotázaných nezáleží na tom, v jaké části města se bude jejich bydliště nacházet a rozhoduje především cena ubytování. Dále jsem zkoumala, jak si dnes lidé představují sídliště vhodné k bydlení a zda zde opět rozhoduje přítomnost a množství zeleně. Většina respondentů upřednostňuje sídliště s přítomností alespoň jednoho dětského hřiště a s upravenou předzahrádkou, důležitá je i blízkost parku, či jiné větší zelené plochy, která bude vhodná k procházkám a k venčení psů.

Přítomnost okrasné a další veřejné zeleně má tedy jistý vliv na výběr místa k bydlení, ovšem pouze v rámci města. Preferovány jsou části města v blízkosti parku nebo jiné větší zelené plochy, v Jičíně tak patří mezi oblíbené lokality Alanovy sady lemovány lipovou alejí, vilová čtvrť na Čerovce (lesopark Čerovka), nebo upravená sídliště s přítomností dětských hřišť (sídliště Šibeňák) a s okrasnými záhony (sídliště na Novém Městě).

9 Závěr

Tato diplomová práce vyzdvihuje význam okrasné zeleně a dalších přírodních prvků v prostoru města, ukazuje možnosti rozmístění městské zeleně a hodnotí řešení této problematiky v Jičíně. Dále se zabývá objasněním vlivu a působení rostlin na člověka.

Na základě studia odborné literatury byly podrobně rozebrány formy stálé i veřejné zeleně a zmíněna byla i nutná péče, které jednotlivé rostliny vyžadují. Teoretická část práce zahrnuje také možnosti sadovnických úprav a zásady při tvorbě krajinné kompozice. Hlavním cílem této práce však bylo zmapovat a zhodnotit současný stav okrasné zeleně v Jičíně a prozkoumat, zda je veřejná zeleň rozložena ve městě dle určitých zákonitostí.

Pomocí terénních průzkumů a studia dostupné literatury bylo zjištěno, že rozmístění veřejné zeleně v Jičíně je podřízeno jistým zákonitostem, které plně korespondují s tradičním uspořádáním městské zeleně. Nejvyšší koncentrace okrasné zeleně se objevuje v centru města a jeho okolí, kde je potřeba okrášlit kamennou zástavbu a vytvořit příjemné plochy pro rozmístění odpočívadel. Vhodně zvolená zeleň zde vyzdvihuje půvab architektonických skvostů, jako je Valdická brána, nebo vodotrysk na Žižkově náměstí. Ve středu města je také soustředěno největší množství mobilní zeleně, která zkrášluje ulice i náměstí během celého roku. Rostliny pro výsadbu jsou vybírány tak, aby svou estetickou funkci plnily ve všech ročních obdobích. V létě tak mají přednost barevné letničky, v zimě zdobí květináče trvalky či nízké jehličnaté stromky.

S rostoucí vzdáleností od centra města se snižuje procento mobilní zeleně a přednost je dáвана stálé výsadbě. Péče o barevné letničky je totiž velmi náročná po finanční stránce, proto se objevuje pouze tam, kde je i největší koncentrace jejich obdivovatelů, tedy v centru města. V okrajových částech a na předměstích (v extravilánu) se tak objevují zejména rozsáhlejší parky, paseky, uliční zeleň a stromořadí (lipová alej na Valdickém předměstí, stromořadí na Letné...). Velmi vhodné využití zeleně je i osázení kruhových objezdů, které jsou v Jičíně tematicky koncipovány.

Na základě dotazníkového šetření byl dále posuzován význam okrasné zeleně pro obyvatele města a její vliv na výběr místa k bydlení. Šetření se zúčastnilo 157 respondentů a výsledky byly více než zajímavé. Po vyhodnocení bylo zjištěno, že zeleň a přírodní prvky ve městě mají pro obyvatele i návštěvníky velký význam. Rostliny totiž pozitivně působí na jejich psychiku a odvádí pozornost od mnohdy nevzhledného stavu zástavby. Dále bylo zjištěno, že vzhled městské zeleně není obyvatelů ani návštěvníkům lhostejný a pokud by

to záleželo pouze na nich, zvýšili by množství zeleně v ulicích i na náměstích a zaměřili se především na zeleň okrasnou květem. Paradoxem však je, že v souvislosti se slovy okrasná zeleň v Jičíně se většině dotázaných vybaví lipová alej, či zámecký park. V obou těchto přírodních oázách totiž převažují vzrostlé stromy nad nízkou květinovou výzdobou.

Dotazníkové šetření neodhalilo významnější vliv přítomnosti okrasné zeleně na urbanizaci Jičínska. Město Jičín má především jiné kvality, které zapříčiňují přísun obyvatel. Podle mého názoru láká budoucí obyvatele především svou polohou na okraji Českého Ráje a poměrně nízkou cenou pozemků. Pokud jsou však již lidé rozhodnutí k bydlení v Jičíně, hraje přítomnost zeleně jistou roli. Většina dotázaných uvádí, že při výběru místa k bydlení preferuje dostatek zeleně a sídliště vhodné k bydlení by mělo být s přítomností alespoň jednoho dětského hřiště a s upravenou předzahrádkou a nejlépe v blízkosti parku, či jiné větší zelené plochy.

Jistý vliv přítomnosti okrasné zeleně na výběr místa k bydlení byl tedy potvrzen, ovšem pouze v rámci města. Preferovány jsou klidnější části v blízkosti zámeckého parku, Alanovy sady u lipové aleje, vilová čtvrť pod lesoparkem Čerovka, nebo louky u Šibeňáku. V poslední době se také oblíbenou lokalitou stává sídliště na Novém Městě, jehož prostředí je neustále zkrášlováno okrasnými záhony a budováním dětských hřišť.

Zjištěná data mohou sloužit jako podnět pro budoucí výsadbu či rozsáhlejší rekultivace zelených ploch v Jičíně, které má na starosti vedení města, ale zdůraznila bych především význam této problematiky pro mladou generaci, tedy žáky základních škol. Právě oni totiž budou zanedlouho hledat nové bydlení a rozhodovat o množství zeleně ve svém okolí. Vyzdvihla bych zejména projekty nové výsadby, do kterých by byly plně zapojovány místní základní školy, a žáci tak získali ponětí o složité péči o živé rostliny. Vliv okrasné zeleně je nekonečné téma, a proto by bylo jistě zajímavé dále ho rozvést právě formou nejrůznějších školních projektů, které by mohly režírovat sami žáci.

10 Použitá literatura a zdroje dat

- ACH, J.: *Zeleň u mateřských a všeobecně vzdělávacích škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965. 90 s.
- AMBROŽ, V.: *Zeleň v plánování miest a dedín*. Bratislava: Slovenská vysoká škola technická v Bratislave, 1958. 79 s.
- BÍLEK, D.: *Inventarizace dřevin v zahradách ZŠ a MŠ v Jičíně*. 2008.
- BRINKFORTH, B.: *Mobiles Grün in der Stadt*. Stuttgart: Eugen Ulmer, 1990. 205 s. ISBN 3-8001-5057-3
- CROMME, C.: *Grünflächen in der Stadtregion*. Bremen: Bacht, 1965. 93 s.
- GOTTLIEB a kol.: *Valdštejnovo město Jičín. Minulost- budoucnost*. Jičín: Regionální muzeum a galerie Jičín, 2006. 118 s.
- GREINER, J., HOFFMANN, A.: *Fragen der Grünplanung im Städtebau*. Berlin: Henschelverlag, 1955. 91 s.
- HÁJEK, P.: *Česká krajina a baroko*. Praha: Malá skála, 2003. 66 s. ISBN 80-902777-6-4
- HAUSEROVÁ, M.: *Radiální půdorysné schéma* [online]. [cit.2010-03-03]. Dostupné z: <<http://www.prostor-ad.cz/dejiny/roman/mesta/strmesta.htm>>
- HURYCH, V.: *Sadovnictví I*. Praha: SZeN, 1984. 389 s.
- KELLER, H., GERKE-PUCK, E.: *Grundlagen der Garten-und Freiraumplanung*. Hamburg: Paul Parey, 1993. 132 s. ISBN 3-489-55422-1
- KLUTH, W. R.: *Die ästhetische Bewertung vegetationsbestimmter städtischer Freiräume*. Hannover: Institut für Grünplanung und Gartenarchitektur, 1993. 206 s. ISBN 3-923517-21-1
- KOLEKTIV: *Floristika*. Ostrava: Anagram, 2007. 47 s. ISBN 978-80-7342-119-9
- KOLEKTIV: *Pasport zeleně*. Správa zeleně, PZKaGIS s.r.o., 2008.
- KONÍŘ, R.: *Regenerace zámecké zahrady v Jičíně* [online]. Publikováno 22.1.2009 [cit.2010-03-02]. Dostupné z: <www.jicin.cz>
- LUNC, L. B.: *Zeleň ve stavbě měst*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1954.
- MORÁVEK, J.: *Waldštejnův Jičín*. Praha: Štenc, 1946. 81 s.
- NOVOTNÝ, J.: *Zeleň ve městě*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1958. 203 s.
- PRÝMEK, L.: *Historie města Jičín a jeho nejbližšího okolí* [online]. Aktualizováno 2010 [cit.2010-02-15]. Dostupné z: <http://www.interregion.cz/obce/jicin/jicin_historie.htm>
- REICHHOLF, J.: *Životní prostředí*. Praha: Ikar, 1999. 223 s. ISBN 80-7202-503-1
- SMOLÍKOVÁ, V.: *Projekt rekonstrukce aleje* [online]. Aktualizováno 17.7.2009 [cit.2010-02-25]. Dostupné z:<<http://www.jicin.cz/>>
- SMOLÍKOVÁ, V.: *Regenerace lipové aleje* [online]. Aktualizováno 17.7.2009 [cit.2010-02-25]. Dostupné z:<<http://www.jicin.cz/>>

- ÚLEHLA, V.: *Jičín na konci 19. století*. Jičín: TomTour s.r.o., 2006. 160 s. ISBN 80-239-8171-4
- WAGNER, J.: *Jičín*. Praha: Odeon, 1979. 223 s.
- WAGNER, B.: *Sadovnická tvorba 2, 3*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990. ISBN 80-209-0112-4
- ZATLOUKALOVÁ a kol.: *Jičín*. Hradec Králové: Creance, 2005.
- Begonie* [online]. [cit.2010-03-08]. Dostupné z: <<http://www.zahradnictvifous.cz/pcss/letnicky-dvouletky/big/begonie-begonia-semperflorens.jpg>>
- Den Země a sázení stromků* [online]. Publikováno 2.12.2008 [cit. 2010-03-30]. Dostupné z: <<http://3zs.jicin.cz/news/den-zeme-a-sazeni-stromku/>>
- Den Země a sázení stromků* [online]. Publikováno 2008 [cit. 2010-03-30]. Dostupné z: <http://3zs.rajce.idnes.cz/Strom/#strom_22.jpg>
- Charakteristický půdorys nově zakládaných měst* [online]. Aktualizováno 3.3.2010 [cit.2010-03-03]. Dostupné z: <<http://ao-institut.cz/texty/Ceske-dejiny/img/budejovice-namesti.jpg>>
- Ittnův barevný kruh* [online]. Aktualizováno 2010 [cit.2010-04-08]. Dostupné z: <http://www.garten.cz/images_data/3558-barevny-kruh.jpg>
- Mapa města* [online]. Aktualizováno 25.3.2010 [cit. 2010-04-01]. Dostupné z: <http://www.vos-sps-jicin.cz/images/mapa_mesto.jpg>
- Moderní nakládání s bioodpady* [online]. Aktualizováno 2009 [cit. 2010-03-29]. Dostupné z: <<http://www.fs.jicin.cz/umisteni-zameru/>>
- Ostwaldův barevný kruh* [online]. Publikováno 2005 [cit.2010-04-08]. Dostupné z: <www.ft.tul.cz/depart/ktc/dokumenty/btt/BTT-II-2005.doc>
- Regenerace zámecké zahrady v Jičíně* [online]. Publikováno 22.1.2009 [cit.2010-03-02]. Dostupné z: <www.jicin.cz>
- Rekonstrukce koupaliště Kníže v Jičíně* [online]. Publikováno 21.1.2010 [cit. 2010-03-27]. Dostupné z: <http://mesta.obce.cz/jicin/vismo/dokumenty2.asp?u=5954&id_org=5954&id=520742&p1=0&p2=&p3=>>
- Valdštejská lodžie v Libosadu* [online].Aktualizováno 1.3.2010 [cit.2010-03-01]. Dostupné z: <http://www.mujiicin.cz/vismo/galerie3.asp?u=5954&id_org=5954&id_galerie=1300&id_fotopary=5456&p1=44671>
- Vlčí bob* [online]. [cit.2010-03-08]. Dostupné z: <<http://www.zahradnictvifous.cz /zahradnictvifous.php?s=trvalky-skalnicky>>
- Židovský hřbitov- Jičín* [online]. Aktualizováno 2010 [cit.2010-04-08]. Dostupné z: <<http://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/zidovske-pamatky/cesky-raj/zidovske-pamatky-jicin.html>>

11 Seznam obrázků a příloh

Seznam obrázků:

Obr. 1: Vhodné uplatnění zeleně

Obr. 2: Letničky (Begonie)

Obr. 3: Trvalky (Vlčí bob)

Obr. 4: Nejpoužívanější druhy nádob v současnosti i minulosti

Obr. 5: Valdštejnovo náměstí

Obr. 6: Žižkovo náměstí

Obr. 7: I. vojenské mapování- Josefské (1764-1768, měřítko 1:28800)

Obr. 8: III. vojenské mapování- Františko- Josefské (1876-1878, měřítko 1: 25000)

Obr. 9: Stávající stav aleje- konkurence stromů

Obr. 10: Kopcovitý květinový záhon v ulici 17. listopadu

Obr. 11: Plán revitalizace zámecké zahrady

Obr. 12: Libosad s Valdštejnovou lodžii

Obr. 13: Rozmístění tematických kruhových objezdů

Obr. 14: Hlavní lokality s mobilní zelení

Obr. 15: Nejpoužívanější druhy květináčů

Seznam příloh:

Příloha č.1: Ittnův barevný kruh, Ostwaldův barevný kruh

Příloha č.2: Porovnání vzhledu Valdštejnova náměstí

Příloha č.3: Zámecká vinárna

Příloha č.4: Uliční zeleň v Dělnické ulici

Příloha č.5: Kopcovitý záhon v Husově ulici

Příloha č.6: Zelená plocha u sídliště Šibeňák

Příloha č.7: Zeleň v areálu nemocnice

Příloha č.8: Poliklinika

Příloha č.9: Židovský hřbitov

Příloha č.10: Kruhový objezd při výjezdu na Mladou Boleslav: Prachovské skály

Příloha č.11: Kruhový objezd v Husově ulici: Festival Jičín město pohádky

Příloha č.12: Kruhový objezd u Lidlu: Vzpomínka na bývalý Agrostroj

Příloha č.13: Kruhový objezd u Penny marketu: Zbytky vulkanické činnosti na Jičínsku

Příloha č.14: Kruhový objezd při výjezdu na Hradec Králové u Continentalu: Jičín jako brána do Českého Ráje

Příloha č.15: Předzahrádka v ulici Železničářská

Příloha č.16: Zahrada 4.ZŠ

Příloha č.17: Mobilní zeleň v blízkosti veřejného osvětlení

Příloha č.18: Okrasné záhony v ulici 17. listopadu (léto)

Příloha č.19: Okrasné záhony v ulici 17. listopadu (podzim)

Příloha č.20: Okrasný záhon v Husově ulici (zima)

Příloha č.21: Okrasný záhon na autobusovém nádraží (jaro)

Příloha č.22: Lipová alej

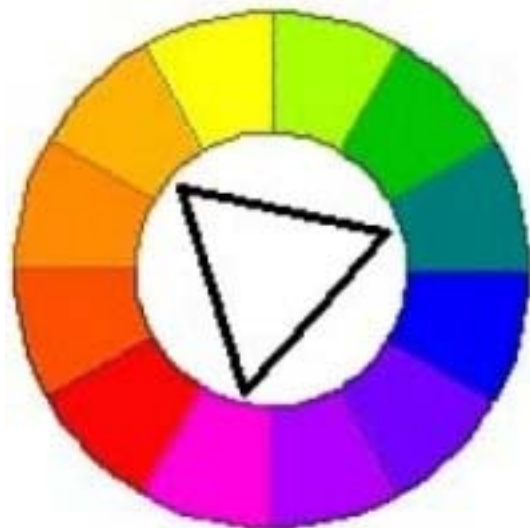
Příloha č.23: Letecký snímek části Jičína (lipová alej)

Příloha č.24: Dotazník

Zvláštní příloha: Jičín- mapa čísel popisných

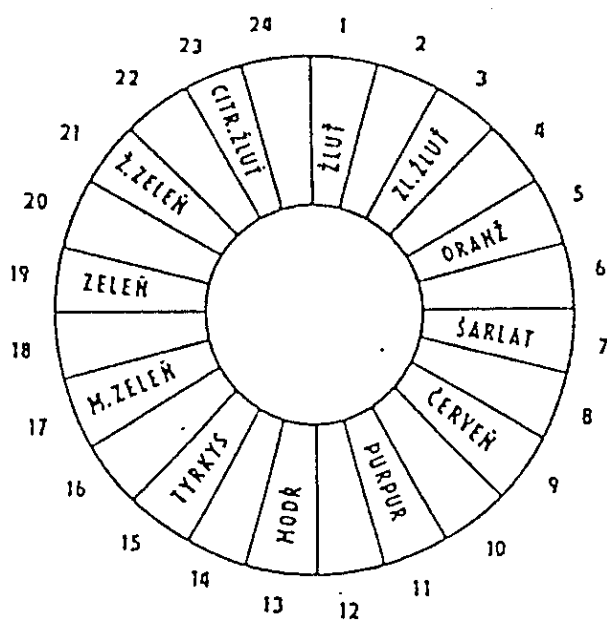
12 Přílohy

Příloha č.1: Ittnův barevný kruh

zdroj: *Ittnův barevný kruh* [online]

Ostwaldův barevný kruh

zdroj: *Ostwaldův barevný kruh* [online]

Příloha č.2: Porovnání vzhledu Valdštejnova náměstí (2010- 1890)

zdroj: MORÁVEK, J.: *Valdštejnův Jičín*. 1946, s. 29

Příloha č.3: Zámecká vinárna

zdroj: Foto autor, 29.6.2009

Příloha č.4: Uliční zeleň v Dělnické ulici

zdroj: Foto autor, 8.4.2010

Příloha č.5: Kopcovitý záhon v Husově ulici

zdroj: Foto autor, 29.6.2009

Příloha č.6: Zelená plocha u sídliště Šibeňák

zdroj: Foto autor, 8.4.2010

Příloha č.7: Zeleň v areálu nemocnice

zdroj: Foto autor, 8.4.2010

Příloha č.8: Poliklinika

zdroj: Foto autor, 18.3.2010

Příloha č.9: Židovský hřbitov

Židovský hřbitov- Jičín [online]

Příloha č.10: Kruhový objezd při výjezdu na Mladou Boleslav: Prachovské skály

zdroj: Foto autor, 8.4.2010

Příloha č.11: Kruhový objezd v Husově ulici: Festival Jičín město pohádky

zdroj: Foto autor, 1.4.2010

Příloha č.12: Kruhový objezd u Lidlu: Vzpomínka na bývalý Agrostroj

zdroj: Foto autor, 1.4.2010

Příloha č.13: Kruhový objezd u Penny marketu: Zbytky vulkanické činnosti na Jičínsku

zdroj: Foto autor, 8.4.2010

Příloha č.14: Kruhový objezd při výjezdu na Hradec Králové u Continentalu: Jičín jako brána do Českého Ráje

zdroj: Foto autor, 8.4.2010

Příloha č.15: Předzahrádka v ulici Železničářská

zdroj: Foto autor, 8.4.2010

Příloha č.16: Zahrada 4.ZŠ

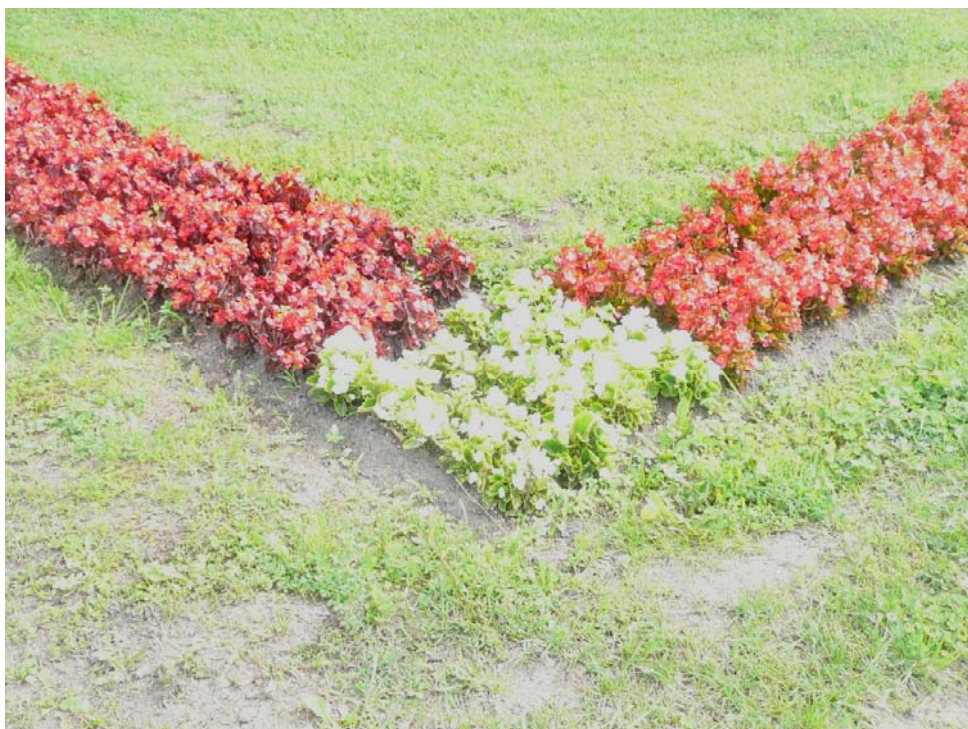
zdroj: Foto autor, 8.4.2010

Příloha č.17: Mobilní zeleň v blízkosti veřejného osvětlení

zdroj: Foto autor, 7.10.2009

Příloha č.18: Okrasné záhony v ulici 17. listopadu (léto)

zdroj: Foto autor, 29.6.2009

Příloha č.19: Okrasné záhony v ulici 17. listopadu (podzim)

zdroj: Foto autor, 7.10.2009

Příloha č.20: Okrasný záhon v Husově ulici (zima)

zdroj: Foto autor, 25.2.2010

Příloha č.21: Okrasný záhon na autobusovém nádraží (jaro)

zdroj: Foto autor, 1.4.2010

Příloha č.22: Lipová alej

zdroj: Hájek: Česká krajina a baroko, 2003

Příloha č.23: Letecký snímek části Jičína (lipová alej)

zdroj: Hájek: Česká krajina a baroko, 2003

ANONYMNÍ DOTAZNÍK

Tento dotazník je vytvořen, aby zjistil názory lidí na množství a kvalitu veřejné a okrasné zeleně v Jičíně. Dále zjišťuje, jakou roli hraje zezeň při výběru místa k bydlení. Dotazník je anonymní, proto se nikam nepodepisujete. Prosím vás o co největší upřímnost při jeho vyplňování - jedná se o vědecký výzkum pro diplomovou práci, ve kterém mají pravdivé odpovědi cenu.

Jsem : žena ☐ muž ☐ (označte prosím křížkem)

Můj věk:.....

Vzdělání:.....

Datum vyplnění: (den, měsíc, rok).....

Dále se věnujte samotnému dotazníku. Postup při vyplňování dotazníku je jednoduchý. Zakroužkujte vždy jednu odpověď. Pokud se jedná o otevřenou otázku, stačí jednoslovná odpověď.

Děkuji za vyplnění

Lenka Špačková

1. *Myslíte si, že pobyt v přírodě má pozitivní vliv na vaše myšlení?*
a) ano b) ne c) nevím
2. *Volný čas trávím nejraději:*
a) v přírodě b) v nákupním centru, divadle... c) ve městě d) doma
3. *Je zeleň důležitá pro váš život?*
a) ano b) ne c) nevím
4. *Zeleň vyhledávám nejčastěji za účelem:*
a) odpočinku b) venčení psa c) sportu d) nevyhledávám
5. *Osobně dávám přednost zeleni:*
a) okrasné květem b) okrasné listem c) je mi to jedno
6. *Při výběru místa k bydlení preferuji:*
a) dostatek zeleně (blízkost parku, předzahrádku...)
b) málo zeleně (pouze nízké keře...)
c) žádnou zeleň
d) je mi to jedno
7. *Sídliště vhodné a příjemné k bydlení si představuji:*
a) s dostatkem parkovacích míst, výrazná převaha funkčních prvků (garáže, široká vozovka...)
b) s blízkostí dětského hřiště, parku, s předzahrádkou
c) pouze s několika menšími keři či stromky
d) je mi to jedno
8. *Jičín patří mezi vyhledávané lokality k bydlení. Myslíte si, že tomu přispívá i množství a stav městské zeleně?*
a) ano b) ne c) nevím

9. *Myslíte si, že označení Jičína za „bránu do Českého ráje“ je oprávněné?*

- a) ano b) ne c) nevím

10. *Když se řekne veřejná zeleň v Jičíně, vybavím si:*

.....

11. *Myslíte si, že veřejná zeleň v Jičíně je dostačující?*

- a) ano b) ne c) nevím

12. *Jičínské náměstí prošlo rozsáhlou rekonstrukcí. Nově vysázené stromy se mi:*

- a) líbí b) nelíbí c) nevšiml/a jsem si

13. *Mobilní zeleň v ulici Husova, na Valdštejnově a Žižkově nám. V Jičíně je:*

- a) bohatá
b) chudá
c) mohla by být pestřejší
d) nahradil/a bych ji stálou zelení
e) žádné zeleně jsem si nikdy nevšiml/a

14. *Množství a osázení okrasných záhonů (u MOA) letničkami je:*

- a) dostatečné a zajímavé
b) dostatečné, ale nudné
c) nedostatečné a nezajímavé
d) nedostatečné, ale zajímavé
e) nevšiml/a jsem si

15. *Chcete-li si v centru města odpočinout, zvolíte lavičku:*

- a) v blízkosti zeleně (pod stromem, u okrasných záhonů...)
b) poblíž restaurace, cukrárny (bez zeleně)
c) tu nejbližší

16. *Lipová alej (symbol Jičína) potřebuje nutně obnovu. Jsem pro následující řešení:*

- a) radikální změna charakteru výsadby (vykácet lípy, rekreační a sportovní využití)
b) zachovat historický ráz aleje (stromy kácet postupně a dosazovat novými)
c) je mi to jedno

17. *Páchník hnědý je:*

- a) rostlina b) nejedlá houba c) brouk d) nevím

18. *Kruhový objezd je významný dopravní prvek a jako účastník silničního provozu si jeho úpravy:*

- a) všímám b) nevšímám c) jeho úprava odvádí mou pozornost

19. *Tematické osázení kruhových objezdů v Jičíně se mi:*

- a) líbí b) nelíbí c) dávám přednost jednoduchému vzhledu

20. *Technické služby Jičín se dle mého názoru o městskou zeleň starají:*

- a) velmi dobře b) dobře c) špatně d) nevšiml/a jsem si

Děkuji vám za trpělivost při vyplnění dotazníku!!!!